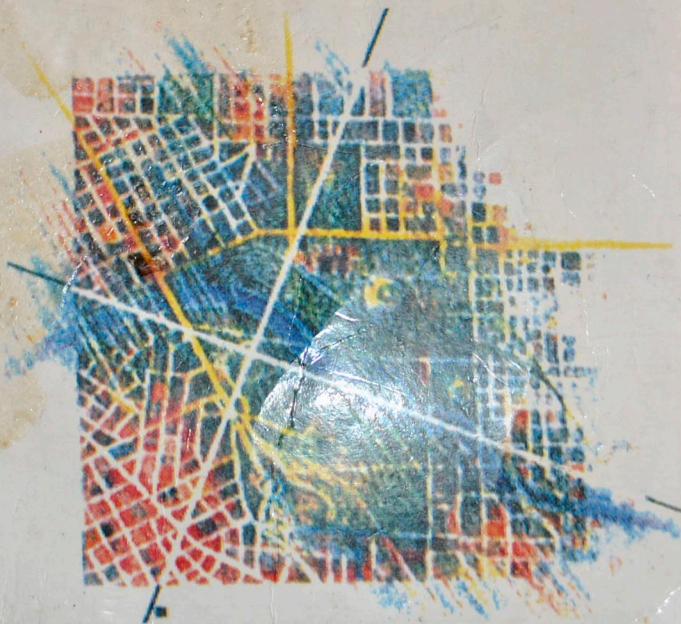

KADINLARIN ÖZGÜRLÜĞÜ

Aleksandra Kollontay

DÜŞÜNEN ADAM
YAYINLARI

KADINLARIN ÖZGÜRLÜĞÜ

Aleksandra Kollontay

Kadın özgürlüğü hiç de yeni bir konu değil. Cinsiyete bağlı rol ayrımının, tarihsel gelişim içinde kadına yüklediği ikincil konum, insanlığın bir türlü gideremediği kamburlarından birisi. Yüzyıllardır süren hak arama kavgaları kadına pekçok alanda eşitlik sağlasa da, "erkeğe göre" eşitlik kavramı ne insanın eşitliğini getirdi ne de kadın ve erkeğin birbirlerine geleneksel bakışını değiştirebildi.

Kadınlar gerçekten ne zaman ve nasıl özgür olacaklar? Aleksandra Kollontay, kadın özgürlüğü sorununda ilk akla gelen adlardan biri. Ülkemiz okuyucularının da yakından tanıdığı bu mücadeleci insan, her şeyden önce yaşamı ve yaptıklarıyla örnek bir kişidir. 1917 Ekim Devrimi öncesinde ve sonrasında, kadın sorunu ve sosyalist devrim için etkin görevler aldı, burjuva kadın hareketi ve feminist kadın hareketi ile işçi sınıfının kadınların özgürlüğü mücadelesinin "birleşik bir kadın hareketi"ne dönüşmeyeceğini gösterdi. 1917'den önceki kadın hareketinin her kazanımı, bağımsızlık ve toplumsal eşitliğin geçerli olduğu bir toplum biçimine insanları ulaştıracak merdivende yeni bir basamak oluşturdu. Kadının toplum içindeki ikincil konumuna, öncelikle yaşamı ile karşı çıkan Kollontay, Ekim Devrimi sonrasında yeni toplumun tam ve eşit bir yurttaşı olarak mücadelesini sürdürdü. Onun düşünceleri bugün de ışık tutmaya devam ediyor.

Kadınların Özgürlüğü

ALEKSANDRA KOLLONTAY

DÜŞÜNEN ADAM YAYINLARI

DÜŞÜNEN ADAM
YAYINLARI

Birinci Baskısı Aralık 1986 Yılında Yarın
Yayınları Tarafından Yapılmıştır.

Birinci Baskı :Aralık 1986
İkinci Baskı :Temmuz 1993
Baskı :Çağdaş Matbaası
Dizgi :Çağdaş Dizgi

Kapak Düzeni : Çağdaş Ajans
Genel Dağıtım : Çağdaş Pazarlama
Çağaloğlu Yokuşu, Bakış Ofset İşhanı
No: 6-8 Zemin Kat Çağdaş Kitabevi

Çağaloğlu / İST.

Tel: 512 33 69-511 96 15-528 51 29
Fax: 512 33 69

ALEKSANDRA
KOLLONTAY

KADINLARIN
ÖZGÜRLÜĞÜ

Çeviren
Yasemin Çongar

DÜŞÜNEN ADAM
YAYINLARI

GENÇ EYE SAK
KİTAPLARI
Hizmetleriniz için
İsminizi yazarak
Bakiye hesabınıza
Beyoğlu, İstanbul
Tic. Sic. No: 27220 - 34000

İÇİNDEKİLER

ALEKSANDRA KOLLONTAY: YILMAZ BİR BAĞIMSIZLIK VE BARIŞ SAVAŞÇISI (J.DAZHİNA)	7
KADIN SORUNUNUN TOPLUMSAL TEMELİ ..	22
KADINLAR GÜNÜ	49
ANNELİĞİN KORUNMASI YOLUNDA İLK ADIMLAR	55
TOPLUM VE ANNELİK KİTABINA ÖNSÖZ	61
BİRİNCİ KADIN İŞÇİLER KONGRESİ	73
EKİM DEVRİMİ BATI'DAKİ KADINLARA NELER GETİRDİ	78
EKİM DEVRİMİ GÜNLERİNDE KADIN SAVAŞÇILAR	82
ÜLKESİNİN TAM VE EŞİT BİR YURTTAŞI OLARAK SOVYET KADINI	88
SOVYET RUSYA'DA KADIN İŞÇİ VE KÖYLÜLER	92
ALEKSANDRA KOLLONTAY'IN YAŞAMINDAN BAZI ÖNEMLİ TARİH VE OLAYLAR	109

GENÇ EKİN SANAT MERKEZİ
İstiklâl Cad. Rumeli İnan 80/10 Kat 3
Beyoğlu - İSTANBUL
Beyoğlu VD. 3930019471

ALEKSANDRA KOLLONTAY
YILMAZ BİR BAĞIMSIZLIK VE BARİŞ
SAVAŞÇISI*

Aleksandra Mihailovna Kollontay Sovyet hükümeti ile Komünist Partisi'nin seçkin bir üyesiydi. 1920'lerden 1940'lara dek faşizme karşı savaşım ve detanta büyük katkılarda bulunan bir diplomat olarak da tanınmıştı. Bu olağanüstü kadın, uzun ve yoğun bir meslek yaşamına, kendi konumuna ilişkin kişisel tatminsizliği ya da yetiştigi çevrenin etkileriyle değil, dünyanın dört yanındaki emekçiler için sosyal adalet, özgürlük ve eşitlik sağlamak amacıyla atıldı.

Genç bir kadinken rahat bir yaşam için gerekli herşeye sahipti. Zengin ve soylu bir ailenin kızıydı, son derece iyi bir eğitim görmüştü, birkaç dil konuşur, edebiyat ve diğer sanat dallarıyla ilgilenirdi. Rus toplumunun elit sınıfının bir üyesiydi. Ancak amaçları ve inançlarıyla kendisine tümüyle yabancı olan bu çevreyi terketti. İyi bir gözlemci, insancıl, duyarlı ve akıllı bir kişi olan, Rus ilerici edebiyatının

* Bu yazı. Aleksandra Kollantay'ın 1984 yılında Progress Publishers tarafından Moskova'da İngilizce olarak basılan Seçme Yazılar adlı kitabına, I.M. Dzhina tarafından yazılan önsözdür. Elinizdeki kitapta, Seçme Yazılar'dan alınan ve özellikle kadın sorununu konu alan makaleler yer alıyor. Dzhina'nın önsözünde, bizim bu derlemede vermediğimiz kimi makalelerden de söz edilmesine karşın, Aleksandra Kollantay'ın kadın sorunu dışında. Barış mücadelesi ve Ekim Devrimi'ne ilişkin katkı ve görüşlerini de yansıtmaması nedeniyle bu önsözü değiştirmeden kitabın başına almayı uygun gördük. (Ç.N.)

demokratik gelenekleriyle eğitilen Aleksandra Kollontay, Çarlık Rusyası'nın otokrasisine duyduğu sert tepkiyle marksizme yöneldi ve kendisini bekleyen güçlük ve tehkilerden yılmayan bir devrimci oldu.

Dopdolu ve yaratıcı bir yaşamı oldu Aleksandra Kollntay; güçlülüklerin üstesinden geldi, ölümü göze aldı ve kendisini tüm benliğiyle adadığı amacın zafere ulaşmasının sevincini yaşadı. Tüm yaşamı boyunca, sosyalizmin zaferi için eşine az rastlanr bir bağlılık ve azimle çalıştı.

Kollontay, ailesinden ayrıldıktan sonra bir süre yurt dışında, Zürih ve Londra Üniversitelerinde sosyal ve ekonomik bilimler öğrenimi gördü. Aynı zamanda marksizmle de ilgilenerek siyaset ve edebiyat alanlarındaki ilk başarılı adımlarını attı. Bu dönem, onun sonraları yeni bir toplum oluşturmak için verilen ortak savaşıma en büyük katkısı olarak nitelendireceği bir görevde, pek çok Avrupa ülkesi ile Amerika'da marksist bir propagandacı olarak çalışmaya başladığı yıllardı. Onun birçok yazısından bu katkısının niteliğine ilişkin bir yargıya varmak mümkündür. Ondokuzuncu yüzyılın bitiminde, Rusya'da bir konuşmacı ve yazar olarak başlattığı propaganda çalışmalarını yaşamının sonuna dek sürdürecektir. Makaleleri ve kitapları çeşitli dillere çevrilmiş ve basıldığı pekçok ülkedeki ilerici okur kesiminin büyük ilgisiyle karşılanmıştı.

1909 yılında polis örgütü Aleksandra Kollontay'ı anavatanını terk ederek bir ülkeden diğerine güçlüklerle dolu, bir göçmen yaşamı sürdürmeye zorladı. Almanya'dan İngiltere'ye, Danimarka, Fransa, Belçika, İsviçre, İsveç,

Norveç ve Amerika'ya kadar gittiği her yerde Kollontay, işçi hakları uğrındaki çetin savaşımını sürdürdü, uluslararası sosyalist harekette etkin biçimde yer aldı. İkinci Enternasyonal'in Stuttgart, Kopenhag ve Bazel'deki kongreleri ile iki Uluslararası Kadınlar Konferansına katıldı. O aynı zamanda kadınların sosyalist hareketi içinde Uluslararası Kadınlar Sekreteryası'nın bir üyesi, bir yazar, propagandacı ve konuşmacıydı. St. Petersburg'daki kalabalık bir öğrenci toplantısına katılan gençlerden, yurtdışında bulunduğu süre içinde Almanya, İsveç, Norveç ya da Amerika'nın işçilerine; savaş öncesi sosyalist forumlardan, Ekim Devrimi günlerinde Baltık filosu gemilerinde çalışan denizcilere ya da genç Sovyet Cumhuriyeti'nin yurttaşlarına kadar nerede, kime hitaben konuşursa konuşsun, her zaman sözcükleri dinleyenlerin yüreğine işleyen etkili bir hatip olmuştur.

Propagandist olmak Kollontay'ın çok sevdiği bir işti. Yaşamının sonlarına doğru günlüğüne şunları yazmıştı: "Yeni bir düşünce ya da girişim yolunda savaşım ve söylev veren propagandacıyı ateşleyen şevk duygusu harika bir şeydir, aşık olamaya benzer... Ben kendim bu duyguyla yaşadığımı hissettim ve ateş dinleyenlere de sıçradı. Onlara söylev vermiyorum, hepsini peşimden sürüklüyordum sanki. Toplantıdan bir alkış tufanı içinde ayrıldım, yorgunluktan ayakta duracak halim kalmamıştı. Dinleyicilere kendimden bir parça vermişim ve mutluydum".

Aleksandra Kollontay'ın yazılı yapıtları çok çeşitlidir. Denemeleri, temel araştırma çalışmaları, propaganda makaleleri, söylevleri, kongre, konferans ve toplantılarda

sunduğu bildirimleri, günceleri, anıları ve mektupları vardır. Ama bunlardan hangisine bakarsak bakalım, yazarım imajı canlanır gözümüzde. Çok çeşitli yeteneklere ve alışılmadık denli geniş bir ilgi alanına sahip bir kişidir o. Bu imaj onun yaşadığı çağ ile, yirminci yüzyılın tarihsel açıdan büyük önem taşıyan olaylarla dolu ilk yarısıyla da tam bir uyum içindedir.

Kollontay'ın seçme yapıtlarından oluşan bu derlemede, yazarın yaşamının önemli dönemlerini yansıttıkları ve onu en çok ilgilendiren konulara barış için, kadınların özgürlüğü için mücadele ve Lenin üzerine denemeler değindikleri için özellikle seçilen makale ve konuşmaları yer alıyor.

Savaş karşıtı düşüncenin propagandası, Aleksandra Kollontay'ın kendisini büyük azimle adadığı bir görevdi, onu dinleyen, yapıtlarını okuyan herkese bu konuda açık bir görüş kazandırmak çabası içindeydi. Emperyalizm çağında savaşın toplumsal nedenlerini incelemişti. Kitlelerin mücadelesini öncelikle yaklaşan Birinci Dünya Savaşı'na karşı yöneltmeye, daha sonra da güçlerini savaşın sona erdirilmesi mücadelesinde birleştirmeye çalışmıştı. Son olarak İkinci Dünya Savaşı sırasında anti-faşist bir blokta birleşme yolunda çaba gösterdi.

Elinizdeki derlemede, savaş-karşıtı tema Aleksandra Kollontay'ın emperyalist burjuvazinin milyonlarca yaşama mal olacak bir savaşın hazırlığını gizlice yürüttüğü sıralarda, 1 Mayıs 1912'de Stockholm'de yaptığı bir konuşma ile kendini gösterir ilkin. Gardet alanındaki açık hava toplantısında biraraya gelen binlerce kişiye hitaben şöyle der Aleksandra Kollontay: "Ta Rusya'dan gelen bir yabancı

olarak benim, bugün burada durup ne sizin ne benim ana dilim olan Almanca'yı konuşarak, sizlere Rus işçi sınıfının selamlarını iletmem gelişen dayanışmanın bir göstergesi değil mi? Rusya'nın işçi sınıfı, tüm dünya işçi sınıfıyla birlikte, tüm savaşları protesto etmektedir. İşçinin hiçbir sınır tanımadığı iyi bilinir. Ona göre uygar dünyada yalnızca iki kesim vardır: Sömürenler ve sömürülenler... Ve eğer burjuvazi savaştan söz ederse, binlerce örgütlü işçinin sesiyle yanıt veririz: Savaş istemiyoruz! Barış istiyoruz! Kahrolsun savaş! Yaşasın toplumsal devrim!"

Ne var ki, işçiler Birinci Dünya Savaşı'nın çıkmasına engel olamadı. Savaşın başlamasından hemen sonra enternasyonalist bir tutum alan Aleksandra Kollontay, savaş karşıtı propaganda yürütmeye başladı. Bu derleme, onun 1914 Kasımında İsveç'teki bir sosyalist gazete için yazdığı "Savaş ve İvedi Görevlerimiz" başlıklı makalesini de içeriyor. Savaşın ilk aylarında Kollontay'ın yanlış bir tutumla edilgin bir "barış" çağrısını sürdürerek, emperyalist savaş toplumsal savaşa dönüştürmenin gerekliliğine ilişkin öneriyi henüz benimsememiş olmasına karşın, söz konusu makalesi savaşa karşı kızgınlıklarla doludur. Kollontay bu makalesinde emperyalist yağmacıları doğru biçimde tanımlar, savaşan ülkelerin hükümetlerinin yalanlarını ve iki yüzlülüklerini ortaya döker ve savaş süresince işçi sınıfını bekleyen görevleri belirlemeye çalışır. Bu makale, Kollontay'ın İsveç'ten "süresiz" olarak sınırdışı edilmesinin nedenlerinden biridir ve bu krallık emri 1930 yılında, Aleksandra Kollontay, bu kez Sovyet hükümetinin bir temsilcisi olarak İsveç'e dönene dek geçerliliğini koruyacaktır.

Savaş sırasında, Aleksandra Kollontay Lenin'in doğrudan yönetimi altında çalışmaya ve onun kendisine verdiği görevleri yerine getirmeye başladı. Bu yıllar sol güçlerin uluslararası sosyalist hareket içinde giderek artan bir dayanışmasına sahne oldu ve Üçüncü Enternasyonal'in temelleri atıldı. Kollontay parti Merkez Komitesi ile daha sonra da yurt dışında Rus Bolşevik Örgütleriyle bağların kurulmasına yardım etti, ayrıca Lenin'in savaş, barış ve devrime ilişkin önerilerini bulunduğu yerlerde anlattı. Yurt dışındaki çalışma deneyimi, çeşitli ilişkileri ve uluslararası sosyalist kongrelerinin tümüne katılış olması bu dönemde büyük yarar sağladı.

Bolşevik Parti'nin üyesi olduktan sonra Aleksandra Kollontay, sosyal şovenizm ve işçi hareketinin saflarındaki reformizme karşı mücadele etti. 1915 yılında, enternasyonalistlerin Zimmerwald Konferansı'nın hemen öncesinde, İsviçre'de yayımlanan *Kommunist* dergisi için "Temmuz Günleri'nde Alman işçileri Niçin Sessizdi?" başlıklı bir makale yazdı. Bu makalede, savaş süresince emperyalist hükümetlerine bilinçsizce hizmet eden ve onun yayılımcı politikalarını içtenlikle destekleyen Alman Sosyal Demokrasininin liderlerindeki değişimin nedenlerini inceliyordu. Yazarın ulaştığı sonuç bugün hala geçerlidir: "Bu ders, dünya işçilerinin gözünden kaçmayacaktır. Bu kanlı çağ, ayrı ayrı sosyalist partiler içindeki aksaklıkları ortaya çıkaran bu çağ açıkça gösteriyor ki, işçi hareketinin bulunduğu ülkenin kapitalist sistemine "uyum sağlaması" teorisi, sınıf üstünlüğü için "barışçı mücadele" teorisi, uluslararası kurtuluş hareketinin karşısındaki en büyük tehlikelerden biridir."

1915 yılında Norveç'te yazılan ve o zamanlar İsviçre'de bulunan Lenin tarafından yayıma hazırlanan, *Savaşa Kimin Gereksinimi Var?* kitapçığı oldukça ilginçtir. (Rusya'da ve dışarıda çeşitli basımları yapılan bu kitapçık, 1917 yılında yeniden yayımlanmıştır.) Geniş bir kitleye, özellikle de askerlere hitaben yazılan bu kitapçık, savaşın niteliğini, ondan kimlerin yararlandığını ve işçi sınıfının savaşa son vermek için ne yapması gerektiğini açık ve kesin biçimde ortaya koyar. İçinde bulunulan durumda ne yapılması gerektiği sorusunu sorduktan sonra, tüm ülkelerin işçileri için geçerli tek bir yanıt olduğunu söyler yazar: "Hükümetler kardeşi kardeşe, bir ülkenin işçisini diğer bir ülkenin kardeş işçisine düşürmek isteyebilirler ama düşman dünyanın tüm işçileri için tek ve aynıdır. Rus, Alman, İngiliz ve Avusturyalı işçilerin çıkarları tek ve bir'dir. Barışa ulaşmak için yapılması gereken ilk şey suçlulardan hesap sormaktır... Yaptıklarının faturasını ödesinler; Beş para etmez hükümetler, cüzdanı kabarık zenginler defolsun!... Devlet gücü halka ait olmalıdır!"

Şubat 1917 burjuva demokratik devriminden hemen sonra yazdığı "Özgürlük Savaşçılarını Anıyoruz" başlıklı makalesinde şöyle diyordu Kollontay: "Bugün yalnızca özgürlük uğruna ölenleri değil, aynı zamanda çarlık otokrasisini de gömüyoruz. Uluslararası işçi kongrelerinde alınan kararlara azimle bağlanan devrimciler de zaferlerini kutlayabilirler artık. Onların taktikleri, çalışma ve mücadele stratejileri galip gelmiştir. Kapitalist ülkeler arasındaki yağmacı, yayılımcı savaş sırasında "sınıf barışı" sloganı değil, RSDİP'nin sol kanadı tarafından büyük kayıplar verilerek savunulan ve uygulanan sınıf savaşı, Rusya'ya

devrimi getirmiş ve Rus demokrasisinin "içerdeki düşmanına" karşı zafer kazandırmıştır."

Bundan sonra da, Sovyet egemenliği ijan edildiğinde ve İkinci Tüm-Rusya Sovyetler Kongresi'nde (1917) Barış Kararnamesinin benimsenmesinden sonra, genç Sovyet Cumhuriyeti'nin Ekim Devrimi'nin kazanımlarını savunduğu iç savaş ve dış müdahale yıllarında (1918-1921) ve bunu izleyen zamanlarda bir diplomat olarak görev yaparken, Aleksandra Kollontay hep barış içinde birarada yaşama ve detant politikalarını büyük bir bağlılıkla desteklemiştir.

Aleksandra Kollontay aynı zamanda kadın işçilerin haklarını savunan ve "kadın sorunu"nun teorik incelenmesine katkıda bulunan bir kişi olarak da dünya çapında tanınmıştır. Uluslararası Kadın Hareketi içinde öncü bir kişilik olmuş ve yaşamı boyunca "en büyük tutkusu" olan çalışan kadınların yazgısıyla ilgilenmeyi sürdürmüştür. "En büyük başarıım," diye yazmıştır sonraları, "hiç kuşkusuz, çalışan kadınların özgürlüğü ve kadınlara tüm iş sahalarında, siyasal yaşamda ve bilimde eşit haklar tanınması mücadelesine yaptığım katkılarıdır. Dahası, özgürlük ve eşit haklar mücadelesini kadınların iki göreviyle bağlantılı olarak düşündüm ben her zaman; yurttaşlık ve annelik görevleriyle."

Kollontay zamanının ve çabalarının büyük bölümünü, kendisinin de önemli bir yere sahip olduğu kadın hareketinin geliştirilmesine adanmıştır. 1905'teki ilk Rus devrimi sırasında ve onu izleyen yıllarda Rusya'da ve dış ülkelerdeki çalışan kadınlar arasında tanınan bir kişidir artık. Bu kadınlarla alışverişten, toplantılarda yaptığı konuşmalarda, katıldığı

çeşitli konferanslarda ve kadınlar hareketinin karşılaştığı sorunları tartışırken hep mümkün olduğunca çok kadını, işçi sınıfı hareketi ile eşitlik, özgürlük ve bağımsızlık mücadelesi saflarına çekmeye çalışmıştır. Onun yalnızca çalışan kadınların durumuna ilişkin makaleleri birkaç elit oluşturmaktadır.

Elinizdeki derleme, Kollontay'ın 1908'deki Tüm Rusya Kadınlar Kongresi için yazdığı *Kadın Sorununun Toplumsal Temeli* başlıklı ilk kuramsal çalışmasının giriş bölümünü de kapsamaktadır. Bu çalışma, o zamanlar *İtalya'nın Capri* adasında yaşayan Maksim Gorki tarafından beğeniyle karşılanmıştır. Kollontay burada kadın hareketinin bir kuramcısı olarak çıkar karşımıza. Bu kitap, Nadejda Konstantinovna Krupskaya Sablina takma adıyla 1901 yılında yayımlattığı *Kadın İşçi* kitapçığından sonra, konuyu marksist bir açıdan inceleyen ikinci yapıttır. Canlı, simgesel biçimi olan, kesin bir plomik içeren kitap, işçi hareketi içinde duygu birliği ve beğeniyle karşılanmış ve Parti'ye burjuvazinin çalışan kadınlar üzerindeki etkisine karşı koymakta yardımcı olmuştur. Ondokuzuncu yüzyılın sonunda 1905 Devrimi'ne dek geçen süre içinde Rusya'daki kadın hareketini anlatan bu belgesel nitelikteki çalışmanın kısaltılmış şekli, Kollontay'ın *Rusya'daki Kadın İşçi Hareketi* adlı kitapçığına da alınmıştır. Bu derlemede ayrıca onun Stuttgart (1907) ve Kopenhag (1910)'da yapılan Uluslararası Sosyalist Kadın Konferanslarına ilişkin not ve makaleleri de yer almaktadır. Bu konferanslarda, Rusya'nın kadın sosyalistleri adına konuşan Kollontay, bir Danimarka gazetesinin belirttiği gibi, "etkili mimikleri, sınırsız enerjisi ve yorulmak bilmeyen gayretiyle" tüm katılanları heyecanlandırmıştır. Söz konusu

makaleler, Kollontay'ın kadınlar arasında yaptığı uluslararası çalışmaların anlaşılmasında yardımcı olacaktır.

“Kadınların yazgısı beni tüm yaşamım boyunca ilgilendirdi ve beni sosyalizme çeken de bu ilgi oldu zaten.” Bu sözler, Kollontay'ın 1913'te işçi sigortasına ilişkin yasa taslağında yer almak üzere annelere tanınacak hak ve ayrıcalıklarla ilgili bir bölümü hazırlaması yolunda kendisine yapılan teklifi sevinçle kabul etmiş olmasını daha iyi açıklamaktadır. Kollontay bu teklif üzerine, Londra'ya giderek birkaç yıl süreyle British Museum'da dünyanın çeşitli ülkelerinde anne ve çocukların durumuna ilişkin çok sayıda belge üzerinde çalışmıştır. Sonuçta, yalnızca yasa tasarısı kapsamında annelik haklarına ilişkin bir bölüm değil, Toplum ve Annelik adlı 600 sayfalık özgün bir yapıt çıkmıştır ortaya. Bu çalışma, Birinci Dünya Savaşı sırasında, 1915 yılında bitirilmiş ve 1916 yılında basılmıştır. Ana hatlarıyla kitabın içeriğine ilişkin bilgi veren önsöz bölümü bu derlemeye de alınmıştır. Yazar, burada, annelik ve çocukluk sorunsalını önde gelen bir toplumsal sorun olarak ele alır ve anne ile çocuğun korunması, gözetilmesi konusunda devlet müdahalesinin gerekliliğini, alınması gereken ivedi önlemler biçiminde ortaya koyar. Bir sosyalist olarak Kollontay, anne ile çocuğun yasalar yoluyla korunması için verilen parlamenter mücadeleyi de yetersiz bulur; toplumsal koşullarda temel bir değişiklik sağlamak gerekmektedir. O'na göre anne ve çocuk sorunsalı sosyalizm için mücadelenin ayrılmaz bir parçasıdır. Bu değerlendirme üzerinde, kitabın 1917'den sonra yapılan ikinci baskısında özellikle durulmuştur.

Ekim Devriminden hemen sonra, Sovyet hükümetine üye olan Aleksandra Kollontay ilk sosyalist devletin temellerinin atılmasında da etkin bir rol oynadı. Kadın sorununa pratik çözümler getirilmesine, Sovyet devleti tarafından kararlaştırıldığı gibi tam ve eşit haklar tanınmasına, sosyalist yapılanma ve devlet yönetiminde kadınların da yer almasına özel bir önem veriyordu. Aleksandra Kollontay, Sosyal Güvenlik Halk Komiseri olarak anne ve çocuğun korunmasına ilişkin sosyalist ilkelerin uygulanmaya geçirilmesi ile çalışan kadınlara sağlık hizmetleri ve özel bakım sağlanması için çaba harcadı. Aynı zamanda kadınları günlük yaşamda erkeklerle eşit bir sosyal konuma getirilmesini savundu, “çünkü ancak o zaman,” diye yazdı, “kadınların yaratıcı potansiyeli tam anlamıyla gelişebilir ve kadınlar sanata, bilime ve devlete yeni katkılarda bulunabilirler.”

Aleksandra Kollontay'ın kitapları, makaleleri ve yaptığı sayısız konuşma, sosyalist toplumun oluşturulması çalışmalarına kadınların da katılımını sağlamak için gösterilen büyük çabayı dile getirmektedir. Bu makalelerden bazılarında elinizdeki derlemede yer verilmiştir.

Kollontay'ın, Nadejda Krupskaya, Yelena Stassova, Klavdia Nikolayeva, Lenin'in kızkardeşleri Anna ve Maria Ulyanova, Vera Slutskaya ile Yevgenia Bosh gibi en yakın arkadaş ve meslektaşlarını tanıttığı *Büyük Ekim Devrimi Günlerindeki Kadın Savaşçılar* başlıklı denemesinde “Ekim Devrimi'nin kadın kahramanları” diye yazar Kollontay, “koca bir orduydular ve bu kadınların adları unutulsa da, göstermiş oldukları özveri devrimin zaferinde, Sovyetler Birliği'ndeki çalışan kadınların bugün kaydetmiş olduğu tüm

ilerleme ve kazanımlarda yaşamayı sürdürecektir.”

Burada kısaltılmış biçimiyle yer verilen *Sovyet Rusya’da Kadın İşçi ve Köylüler* adlı kitapçık, ilk işçi cumhuriyetinin elde ettiği kazanımların, işçi devletinin iç ve dış düşmanlara karşı savunulmasında kadınların oynadığı rolü dile getirir. Yazar, çalışan insanlara yeni bir yaşam sağlama mücadelesinde yaşamlarını yitiren adsız kadın kahramanlar için: Birgün tarihçiler, cephede ölen, Beyazlar tarafından vurulan ve devrimi izleyen ilk yılların sayısız yoksunluğuna katlanan ama gene de sosyalizmin bayrağını ellerinden düşürmeyen bu adsız kadın kahramanların yaptıklarını yazacaklardır” diye yazar.

Yeni bir toplumun oluşmasına ve yapılaşmasına sahne olan yıllarda, Aleksandra Kollontay sık sık aile, sevgi ve yeni ahlak anlayışı gibi konularda konuşmalar yaptı. Sorgulayıcı bir zekası olan Kollontay’ın bazı görüşleri gürültülü tartışmalara, sert eleştirilere neden oluyordu. Sevginin öneminden ve insanların kişiliği ile kadınların değerinin anlaşılması gereğinden söz ederken, kadınları da karşılıklı sevgi yerine maddi hesaplara dayanan evliliklere karşı uyarıyordu. Sosyalist toplumda ailenin geleceğinin ne olacağını keşfetmeye çalışıyordu. Yapısı ne olursa olsun karşılıklı sevgi ve saygıdan temellenen bir aileydi. Kollontay’ın ideali ve bu ideal yazarın “serbest seks”i savunduğu yolunda suçlamalara hedef olmasına yol açıyordu. Sonraları, çağdaşlarının iki cins arasındaki ilişkiler hakkındaki görüşlerini yanlış anlamış olduklarını yazacaktı Kollontay. 1936 yılında Norveçli ozan ve oyun yazarı Nordhal Grieg ile yaptığı bir söyleşide, “serbest seks” deyimini hiçbir zaman

ahlaksızlık, rastgele cinsel ilişkide bulunma ve başıboş yaşama anlamına gelecek biçimde kullanmadığını açıkça dile getirdi. Kollontay sosyalist ahlak anlayışının insan davranışlarını düzenlemeye başlamasıyla, iki cins arasındaki ilişkilerdeki çürüme ve yozlaşmanın giderileceğine inanmıştı. Kendisi yazınsal çalışmalarının küçük bir bölümünü aile ve özel yaşam konularına ayırmıştı (*Sevgi ve Çalışkan Arılar* kitabı ile diğerleri) ancak daha sonraları yazdıklarının eskidiğini ve aşıldığını kendisi de itiraf etti, yazmaktan da kaçınmadı.

Elinizdeki derlemede, 1927 yılında Sosyalist Devrim’in onuncu yıldönümü nedeniyle yazılan “Ekim Devrimi Batıdaki Kadınlara Ne Getirmişti?” makalesi ile İkinci Dünya Savaşı sonunda yayımlanan “Ülkesinin Tam ve Eşit bir Yurttaş olarak Sovyet Kadını” başlıklı makale olmak üzere Kollontay’ın kadın hareketine ilişkin iki çalışması da yer almaktadır. 1946’da yazılan ikinci makale bugün hala geçerliliğini korumaktadır: “Demokrasi ve süresiz barış için savaşım, gericilik ve faşizme karşı savaşım bugün hala bizi bekleyen önemli görevlerdir. Kadınları bu temel ve önemli görevden ayırıp “tümüyle dışı”, feminist örgütlerde hapsedme çabaları kadınların demokratik hareketini yıpratmaktan başka bir işe yaramaz. Yalnızca demokrasinin zaferidir kadınlara eşit haklar sağlayacak olan... Gericiler karşısında tetikte olmalı, onların planlarını, oyunlarını, demokratik hareketin saflarını bölmeye yönelik girişimlerini gözler önüne sermeliyiz. Tüm demokratik güçlerin birliği gericiliğe, tutuculuğa karşı dünyanın her yerinde özgürlük ve barış için mücadeledeki en güçlü silahımızdır.”

Tarihsel sürecin mantığı ile yazarın kişilik gelişiminin

mantığı, Aleksandra Kollontay'ın yaşamı ve yapıtlarında kendisinin de çok önem verdiği iki sonucu biraraya getirdi: Çalışkan kadınların yazgısı konusundaki duyarlılık ile Partinin bir üyesi olarak barış, demokrasi ve toplumsal gelişme için mücadelele.

Aleksandra Kollontay ayrıca Leninoloji'ye de önemli katkılarda bulunmuştur. Lenin ile buluşup konuşmaları ve birlikte on yılı aşkın bir süre devam eden çalışmaları bu kadın devrimcinin yaşamındaki unutulmaz dönüm noktalarıdır. Lenin ile Kollontay arasındaki yazışmalar bugüne dek saklanmıştır ve yazarın güncelerinde de Lenin'le ilgili görüşler, özel anılar yer almaktadır. Tümüyle yazmaya adanmış yaşamanın son dönemlerinde, yazar Lenin üzerine, onunla görüşmelerini içeren bir kitabın yazımına da başlamıştı. Bu derleme, Birinci Dünya Savaşı'na ilişkin "Dev Bir Zeka, Dev Bir Amaç", Ekim Devrimi'ne ilişkin "Lenin Smolny'de", "Lenin ve Birinci Kadın İşçiler Kongresi" ile "Lenin Hem Büyüğü Hem Küçüğü Düşündü" makalelerini kapsamaktadır.

Kollontay'ın yaşamının önemli bir toplumsal yönü de, kendisinin Sovyet siyasetine üçüncü katkısı olarak tanımladığı diplomatik görevidir. Yirmi beş yıllık diplomatik hizmeti süresince Sovyet yönetiminin kendisine verdiği birçok önemli görevi yerine getirmiştir. Dünyanın ilk kadın büyükelçisidir Aleksandra Kollontay. 1922 ile 1945 yılları arasında devletini Norveç, Meksika ve İsveç'te temsil etmiş, ayrıca Uluslar Ligarasında Sovyet heyetinin bir üyesi olarak değişik komisyonlarda görev yapmıştır. Bu alandaki, özellikle de İkinci Dünya Savaşı sırasındaki çabaları için Lenin Nişanı

ve iki kez Çalışmanın Kızıl Bayrağı Nişanını almış. Ayrıca Norveç ve Meksika hükümetlerince de ödüllendirilmiştir.

Aleksandra Kollontay'ın yeni bir toplumsal sistemin yaratılması ve gelişmesindeki katkıları böyle sıralanıyor. Olağanüstü bir kadın devrimci, konuşmacı, diplomat ve yazar olmasının yanısıra sevecen bir anne, etkileyici, anlayış ve sevgi dolu, iyi yürekli bir insandı O.

Bugün Aleksandra Kollontay'ın yazdıkları pek çok dile çevrilmiştir. Sovyetler Birliği'nde baskıya hazırlanan monografileri de başka ülkelerde birkaç kez yayımlanmıştır. Böylelikle yazarın tahminleri gerçekleşmektedir: "Bundan bir iki kuşak sonra," diye yazmıştı o bir mektubunda, "biz tarihin önemli bir dönemini yaşayan insanlar olarak çalışmalara konu olacağız... Kitap severler, tarih severler ve pek az rastlanan kaynakça uzmanlarının raflarında bizim yazdıklarımız bulunacak..."

I. Dazhina

KADIN SORUNUNUN TOPLUMSAL TEMELİ*

Rusya'daki kadın hareketi tarihsel bir karar dönemini yaşıyor. 1908 yılının Aralık ayında, kadın örgütlerinin son yıllarda gerçekleştirmiş oldukları yaratıcı eylemler gözden geçirildikten sonra Tüm-Rusya Kadınlar Kongresi'nde kadınların bağımsızlığı için savaşım veren feministlerin önümüzdeki yıllarda izleyecekleri "eylem rotası" kararlaştırılacaktır. Yakın zamana dek soyut, felsefi konular olarak değerlendirilen karmaşık sosyopolitik sorunlar, Rusya'da son günlerde meydana gelen olayların bir sonucu olarak, artık dinamik ve etkin bir ilgi ile çözüm bekleyen ivedi sorunlara dönmüştür. Kadın sorunsalı denilen şey de bu sorunların kapsamındadır. Her geçen gün, üç önemli soruya yanıt arayan kadınların sayısı artmaktadır: Hangi yolu seçeceğiz? Ne yapmamız gerekir? Ülkemizde yeni bir siyasal yapının kurulması için verilen uzun süreli, yılmaz ve zorlu savaşımın meyvelerinden Rusya'nın kadın nüfusunun da yararlanması nasıl sağlayabiliriz?

Rus Kadınları Karşılıklı Yardımlaş Derneği'nin (*) kadınların seçim hakları ile ilgili kolu ve Eşitlik için Birlik Örgütü, işte bu sorulara geçerli bir yanıt bulabilmek amacıyla Birinci Tüm-Rusya Kadınlar Kongresi'nin (**) toplanmasını kararlaştırdı.

* Kollontay'ın *Kadın Sorununun Toplumsal Temeli* adlı kitabı ilk olarak 1909'da St. Petersburg'da yayımlanmıştır. Bizim burada yer verdiğimiz yazı sözkonusu kitabın giriş bölümüdür. (Ç.N.)

Yaklaşan Kadınlar Kongresi'nin olağanüstü geniş bir programı var: Birinci kurulda Rusya'daki çeşitli meslek dallarında kadınların gösterdiği etkinliğe ilişkin bir değerlendirme yapılması öneriliyor; ikinci kurulda ise kadınların ekonomik konumunun incelenmesi, sanayi, ticaret ve hizmet sektörlerindeki çalışma koşullarının araştırılması ile kadın emeğinin korunması konuları üzerinde durulacak. Üçüncü kurulun çalışmaları ise, kadınların günümüzdeki sivil ve siyasal konumunun belirlenmesi ile bu alanlarda kadınların eşitlik savaşımında alınması gereken ölçütlerin saptanmasını kapsayacak. Ve nihayet dördüncü kurulda kadınların eğitimine ilişkin sorunlar gündeme getirilecek.

Özellikle "Soyuz Jensi" (Kadınların Birliği) dergisinin 1907 yılında yayımlanan üçüncü sayısındaki taslakla karşılaştırıldığında, Tüm-Rusya Kadınlar Kongresi'nin bu genişletilmiş programını olumlu karşılamak olanaksız.

(*) Rus Kadınları Karşılıklı Yardımlaşma Derneği, 1899'da kurulmuş bir burjuva kadın örgütü olup, genelde bir hayır kurumu niteliği taşımaktaydı.

(**) Birinci Tüm-Rusya Kadınlar Kongresi, 10-16 Aralık tarihlerinde burjuva kadın örgütlerinin girişimiyle St. Petersburg'da düzenlendi. Aralarında 45 kadın işçinin e bulunduğu 700 delegenin katıldığı kongrede, feministlerin çevresinde birleşilmesini istedikleri slogan: "Kadın hareketi burjuva ya da işçi değildir, aynı ruhu taşıyan ortak ve tek bir harekettir" şeklindeydi. Kongreye katılan kadın işçiler, feministlerin bu genel tutumuna karşın sınıfsal çıkarlarını vurgulayan konuşmalar yaptılar. Ancak daha sonra işçi delegelerin seçmenlik hakları konusunda yaptıkları bir önerinin reddedilmesi üzerine, 45 delege kongreyi terketti.

Hazırlanan ilk program taslağında kadınların ekonomik konumu ve buna ilişkin olarak kadın emeğinin hukuksal açıdan korunması gibi önemli bir konuya yer verilmemişti. Acaba bu sadece bir gözden kaçırmanın, bir kazanın sonucu muydu? Eğer böyleyse, bunun oldukça tipik bir gözden kaçırma olduğunu belirtmeliyiz. Kadın sorununun ekonomik boyutlarının unutulması, bu bağlamda çalışan kadınların konumu ile kadın emeğinin korunması konularının göz ardı edilmesi, Kongre'nin niteliğini bir çırpıda belirliyecek cinsten bir "kaza" olurdu. Kuşkusuz, böyle bir kaza, kendi sorunlarının günümüz dünyasının işçi sorunlarına sıkı sıkıya ve ayrılmaz biçimde bağlı olduğunu bilen kadın nüfusun da, Kongre'nin kurullarına katılımını gereksiz ve olanaksız kılacaktı. Ancak şimdi bu olay eğer burjuva feministlerinin tipik tutumlarını ortaya koymasaydı, düzeltilen bir yanlışlığı burada eleştirmek de gereksiz olacaktır.

Gene burjuva feministlerinin tipik kuşkuculuğu içinde, kongreyi örgütleyenler uzun bir süre duraksadılar: Kongrenin niteliği ne olmalıydı? Kanımızca, kadınların ekonomik konumuna ilişkin maddenin taslak programda yer almamasıyla bu duraksamalar arasında yakın bir ilişki var. Kongre öncesi yapılan toplantılardan birinde, feminist çevrenin etkili kişileri kongrenin "propaganda çalışması"na dönüşmemesi ve alkolizmle savaşım gibi somut konularda yoğunlaşması gerektiğini ısrarla savundular. Bu yüzden çok yakın bir zamana kadar, Kongrenin düzenleyicileri acaba ahlaksal ve hayırsever etkinliklerle ilgilenen bir şefkatli hanımlar konferansı mı, yoksa kadınların kendi öz yazgıları karşısındaki kayıtsızlığını kıracak ve onları bağımsızlık savaşımının saflarına çekecek bir toplantı mı yapmak gerektiğini

bilmiyorlardı. Ancak daha açık fikirli eşit haklar savunucularının etkisiyle, geçerlilik kazanan eğilim, bu ikincisi oldu. Yaklaşan kongre için seçilen slogan ise geleneksel feminist toplantılarında atılandan başkası değil; Tüm kadınların yalnızca kadın hakları ve çıkarları için savaşımında birleşmesi.

Kongrenin yaklaşması feminist örgütlerin harekete geçmesini sağladı. Dışı karıncaların yuvasında bir kaynaşma başladı. Pokrovskaya, Kalmanoviç, Şçepkina, Vaktina gibi feministlerle diğerleri içerikleri tek bir sloganda özetlenebilecek konuşmalar yaptılar, konferanslar verdiler. "Toplumun tüm sınıflarındaki kadınlar birleşiniz!"

Bu "barış dolu" slogan kulaklara ne kadar etkili gelse, burjuva kadınının yoksul kızkardeşi, işçi kadın için ne kadar çok şey vaad eder görünse de, bizi durup, yaklaşan Kadınlar Kongresini daha ayrıntılı biçimde incelemeye ve bu kongrenin amaçlarıyla temel savlarını işçi sınıfı kadınlarının çıkarları açısından dikkatlice değerlendirmeye yöneltten de gene feministlerin pek sevdiği bu sloganın kendisidir.

Somutlaştırmak gerekirse, sorun, işçi sınıfı kadınlarının feministlerin çağrısına uyarak kadınların eşitlik savaşımına etkin ve doğrudan katılımında bulunmaları mı, yoksa sınıfsal geleneklerine sadık biçimde kendi yollarını çizerek, yalnızca kadınları değil, tüm insanlığı toplumsal yaşamımızdaki çağdaş kapitalist kurumların baskı ve köleliğinden kurtarmak amacıyla değişik bir savaşım vermeleri mi gerektiği sorusuna yanıt bulmaktır.

Ancak, bu soruyu yanıtlamaya girişmeden önce,

savunacağım görüşlerin başlangıç noktasını oluşturan bazı temel ilkeleri ortaya koymanın gerekli olduğuna inanıyorum.

Pek muhterem dostlarımız olan, burjuva bilimcilerini, bir cinsin diğer bir cinsle üstünlüğü sorununu daha yakından incelemek ya da kadınlarla erkeklerin zekalarını tartıp, düşünme yeteneklerini hesaplamak uğraşlarıyla başbaşa bırakıyoruz. Tarihsel materyalizm, cinsiyetler arasında doğal olarak var olan ayrımları tümüyle göz önünde tutmakta, bununla birlikte tek bir talepte bulunmaktadır. Kadın olsun erkek olsun her bireyin kendi yazgısını belirleme hakkına tümüyle ve özgür biçimde sahip olması ve herkese doğal yeteneklerini geliştirip, uygulayabilecekleri en geniş olanakların sağlanması. Aynı zamanda, tarihsel materyalizm, günümüzün toplumsal sorunlar bütününden ayrılan tümüyle kendine özgü kadın sorunlarının var olduğunu da kabul etmemektedir. Kadının doğal özelliklerinden ötürü ikinci derecede bir konuma itilmesine belirli ekonomik unsurlar neden olmuştur. Ancak bu ekonomik unsurların tümüyle ortadan kalkması, bir zamanlar onların köleliğe neden olan ekonomik kalıpların evrimleşmesi, kadınların toplumsal konumunda kökten bir değişiklik sağlayabilecektir. Başka bir deyişle, kadınlar gerçekten özgür ve eşit bir duruma ancak, dönüştürülmüş ve yeni toplumsal, ekonomik ilkeler üzerinde kurulmuş bir dünyada kavuşabilirler.

Bu düşünce, emek sorununun köktenci bir çözüme ulaşması için varolan üretim ilişkilerinin tümüyle yeniden düzenlenmesi gerektiğini savunmakta, ancak sürüp giden sistemin çatısı içinde kadınların yaşamına ilişkin bazı sınırlı gelişmelerin sağlanabileceğini de gözardı etmemektedir. Gene

böyle bir yaklaşım proleteryanın ivedi çıkarlarının tatmin edilmesine yönelik reform çalışmaları üzerinde yavaşlatıcı bir etki yapmaktan da kaçınır. Tersine, işçi sınıfının her yeni kazanımı, bağımsızlık ve sosyal eşitsizliğin geçerli olduğu bir düzene insanları ulaştıracak merdivene yeni bir basamaktır. Kadınların elde ettiği her yeni hak onları tam bağımsızlık hedeflerine biraz daha yaklaştırmaktadır.

Burada söylemek istediğim son bir şey daha var: Diğer tüm sosyo-ekonomik sorunlar gibi, kadınların bağımsızlığı konusu üzerinde tartışılırken de halen sürüp giden güncel ilişkiler temel alınmalıdır. "Ahlaksal arayışlar" bütünüdür tüm birimleri ve diğer ideolojik yapıları seve seve burjuva liberalizminin emrine sunabiliriz. Bizim için, kadınların bağımsızlığı bir düş, hatta bir ilke bile değildir. Modern ekonomik ilişkiler ile üretici güçlerin gelecekteki tüm bir gelişim çizgisi, kadınların yüzyıllardır süren baskı ve kölelikten kurtuluşuna adım adım eşlik etmektedir ve sonuna dek de edecektir. Bunun böyle olduğunu görmek için şöyle bir çevremize bakmamız yeter. Her yerde, üretimin hemen tüm alanlarında, kadınlar erkeklerle yanyana çalışıyorlar artık. İngiltere, Fransa, Almanya İtalya ve Avusturya'daki sanayi üretimi yapan toplam 81 milyon kişinin 27 milyonunu kadınlar oluşturuyor. Uygur ülkelerde, ekonomik bağımsızlığına sahip kadınların sayısı ile o ülkelerin toplam kadın nüfusu içinde kapsadıkları oran aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. En son yapılan ulusal sayımlara göre, kendi geçimini sağlayan kadın ve erkeklerin oranları şöyle: (Bkz: s. 28)

Oransal değerlendirmeleri bırakıp gerçek sayılara baktığımızda ise, Rusya'daki çalışan kadın sayısının diğer

ülkelerden daha küçük bir oranda olmasına karşın, çok büyük bir kitle oluşturduğunu görüyoruz. Son nüfus sayımına göre, Rusya'da yaşayan 63 milyon kadının 6 milyondan fazlası, kendi geliriyle geçiniyor; kentlerde yaşayan 8 milyon kadının 2 milyonu çalışıyor (yüzde 25); kırsal alanlarda ise 55 milyonluk kadının nüfusunun 4 milyonu ekonomik bağımsızlığına sahip durumda. Rusya'daki toplam çalışan nüfusu ele aldığımız zaman da, 33 milyona ulaşan işgücünün 27 milyonunu erkeklerin, 6 milyonunu da kadınların oluşturduğunu görüyoruz.

Ülke	Kadınlar	Erkekler
Avusturya	% 47	% 63
İtalya	% 40	% 66
İsviçre	% 29	% 61
Fransa	% 27	% 58
Büyük Britanya ve İrlanda	% 27	% 62
Belçika	% 26	% 60
Almanya	% 25	% 61
ABD	% 13	% 59
Rusya	% 10	% 43

Rusya'da kadınların en yoğun olarak çalıştığı işkolu tekstil endüstrisi ve bu sektörün tam alanlarında kadın işçilerin sayısı erkeklerinkinden daha fazla. Tekstil endüstrisinin yanı sıra, Rusya'da kadınların endüstriyel işgücü, besin üretiminde, özellikle de fırınlarda -4391 kadın, 8868 erkek-, kimya endüstrisinde, özellikle güzellik malzemeleri üretiminde -4074 kadın, 4508 erkek-, cam endüstrisinde, -5000 kadın-porselen üretiminde yaklaşık -4000 kadın- seramik ve tuğla

endüstrisinde yaklaşık -6 bin kadın- olmak üzere önemli rakamlara ulaşıyor. Kadın işçi sayısının az olduğu tek alanı ise metal işkolu oluşturuyor.

Sanırsız yukarıda saydığımız rakamlar. Rus endüstrisinde kadın işgücünden yaygın biçimde yararlandığını göstermeye yetecektir. Burada akıldan çıkarılmaması gereken bir konu da, Rusya'nın büyük ölçekli kapitalist üretime görece yeni geçmiş olduğudur. Kapitalist ekonominin oylumu arttıkça endüstrisi de giderek daha çok kadın işçiyi kendisine çekecek.

Bugün bile, büyük ölçekli kapitalist girişimlerin bulunduğu kasaba ve kentlerde, kadın işgücü özellikle de kadın proleter emeği, toplam iş gücünün çok önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. St. Petersburg'da, 1900 yılında yapılan sayıma göre, kendi emeğiyle geçinen her 100 erkeğe, kendi emeğiyle geçinen 40 kadın karşılık gelmektedir... (*)

Geçimini proleterce sağlayanların içinde kadınların sayısı oldukça yüksek düzeydedir: Çalışan her 249 bin erkeğe 74 bin kadın düşerken, çalışan her 40 bin bekar erkeğe 30 bin çalışkan bekar kadın düşmekte. Kimlerdir bu bekar kadınlar? Doğal olarak küçük zenaat işçilerinin sömürden en büyük payı alan bir kesimini oluşturmaktalar: Terziler, örtücüler, çiçekçilerdir onlar; kendi evlerinde, dükkaneciliklerinde kapitalist komisyoncular için sözde "bağımsız işçiler" olarak çalışır ve birbirlerinden kopuk oldukları için sermaye

(*) 1881 yılında St. Petersburg'da emeğiyle geçinen her 100 erkeğe karşı emeğiyle geçinen 27 kadın vardı. Bu rakam 1890'da 34'e, 1900'de, 40'a yükseldi.

köleliğinin en çileli bir biçimini yaşarlar. Mesleki alanlarda çalışan kadın sayısı görece azdır: Her 74 bin erkeğe, 13 bin meslek kadını düşecek kadar. Mal sahiplerinin emrinde çalışan 31 bin meslek adamı karşısında ise 13 bin meslek kadını var.

Diğer ülkelerde çeşitli toplumsal gruplar içinde kadın işgücünün oranı ile yaşamlarını emekleriyle kazanan erkek ve kadınların durumu aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Burada görüldüğü gibi, Avusturya'da kadın işçilerin sayısı erkek işçilerinkinden fazladır. Toplam 4.4 milyon erkek ve tam 5 milyon kadın işçi vardır bu ülkede. Almanya'da ise kadın işçilerin sayısı erkek işçilerin yarısından fazlasına ulaşmakta. Aynı durumun Fransa ve İngiltere için de geçerli olduğunu görüyoruz. Yalnızca Amerika Birleşik Devletleri'nde bu rakamlar kadınlar için olumsuz bir düzeyde.

ÜLKE	YIL	NÜFUS (milyon)							
		TOPLAM				ÇALIŞAN SANAYİ			
		E	K	E	K	E	K	E	K
Avusturya	1890	11.7	12.2	7.8	6.2	4.4	5.3		
Almanya	1895	25.4	26.4	15.5	6.6	9.3	5.3		
Fransa	1891	18.9	19.2	11.1	5.2	5.0	3.6		
İngiltere ve Galler	1891	14.1	14.9	8.9	4.0	5.4	3.1		
<u>ABD</u>	<u>1890</u>	<u>32.1</u>	<u>30.6</u>	<u>18.8</u>	<u>3.9</u>	<u>8.7</u>	<u>2.9</u>		
TOPLAM		103.2	103.3	62.1	25.9	32.8	20.2		

...Kadını işgücündeki artış doğal olarak, kadınların ulusal üretimde giderek artan bir rol oynadıklarını da göstermekte. Halen kadınla dünya pazarlarındaki malların üçte birini

üretmekte. Kadın işgücündeki bu sürekli büyüme burjuva ekonomistlerini ürkütmektedir. Çünkü kadın çalışma alanında erkeğe önemli bir rakip olmuştur ve bu nedenle kadın işgücünün genişlemesi önlenmelidir. Oysa böyle bir yaklaşım ne ölçüde doğru acaba? Kadınlar gerçekten de erkekler için "tehdid edici" bir rakip durumuna mı geldiler?

Kadın işçilerin sayısı sürekli olarak artmakta, ancak üretim güçlerinin sürekli gelişimi de giderek daha fazla işgücü gereksinimi doğurmaktadır. Yalnızca teknolojik bir devrimin belirli aşamalarında işgücü talebinde bir düşüş olmakta ya da bir iş kategorisindeki işgücü talebi bir diğerine kaymaktadır. Çeşitli iş kollarında erkeklerin yerini alan kadınlar gelecekte yerlerini ancak kendi çocuklarına, gençlere bırakacaklar. Ancak teknolojik gelişmenin her aşaması ister istemez üretim hızını arttırmakta ve beraberinde her kategori için yeni işgücü talebi getirmekte. Bu nedenle geçici duraklamalara ve dalgalanmalara karşın dünya üretiminin gelişmesine koşut olarak sanayi işçilerinin sayısı da önemli ölçüde artmakta. Burada erkek olsun, kadın olsun genel anlamda işçilerin sayısındaki artık "mutlak", kadın işgücündeki artık ise erkeklerle kıyaslamalı olarak "bağıl" bir değer taşımakta...

Genel bir değerlendirme yapacak olursa, üretici piyasasında meydana gelen değişimin, erkek işgücünün yerini kadın işgücüne bırakması olarak adlandırılmayacağını görürüz. Gerçekte kadın ve erkek işçiler belli meslek dallarında gruplaşarak yoğunlaşmaktalar. Bazı meslek ve sanayi kolları giderek daha çok kadın işçi çalıştırmakta. Bunların arasında temizlik hizmetleri, tekstil sanayii,

konfeksiyonculuk sayılabilir. Madencilik, demir-çelik ve makine sanayii kolları ise hala ağırlıklı olarak erkek işçilerin çalıştığı iş alanlarıdır. Bu arada, kadın işgücünün çocuk işçilerin sayısının azalmasının bir sonucu olarak nicel bir gelişim gösterdiğinde de kuşku yoktur ve bu herkesin sevinçle karşılaması gereken bir olgudur. Gençleri korumaya yönelik olarak sinai üretimde çalışabilme yaşını yükselten yeni yasaların kabulüyle, işgücünün yeniden gruplandırılması sonucu kadın işçilerin sayısında da önemli bir artış gözlenmiştir.

Böyle olunca kadınların erkeklerin çalışma alanındaki önemli rakipleri olduğu yolundaki görüşler ancak belirli bazı olgular saklı tutularak kabul edilebilir. Birtakım meslek kollarında baş gösteren yarışmayı bir yana bırakırsak, proleterya içinde bir kadın işçinin ancak yalnız bırakıldığı, ortak sınıf savaşımına katılmadığı zaman erkek işçi için gerçek bir rakip oluşturacağını söyleyebiliriz. Kadın işçi sınıf hareketinin içinde yer almadıkça, erkek işçi için bir tehdit unsuru, tehlikeli bir rakip, erkek işçinin ücretinin düşürülmesine neden olacak ve sermayeye karşı verilen örgütlü savaşımın meyvelerini acımasızca çürütebilecek bir düşmandır. Ancak gerçekte her örgütsüz işçinin düştüğü bir olumsuzluk değil midir bu? İster karnı aç bir çiftçi yamağı, ister işten kovulmuş bir kimse, ister sürekli iş sahibi olmayan biri sözkonusu olsun örgütsüzlük hepsini aynı olumsuz konuma itecek. Kadın işçilerin halen çalışma koşulları üzerinde olumsuz bir etki yapıyorlarsa, bu işçi sınıfının görece daha az örgütlenmiş bir kesimini oluşturdukları içindir. Sermaye, kadın işçileri, işçi sınıfının daha bilinçli ve örgütlü kesimi karşısında bir silah gibi kullanıyor. Ancak kadın işçiler

örgütlü birer üye olarak işçi sınıfının bağımsızlık savaşımı saflarında yerlerini aldıkları zaman, artık kadın işçinin erkek işçi için bir tehdit unsuru olduğu yolundaki görüş tümüyle geçersizleşecektir. Örgütlü bir proleter, ister kadın, ister erkek olsun, sınıfdaşlarına zarar verebilecek bir konumdan çıkmıştır artık.

Bu ön bilgileri tartışıp bazı istatistiksel örnekler verdikten sonra, daha önce ortaya attığımız sorulara yanıt aramaya başlayabiliriz. Kadın işçilerin çalışma koşulları, kadın iş gücündeki büyüme ve bu büyümenin ülkelerin ekonomik yaşamına etkileri konuları ile özel olarak ilgilenenlere, bu konularda yazılmış yapıtları okumalarını salık veririz. Biz burada kadınların bağımsızlık ve eşitlik özlemiyle, toplumun ekonomik gelişmesinin özellikleri arasındaki yakın ilişkiye bir kez daha dikkat çekmek istiyoruz. Belirli ekonomik özellikleri aklımızdan çıkarmamak, kadınların tam ve gerçek bir bağımsızlığa ulaşması sorununu doğru algılayan bir kadının izlemesi gereken yolu belirlememizi kolaylaştıracak.

Kadınların ellerinden alınan haklarını ve çıkarlarını savunmak için ne yapmaları gerektiği sorusuna bir burjuva düşünürünün vereceği yanıt bellidir: “Kendiniz gibi toplumsal güçsüzlük içinde olan bir başkasıyla birleşin, erkeklerin baskısına karşı örgütlenin...”

Böylesi öğütler hedeflerini bulmaktadır. Son birkaç yıl içinde, feminist örgütlerin birbiri ardından kurulduğuna tanık olmaktadır. Rusya’da geleneksel anlamdaki feminizm bile hiç tartışmasız yepyeni bir olgudur. İlk feminist yayın olan Kadının Davası 1899’da ortaya çıktı. Yıllar boyu, Rus

kadının bağımsızlık istemi, eğitimde fırsat eşitliğine ilişkin çağrılarla sınırlı kaldı. Rusya'da kadın sorunsalının ilk kez ortaya atıldığı 1860'lı yıllardan başlayarak günümüze dek sürdürülen kadın hareketi, kadınların eğitiminin nicel ve nitel olarak gelişmesini sağlamaya yönelik tarihsel savaşımları sürdürmenin ötesine gidemedi. Bu alanda elde edilen başarılar, burjuva sınıfının kadınlarına mesleki çalışma alanlarının genişletilmesinin ekonomik bağımsızlık için bir temel oluşturacağını gösterdi.

Köleliğin kaldırılması Rusya'daki toplumsal ve ekonomik ilişkileri kökten değiştiren, nüfusun büyük bir bölümünü yeni varoluş biçimleri aramaya yöneten bir gelişme oldu ve beraberinde kadın sorunsalının ortaya atılmasını da getirdi. Reform sonrası yerleşen yeni sistem, emek pazarına yalnızca profesyonel erkek işçileri değil, o zamana dek hiç bilinmeyen bir kadın tipini de çekmeye başladı. Bu kadın, tıpkı erkek meslektaşları gibi, ekmeğini kazanabilmek için çalışmak zorunda olan işçiydi. Rus kadınları geleneksel "çalışma özgürlüğü istiyoruz" sloganını benimzediklerinde, bunu bir eğitim görme özgürlüğü talebine dönüştürdüler. Çünkü tüm mesleki çalışma alanları eğitim görmeyenlere kapılarını kapamışlardı. İstedikleri eğitimden yararlanabilen kadınlar da doğal olarak, kamu ve özel sektörde çalışma hakkı talep etmeye başladılar ve bu talep daha ırsal ve daha ucuz olan kadın işçileri çalıştırmanın ekonomik yararlarını gören kamu ve özel girişimciler tarafından kolaylıkla yerine getirildi.

Kadınların mesleki çalışma alanları giderek genişledi, ancak kadınlar "eğitim ve meslek seçiminde özgürlük" çağrılarını sürdürdüler. Siyasal eşitliğe ilişkin herhangi bir

istem, daha erkeklerin bile siyasal haklardan yoksun olduğu bir dönemde sözkonusu olmazdı. Yurttaşlık hakları konusuna gelince, Rus kadınlarının durumu Batı Avrupalı kadınlara göre çok olumlu nitelikteydi ve bu bağlamda feminist çalkantılara neden olabilecek yoğunlukta bir sorunsal temel yoktu.

Burada kadın hareketi diye adlandırdığımız sürecin tümüyle burjuva nitelik taşıdığını söylemeye gerek yok. Bu hareket içinde kadınların yalnızca çok küçük bir bölümünü oluşturan soylular ile pek az da yeni yeni ortaya çıkmaya başlayan orta sınıfların temsilcileri yer almaktaydı. Kadın eşitliği hareketine liderlik edenlerin ortaya attıkları talepler arasında sosyalist düşüncelerin dile geldiği görülmemiştir. Rus sanayiinde her yıl binlerce yeni kadın işçinin çalışmaya başladığı bir gerçektir, ancak bu elleri nasırlı kadın işçilerle eğitilmiş, bağımsız kadınlar arasındaki köprü kurulamaz uçurum, her türlü ileşitimi olanaksız kılıyordu.

İki zıt kesimde yeralan bu kadınlar ancak birtakım hayır etkinliklerinde biraraya geliyorlardı. Rusya'da kadın hareketinin başladığı ilk yıllardan itibaren, kendi çizgilerini belirleyemeyen kadın örgütlerinin etkinliklerinde hayır işleri ve yardım sever girişimler hep ön sırada yer almıştı. Son yıllarda Rusya'da boy gösteren feminist örgütlerin hemen tümü temelde hümanist nitelik taşımaktadır. Kendilerini örgütleyerek kadın toplulukları kuranların amacı kadın hakları alanında reformlar gerçekleştirmek değil, bireysel bağış girişimlerinde bulunmaktan ibaretti. Kadınların Yüksek Eğitim Derslerine Maddi Destek Sağlama Topluluğu'ndan Rus Kadınları Karşılıklı Yardımlaşma Derneği'nin kurduğu

ilk kadınlar kulübüne kadar her türlü kuruluş adlarından da anlaşıldığı gibi hayırasever işlerle ilgileniyorlardı.

Bu değerlerimize, Rus kadınlarını toplumsal ve siyasal konular karşısında duyarsız olmakla suçlama amacı taşımıyor. Acaba, tüm güçleri, gençlikleri ve yaşamlarını ülkelerinin sosyal adalet ve siyasal bağımsızlığı uğruna savaşıarak harcamış soylu, etkileyici, adsız kadın kahramanlarıyla övünebilecek bir ülke daha var mıdır şu dünyada? 1870'lerde tüm zenginlikleri ile doğuştan soylu olmanın getirdiği imtiyazlı yaşamı bir yana bırakarak sınıflarının borcunun hiç olmazsa küçük bir bölümünü geri ödeyebilmek için halka karşı "Tövbekar hanımlar"ın karşısına tarihin rakip olarak çıkarılabileceği bir başka grup daha var mıdır? Ya, sonraları baskının bir sonucu olarak her türlü protesto hareketinin eski düzene karşı çetin bir savaşıma dönüştüğü yıllarda Rusya'nın tüm dünyayı irade ve halklarına olan sınırsız bağlılıklarıyla etkileyen sayısız kadın kahramanlarının yerini kim doldurabilir? "Tövbekar hanımlar"ı, tüm tatlılıkları ve iradeleriyle izleyen korkusuz "raznoçinkalar" ve en son olarak da sınıflarının bağımsızlığı için savaşırken ölen kadın işçiler zinciri... Sosyal adalet için savaşırken ölen kadınların listesi yeni yeni kurbanlarla her geçen gün genişlemektedir ve gelecekte çağımızı yazacak olan tarihçiler kadın savaşçıların bu soyu çabaları karşısında saygıyla eğileceklerdir...

Ancak burada asıl konumuz bu değil. Biz "kadın özgürlüğü" adı verilen şey uğruna savaşanlardan söz ediyoruz. Bu alanda, ilk feministlerimizin hedef ve girişimleri olağanüstü dar bir çerçeveye sınırlı idi. Hayır işleri ile eğitim

çok yakın bir zamana dek, kadın örgütlerinin üstlendiği eylemlerin tümünün ana konusunu oluşturuyordu. 1905'te yapılması planlanan ilk ulusal kadınlar kongresi bile amaçlarını bu iki alanla sınırlamak durumundaydı.

Ocak olayları bu genel görünümün tümüyle değişmesine yol açtı. Nüfusun tüm kesimlerini saran devrimci dalgalanma, o ana kadar alçakgönüllü taleplerde bulunan feministleri de etkiledi. Kadın çevreleri daha etkin, daha yaşamsal bir nitelik kazandı. Cesur konuşmalar, köktenci talepler duyulur oldu. Kentsel ve kırsal yönetimlerle, kuruluşlara yönelik açıklamalar, bildiriler, dilekçeler hazırlandı; bunları önemli siyasal kararların alındığı toplantı ve konferanslar izledi. 1905 Rusya'sında artık kadınların seslerini şu yada bu yolla duyurmadıkları, toplumu varlıklarından haberdar edip yeni yurttaşlık haklarına kavuşma talebinde bulunmadıkları tek bir köşe bile kalmamıştı. Yakın zamana kadar taleplerinde büyük ölçüde alçak gönüllü olan feministler Rusya'daki yeni oluşumların ve yeni bir devlet sisteminin kadınların özgürlüğü için önkoşul olduğunun bilincine vardılar...

Kadın hareketi geçmişteki alçak gönüllü tutumunu bırakıyor ve yeni bir toplumsal eylem çizgisine geçiyor. Bu kuşkusuz sürtüşmesiz gerçekleşen bir süreç değil. Kadın örgütlerine katılan yeni üyeler arasında iki eğilim belirginlik kazanmıştır: Daha solda yer alan üyeler, kadın hareketinin siyasal çizgisini açık biçimde tanımlama gereği ile kadınların siyasal eşitlik savaşımına öncelik verilmesi üzerinde duruyorlar, sağ görüştekiler ise dar çevredeki feminist istemlerinin içine siyaseti katmadan geleneklere bağlı tutumlarını sürdürmektedir. 1905 Nisan'ında, daha sol grupta

yer alan üyeler Kadınların Eşitliği İçin Birlik adlı Rusya'da belirli bir siyasal düzlemde etkinlik gösterecek ilk kadın örgütünü kurdular. Bu arada, sağ kanattakiler Kadınların Karşılıklı Yardımlaşma Derneği ile Jenskiy Vestnik (Kadınların Habercisi) adlı siyasetten tümüyle arındırılmış bir feminizm amacı güden örgütlerde gruplaşmayı sürdürdüler. Eşitlik İçin Birlik, Rusya'nın her yanında bürolar açarak, geniş bir yaygınlığa ulaştı ve 1906 Mayıs'ında üyelerin sayısı 8 bine erişti. Birlik, toplumun tüm sınıflarından kadınları hiçbir siyasal vurgu taşımayan sloganları çevresinde birleştirmeyi umuyor ve askeri öğrencilerin ilk zamanlarında hep "tüm insanlar için" konuştuklarını söylemeleri gibi, Eşitlik İçin Birlik kuruluşu da Rusya'nın tüm kadınlarının gereksinimlerini dile getirebildiğini öne sürüyordu.

Ne var ki, sınıf bilincinin giderek gelişmesi toplumsal sınıflar arasındaki önlenemez ayrılaşmanın belirginleşmesi, kadın örgütleri içinde de yeni gruplaşmalara neden oldu. Sendikalar Birliği'nin (*) çalışmalarını başarıyla yürüttüğü dönemde, belirli amaçları karşılayan siyasal bloklaşma artık yetersiz kalmakta ve başka kadınların oy hakkını savunanlar olmak üzere pek çok feminist siyasal partilerle yakın ilişki içine girme gereğine inanmaktaydı. Bu nedenle, 1906'nın bahar aylarında birliğin St. Petersburg'daki şubesi iki kola ayrıldı. Siyasal düşüncelerine dayanarak devrimci partilere üye olan solcu feministler bir grupta, Barışçı Yenilenme Partisi (**) paralelinde İlerici Kadınlar Partisi'ni kuran sağ kanattakiler ise diğer bir grupta toplandılar. Ancak bu ikinci grup ve partisi az sayıda üye ile yetinmek zorunda kalacak önemli bir etkinlik sağlayamayacaktı. Her iki kadın örgütü de, çalışmaya başladıklarını kurdukları siyasal kulüplerle

duyurdular, solcuların kurduğu siyasal kulüp aşağı yukarı demokratik bir nitelik taşıırken, sağcılarının yüksek üye aidatlarından başlayarak her konuda burjuva karakterini taşıdığını gösteriyordu.

Kadınların tek bir evrensel örgütte birleşmesi için savaşım verenlerin amaç ve isteklerine karşın, toplumun çok değişik sınıflarından kadınların siyasal ve sosyal açıdan büyük bir çeşitlilik gösteren sloganlar çevresinde biraraya gelmeleri anlamlı bir gelişme oldu. Gerçekte, İlerici Kadınlar Partisi, büyük bir burjuvazinin sistem ve gereksinimlerini dile getiriyor, bir yandan da sözcülük ettiği sınıfın işine gelecek biçimde hazırlanmış bir siyasal program çerçevesinde sınıf ayırımı gözetilmeksizin tüm kadınların birleştirilmesi gerektiğini savunuyordu. Eşitlik İçin Birlik, liberal muhalefette yer alan kadın temsilcilerini biraraya getirmişti. Bugün de bu birliğin çevresindekiler, orta burjuvazi diyebileceğimiz bir kesimden, çoğunlukla da aydınlar arasından gelmektedir. St. Petersburg'daki Siyasal Kadın Kulübü, kimi devrimcilerin desteğini kazandıysa da burada

(*) Sendikalar Birliği, 1905 Mayıs'ında liberal burjuva aydın kesimi tarafından kurulan bir politik örgüttür. Başlangıçta hukukçular, yazarlar, doktorlar, mühendisler ve öğretmenler sendikalarının da aralarında bulunduğu 14 kuruluşun üye olduğu bu birlik, 1906 sonlarında dağılmıştı.

(**) Barışçı Yenilenme Partisi, liberal ılımlı bir partiydi. Amaçları, işçi sorununu "yasal" bir çözüm getirmek ve ellerinde toprak bulunmayan köylülere göç yoluyla başka yörelere yerleştirmektir. 1907 yılında Barışçı Yenilenme Partisi ile Demokratik Reform Partisi birleştiler.

da siyasal bir blok oluşturma olasılığı giderek amaçların ve örgütün niteliğinin belirsizleşmesine yolaçtı. Siyasal Kadın Kulübü kendisini diğer orta yolcu kadın örgütlerinden tümüyle ayrı tutmayı başardıysa da, kulübün üyeleri ne kendilerine ne de halka hangi sınıfın çıkarlarını savdukları ve en ivedi hedeflerinin neler olduğu konusunda açık seçik bir tanımlama yapamadılar. İşçi kadınların mı, köylü kadınların mı, yoksa doğrudan doğruya tüm "işçi" kadınların mı çıkarlarını savunacaklardı? Özgün feminist hedefler mi seçmeli, yoksa genel bir siyasal taban üzerinde mi etkinlik göstermeliydiler? Bu temel sorulara açık ve kesin yanıtların getirilmeyişi, Siyasal Kadın Kulübü'nün kısa ömürlü olmasının başlıca nedenini oluşturdu. Kulüp, Birinci Eyalet Duma'sına, kadınların oy kullanma hakkına kavuşturulması gereğine ilişkin kadın işçilerin imzasını taşıyan bir dilekçe vermeyi tartışırken, gerçekten de utanç verici bir durum çıktı ortaya: Kulüp, dilekçenin hangi siyasal partiye gönderilmesinin doğru olacağını, hangi partinin kendi görüşlerine daha yakın olduğunu bir türlü kararlaştıramıyordu. Sonunda Trudovik'lere gönderildi bu dilekçe.

Feministler bir kadınlar bloğu kurma gereğini savunadursunlar, yaşamın gerçekleri açık ve karşı çıkılmaz bir biçimde böyle bir planın düşselliğini ortaya koymaktaydı. Kadın örgütleri, o dönemdeki tüm diğer örgütlerde olduğu gibi, hızlı ve önlenemez bir ayrılaşma süreci geçirdiler. Tüm kadınların birlik olması gereğini savunanlar, Rus toplumunun tümünde giderek artan sınıf bilincinin bir sonucu olarak kadınların, değişik derecelerde siyasal etkinlikte bulunan feminist örgütlerde gruplaşmalarını engelleyemediler. Erkeklerin liberal bloğunun yıkılmasından kısa bir süre sonra

kadınların siyasal bloğu kurulması çalışmaları da son bulacaktı. Ancak bugün hala burjuva feministleri tüm kadınların birliği ile kendine özgü hedefleri olacak geniş tabanlı bir kadınlar partisi kurulması için propaganda yapmayı sürdürüyorlar.

Oysa böyle bir öneri ancak, şu an mevcut siyasal partilerden hiçbirinin programında, kadınların bağımsızlığına ilişkin hedefler bulunmasaydı bir anlam taşıyabilirdi.

Feministler, kadınların eşitlik savaşımına karşı erkeklerin ilgisiz, hatta düşmanca bir tutum içinde olduğu yolunda eleştiriler yaparken, yalnızca burjuva liberalizminin erkek temsilcilerine çeviriyorlar bakışlarını ve en ateşli feministlerden çok daha güçlü biçimde kadınların eşitliği konusuna eğilen büyük bir siyasal partinin varlığını yadsıyorlar. Sosyal Demokrasi Partisi, 1848'den bu yana kadınların çıkarlarını etkin biçimde savunmaktadır. Bütüncül olarak proleterya'nın sorunları ile kadınların davası arasındaki yakın ilişki ilk olarak Manifesto'da dile getirilmişti. Kapitalizmin, kadınları üretim alanına çekmekle, ister istemez, onları da proleteryanın baskı ve sömürüye karşı açtığı büyük savaşımın saflarına kattığı anlaşılmış oldu. Sosyal Demokrasi kadınlar için eşit haklar istemine programında yer veren ik siyasal partidir. Her yerde ve her zaman, yazılı ve sözlü olarak kadınları sınırlayan tüm yasakların kaldırılmasını istemektedir. Bu baskının bir sonucu olarak, diğer parti ve hükümetler de kadın nüfusun yararına bazı reformlar gerçekleştirmeye başladılar. Bu parti, Rusya'da kadın çıkarlarının yalnızca kuramsal bir savunucusu olarak değil, aynı zamanda, her zaman ve her yerde kadınlara eşitlik

İlkesinin yaşama geçirilmesi için de etkin biçimde çaba gösteriyor.

Madem böyle, feministleri bu deneyimli, güçlü partinin saflarında birleşmekten alıkoyan ne? Sağ görüşlü feministler partinin "aşırı" siyasetinden ürke dursunlar, hiç olmazsa Birlik yanlıları Sosyal Demokratları kendi kafalarına uygun bulmalıydılar. Ama nerde? Tüm radikal görünümüne karşın feministlerimiz, hala kendi burjuva sınıflarının istemlerini dile getirmenin ötesine geçememektedirler. Siyasal özgürlük artık Rus burjuvazisinin gelişip büyümesi için de bir ön koşul olmuştur, çünkü siyasal özgürlük olmaksızın burjuva sınıfının ekonomik yapısı kumdan bir kaleye dönüşecektir. Sermayenin büyüyüp gelişmesi için belli koşullar, belli güvenceler sağlanmalıdır ve bu koşullar ancak burjuva temsilcilerinin ülke yönetiminde söz almalarıyla gerçekleşebilir. Erkek ve kadınlar için siyasal hakların eşit olması ise daha sonra gelen bir istemdir. Bu istem yaşamın getirdiği bir zorunluluktur.

"Çalışma özgürlüğü" sloganı kadınların gözündeki birleştirici niteliğini yitirdi artık. Kadınların ekonomik konumunda bir iyileşme, ancak, doğrudan devlet yönetimine katılmalarıyla sağlanabilecek. İşte burjuva sınıfının kadınları bunun için seçim sandıklarına ulaşmak istiyorlar, bu nedenle mevcut bürokratik düzene karşı çıkıyorlar.

Ne var ki, diğer ülkelerdeki kızkardeşleri gibi, bizim feministlerimiz de siyasal eşitlik istemlerinin ötesine geçemiyorlar. Sosyal Demokrasi Partisi'nin doktrinleriyle açılan geniş ufuklar onlar için yabancı ve anlaşılmaz nitelikte.

Feministler mevcut sınıflı toplum düzeninin sınırları içinde, eşitlik sağlamaya çalışıyor, kadınlara bazı ayrıcalıklar getirilmesi için uğraş veriyorlar. Mevcut tüm imtiyaz ve ayrıcalıkların kaldırılması için çalışmak ise akıllarına bile gelmiyor.

Burjuva kadın hareketi temsilcilerini "farkında olmaksızın işledikleri günahlarından" ötürü suçlamıyoruz; onlar sınıfsal konumlarının doğal gereğini yerine getiriyorlar. Burjuva kadın hareketinin başarısı için bu türden feminist örgütlerin gerekli olduğunu da yadsımak niyetinde değiliz. Ancak proleter kadınları feminist amaçların dar kalıplarına sıkışıp kalmaya karşı uyarmak isteriz. Burjuva kadınları kendi kızkardeşlerini uyandırmak çabası içinde oldukları sürece bize yalnızca onları alkışlamak düşer. Ama kadın işçilerin saflarına sızmaya kalktıkları zaman, Sosyal Demokratlar sessiz kalamazlar/kalmamalıdır. Bir kenarda durup proleter güçlerin dağılmasına seyirci kalamayız. Bu durumda kendimize sormamız gerekir: Burjuva kadınlarıyla birlik olmak, kadın işçilere ne gibi yararlar sağlayacaktır ve öte yandan kendi sınıfsal örgütlenmeleri kadın işçilere neler kazandırabilir?

"Birleşik" bir kadın hareketinin, özellikle de sınıfsal gelişmeler üzerine kurulu bir toplumda, gerçekleşmesi mümkün müdür?

Erkeklerin dünyası gibi, kadınların dünyası da gerçekte iki cepheye bölünmüştür bugün: Bu cephelerden biri, amaçları, istemleri ve çıkarlarıyla burjuva sınıfının yanında yer almakta, diğeri proletarya ile sıkı bağlarını koruyarak, kadının sorununa da tümünden çözümünü getirecek bir genel

bağımsızlık isteminde bulunmaktadır. Bu iki grup, her ne kadar "kadınlara özgürlük" ortak sloganından yola çıksalar da, amaçları, çıkarları ve savaşım yöntemleri bakımından birbirlerinden tümüyle ayrılmaktadırlar. Bu militan gruplardan her biri, ister istemez, kendi sınıfsal çıkarları temelinden hareket etmekte ve her türlü amaç ve istemleri bu temel tarafından belirlenmektedir. Tek başına, kendi sınıfını aşarak, başka bir sınıfın çıkarlarını gözetmek uğruna kendininkileri gözardı eden bazı kadınlar çıkabilir ama birleşik bir kadın örgütünün kendisini kuran toplumsal grupların tüm gerçek çıkar ve gereksinimlerini yansıtmaması olanaksızdır. Feministlerin istemleri ne denli köktenci görünürse görünür, onların sınıfsal konumları gereği mevcut -sosyo- ekonomik yapıyı temelden değiştirmeye girişmeyecekleri ve bu temelden değişim olmaksızın kadınların tam bağımsızlığa kavuşmalarının mümkün olmadığı unutulmamalıdır.

Geçici, anlık durumlarda tüm sınıflardan kadınların ivedi amaçları çakışabilir, ancak hareketin yönünü belirleyen uzun vadeli, genel amaçlar ve bu amaçlarda izlenilecek taktikler birbirinden kesin biçimde ayrılmaktadır. Feministler için, çağdaş kapitalist dünyanın çizdiği çerçeve içinde erkeklerle eşit haklara kavuşmak "son hedef"tir; proleter kadınlar için ise bu eşit haklar işçi sınıfının ekonomik köleliğine son vermek için sürüp gidecek savaşında kullanılacak yeni bir silahtır sadece. Feministler için "baş düşman" tüm hakları kendisine alıp, kadınları bağımlı duruma düşüren erkek cinsidir. Feministlerin kazanacağı her başarı, erkeklerin bazı ayrıcalıklı haklarından vazgeçmeleri anlamına gelecektir. Proleter kadınlar işe tümüyle farklı bir yaklaşım içindedirler; onların gözünde erkekler bir düşman, bir baskı unsuru değil,

tam tersine bu mutsuz dizgeyi kendileriyle paylaşan bir ortak ve aydınlık gelecek için savaşında bir yoldaşlardır. Kadınları olduğu kadar, kadınların erkek yoldaşlarını da köleleştiren aynı toplumsal ilişkilerdir; kapitalizmin aynı nefret bağları onları baskı altına almakta, yaşamın sevinçlerinden zevklerinden koparmaktadır. Mevcut sistemin kendine özgü yönleriyle kadınları iki kat ağır bir baskı altına aldığı gerçektir. Ancak bir başka gerçek de, emek pazarında, kadın işçinin sistem tarafından erkek işçinin çıkarlarını tehdit eden bir unsura dönüştürülebildiğidir. Ne var ki, işçi sınıfı tüm bu olumsuzluklardan kimin sorumlu olduğunu çok iyi bilmektedir.

Kadın işçi en az erkek kardeşi acı çekerken; erkek, kadın, çocuk, tüm işçi sınıfını aynı oburlukla yiyip tüketen ve milyonlarca insanın yaşamı pahasına siyren canavardan nefret etmektedir... Kadın işçi binlerce görünmez bağla bağlıdır erkek yoldaşına. Burjuva kadınının amaçları ise ona yabancı ve anlaşılmaz görünmekte, onun acı çeken proleter benliğini rahatlatamamakta, tüm sömürülen insanların umut bağladığı aydınlık geleceği vaad etmemektedir... Feministler, "kadınların birliği" diye diye, genç işçi kardeşlerine el uzatırlarken, o "kadirbilmez yaratıklar" kendilerine uzak, yabancı olan bu kadınlara güvensizlikle bakmakta ve onlar için daha anlaşılır olan, yüreklerine daha yakın gelen proleter örgütlerin çevresinde birleşmektedir.

Siyasal haklar, seçim sandıkları ve parlamentoda bir sandalye... İşte burjuva kadın hareketinin ulaşmak istediği tek hedef budur gerçekte! Ama kapitalist sömürü düzeninin korunduğu bir bağlamda salt siyasal eşitlik, çalışan kadınları

içinde buldukları sefaletten, onları hem bir kadın, hem bir insan olarak baskı altında tutan bu cehennem yaşamından kurtarabilecek midir?

Proleter kadınlar içinde belirli bir bilinçlilik düzeyine erişmiş olanlar ne siyasal ne de hukuksal eşitliğin kadın sorununu kökten çözümlenemeyeceğini görüyorlar. Kadınlar emeklerini satarak, kapitalizmin boyunduruğunda kaldıkları sürece, üretim mevcut sömürü sistemi içinde gerçekleştikçe, özgür, bağımsız insanlar olmayacak, kocalarını yüreklerinin sesiyle seçen, çocuklarının geleceğine güvenle bakabilen mutlu kadınlara dönüşemeyeceklerdir... Proleter kadınların asıl hedefi sınıflı toplumun tüm köhnemiş çelişkileriyle kalkması ve insanın insanı sömürmesinin olanaksızlaşacağı yeni ve daha güzel bir dünyanın kurulmasıdır.

Hiç kuşkusuz, bu temel hedefe doğru ilerlemek, proleter kadınların mevcut burjuva düzeni içinde bile bir bağımsızlık çabası içinde olmalarını engellemez, ancak bu çabanın sonucu ulaşması zaten kapitalist sistemin kendisi tarafından önlenmektedir. Kadınlar, yalnızca ve yalnızca, sosyalist emek, uyum ve adaletin egemen olduğu bir dünyada gerçekten eşit ve bağımsız olabilirler.

İşte bu, feministlerin anlayamadıkları, anlamak istemedikleri bir gerçektir. Onlar yasalarda yazılı resmi eşitsizliğe kavuşurlarsa, "baskı ve köleliğin, sızı ve gözyaşlarının bu köhne dünyasında" bile kendi yollarını özgürce çözebileceklerine inanmaktadır. Ve bu bir dereceye kadar doğrudur. Kadın işçiler için erkeklerle eşit haklara sahip olmak "haklardan yoksunlukta eşitlik" anlamına

gelirken, burjuva kadınları için yeni ve daha önce elde edilmemiş, şimdiye dek yalnızca burjuvazinin erkek üyelerine sunulmuş haklara kavuşmak demektir. Ancak bu türden her başarı, burjuva kadının kazandığı her ayrıcalık, onun ellerine genç işçi kardeşini ezmek için yeni bir araç vermekte ve iki ayrı kadın kesimi arasındaki uçurumu iyice derinleştirmektedir. Böylelikle, burjuva kadınlarıyla proleter kadınların çıkarları daha belirgin biçimde çatışmakta, istemleri karışıklık olarak birbirini dışlamaya başlamaktadır.

Peki, şu evrensel "kadın sorunsalı" nerede kaldı? Feministlerin dillerinden düşürmedikleri "amaçların ve istemlerin birliği nerede? Gerçekliğin doğru bir değerlendirmesi, böyle bir birliğin hiçbir zaman varolmadığını/olamayacağını gözler önüne seriyor. Feministler boşuna "kadın sorununun siyasal bir partinin sorunsalı olamayacağını" ve "kadınların tümüyle bir partiye katılımının bu sorunu çözebileceğini" söyleyip duruyor, ünlü Alman feminist Minna Cauer'in geliştirdiği kuramı yeniliyorlar. Gerçeklerin mantığı ise feministlerin bu kendi kendilerini kandırma çabalarına aykırı düşmektedir.

Tüm burjuva kadınlarını, kadın davasının ancak ortak proleter davanın zaferiyle zafere ulaşacağına ikna etmeye çalışmak anlamsız olacaktır. Ama onların arasında olup da "kısa dönemli politika"nın dar kalıplarından sıyrılıp kadınların yazgısını daha geniş bir açıdan değerlendirmeyi başarabilen tüm kadınlar, size sesleniyoruz, sizin yapınıza tümüyle yabancı olan proleter kızkardeşlerinizi saflarınıza çağırmaktan vazgeçiniz! Siz, burjuva sınıfı kadınlarının pek sevdiğiniz o idealist lafları etmeyi bir yana bırakın, tarihten

ders alarak kendi sınıfının hak ve çıkarlarını savunmaya çalışın. Bırakın, işçi kadınlar da kendi yollarında, kadınların mutluluğu ve bağımsızlığı için kendi yöntemleriyle savaşsınlar. Kimin yolunun daha kısa, kimin yöntemlerinin daha etkin olduğunu yaşam gösterecektir.

Aleksandra Kollontay
Kadın Sorununun Toplumsal Temeli
St. Petersburg, 1909

KADINLAR GÜNÜ (*)

“Kadınlar Günü” ne demektir? Niçin önemlidir bu gün? Bu özel gün burjuva kadınlarıyla feministlere tanınan bir ayrıcalık değil midir? İşçi hareketinin birliğine olumsuz etkisi yok mudur?

Bugün Rusya’da bu türden soruların sorulduğunu hala duyabiliyoruz, oysa yurt dışında çoktan aşılmış bir sorundur bu. Yaşamın kendisi bu tür sorulara en açık ve doğru yanıtı vermektedir.

“Kadınlar Günü” proleter hareketin uzun, güçlü zincirinin halkalarından biridir artık. Kadın işçilerin örgütlü ordusu her yıl biraz daha genişlemektedir. Bundan yirmi yıl önce, sendikalarda, yalnızca İşçi Partisi’nin saflarında dağınık biçimde yeralan tek tek kadın işçiler örgütlenmişti. Bugün ise İngiltere’deki işçi sendikasının toplam 292 bin kadın üyesi var. Almanya’da sendika hareketi içinde yeralan kadınları sayısı 200 bine ulaşmıştır ve Alman İşçi Partisi’ne toplam 150 bin kadın üyedir. Avusturya’da ise sendikaların 47 bin, partinin 20 bin kadın üyesi var. İşçi sınıfının kadın üyeleri, hemen her yerde, İtalya, Danimarka, Macaristan, İsveç,

(*) Kollontay’ın bu makalesi 8 Mart Dünya Kadınlar Günü’nün Rusya’da ilk kez kutlandığı 1913 yılının Şubat ayı sonlarında Pravda gazetesinde yayımlandı. “Proleter Kadınların Uluslararası Dayanışma Günü” adıyla kutlanan bu gün, St. Petersburg’da, işçi sınıfının birliği, kadın işçiler’in ekonomik ve siyasal haklara kavuşmaları ve kadın işçilerde sınıf bilincinin uyandırılması yolunda bir kampanya başlatıldı.

Norveç ve İsviçre'de giderek daha geniş biçimde örgütlenmektedirler. Sosyalist kadınlar ordusu neredeyse 1 milyon kişiden oluşmakta. Büyük bir güçtür bu! Öyle büyük bir güç ki, dünyanın her yerindeki egemen çevreler artık annelik sigortası, çocuk işçiler ve kadın işçilerin korunması gibi konularda bir karar almadan önce bu güce danışmak zorunluluğunu duymaktalar.

Erkek işçilerin sermayeye karşı savaşımının tüm yükünü tek başlarına omuzladıkları, "eski dünya"nın değiştirilmesi görevi ile kadınların desteği olmaksızın uğraşmaları gerektiği günler geride kaldı. İşçi sınıfı kadınları emeklerini pazarlamaya başladıktan, kimi zaman da babaları ya da kocaları işsiz olduğu için işçi pazarına girmek zorunda kaldıktan sonra, erkek işçiler, kadınlarını sınıf bilincinden yoksun bırakmanın kendi davalarını yıpratmak anlamına geleceğini anladılar. Bilinçli savaşçıların sayısı ne kadar çok olursa, başarı olasılığı da o denli artar. Ocak başına oturup, toplumda, devlette, ailede hiçbir hakka sahip olmadan yaşamını sürdüren bir kadının bilinçlilik düzeyi ne olabilir? Böyle birinin kendisine ait bir düşüncesi bile yoktur! Herşey babanın ya da kocanın emrettiği biçimde yerine getirilmektedir, işte o kadar...

Kadınların geri kalmış, haklardan yoksun durumlarına kayıtsız olmaları, işçi sınıfının çıkarlarına hizmet etmez, tam tersine sınıf savaşımına zarar verir. Peki, kadın işçinin hareket içinde yer alması nasıl sağlanabilir, kadın nasıl uyandırılabilir?

Dış ülkelerdeki sosyal demokrasi bu soruya doğru bir

yanıt getirmekte gecikti. Evet kadın örgütleri işçilere açtı ama çok az sayıda kadın işçi bu örgütlere üye oluyordu. Nedeni neydi bunun? İşçi sınıfı, ilk başlarda, kadınların içinde bulunduğu yasal ve toplumsal yoksunluğu kavramamıştı. Yüzyıllardır dövülmüş, ezilmiş, alay edilmiş olan kadınların özel bir yaklaşım beklediğini, bir kadın olarak anlayabilecekleri sözcüklere gereksinme duyduklarını kestiremedi. Hakların işlerlikten uzak, sömürünün ise egemen olduğu bir toplumda, kadının yalnızca bir emek üreticisi olarak değil, bir kadın, bir anne olarak da baskı altında bulunduğu gerçeği işçi sınıfı tarafından çok geç anlaşılabilir.

Ancak bu gerçek anlaşıldığı zaman, tüm ülkelerdeki sosyalistler, kadın emeğinin korunması, anne ve çocuğun yaşamının güvence altına alınması, kadınlara siyasal haklar tanınması ile kadınların çıkarlarının savunulması konularında istemlerde bulunmaya başladılar.

İşçi Partisi, kadın işçilerle birlikte, onların sorunlarını daha iyi kavramayı öğrendikçe, partiye katılan kadınların sayısı da arttı. Kadınlardan bu partinin kendi çıkarlarının gerçek savunucusu olduğunu ve işçi sınıfının tümüyle kadına özgü bazı ivedi gereksinmeler için de savaşım verdiğini gördüler. Örgütlü bir bilinçlilik düzeyine erişen işçi kadınlar, bu amaçlara ulaşılmasında çok önemli aşamalar kaydettiler. Bugün tüm ülkelerdeki işçi partilerinin kadın kolları, komiteleri ve büroları vardır. Kadın komiteleri, hala geniş bir topluluk oluşturan siyasal bilinçten yoksun kadınlara ulaşmak ve işçi kadınların bilinçlilik örgütlülük düzeyini yükseltme amacını taşıyor. Aynı zamanda, kadınları yakından ilgilendiren pekçok konu ve istem üzerine de eğiliniyor:

Çocuk bekleyen ve yeni doğum yapan kadınların korunması ve gereksinimlerinin karşılanması, kadın emeğinin yasal düzenlemelerle korunması, fuhuş ve çocuk ölümleriyle mücadele, kadınların siyasal haklar konusundaki istemlerinin karşılanması, ev yaşamının nitel açıdan geliştirilmesi, yaşamın pahalılaşmasına karşı kampanya, bu konulardan bazıları.

Böylelikle, patinin üyeleri olan kadın işçiler hem ortak sınıfsal dava için çalışmakta, hem de birer ev kadını ve anne olarak istem ve gereksinimlerini egemen güçlere duyurmaktalar. Parti de bu istemleri destekliyor ve yerine getirilmesi için çaba harcıyor... Kadın işçilerin istekleri ortak işçi davasının önemli bir bölümünü oluşturuyor!

İşte artık "Kadınlar Günü"nde örgütlü kadın işçiler, kimi haklardan yoksun tutulmalarını protesto eden gösteriler yapıyorlar.

Şimdi, "niçin kadın işçiler diye bir ayrım yapıyorsunuz", diyenler olacak. Niçin işçi kadınlara özel "Kadınlar Günü", özel bildiriler, miting ve konferanslar düzenleniyor? Bu son çözümlemede, burjuva feministlerine verilmiş bir ödün olmuyor mu?

Bu sorular çizgisinde düşünenler, ancak burjuva feministleriyle sosyalist kadın hareketi arasındaki ayrımı tam olarak anlayamayanlardır.

Feministlerin amacı nedir? Onların amacı, gümnünüzün kapitalist toplumunda kocalarının, babalarının, erkek kardeşlerinin sahip olduğu ayrıcalık, güç ve hakların aynısına sahip olmaktır.

Kadın işçilerin amacı nedir? Onların amacı doğuştan ya da bireysel zenginlikten gelen tüm ayrıcalıkların yok edilmesidir. Kadın işçi için, "reis" in erkek ya da kadın olması bir şey değiştirmez. O sınıfıyla bütünleşerek, bir işçi olarak konumunu iyileştirmek istiyor.

Feministler her zaman ve her yerde eşit haklar istiyorlar. Kadın işçilerin yanıtı ise şu: "Biz erkek ya da kadın ayrımı yapmaksızın herkes hakkını alsın diyoruz. Ancak kendimizin yalnızca birer işçi ve yurttaş değil, aynı zamanda birer ana olduğumuz da unutmuyoruz! Ve analar, geleceği doğuran insanlar olarak, kendimiz ve çocuklarımız için devletten ve toplumdaki özel bir ilgi talep ediyoruz".

Feministler de siyasal haklar elde etmek istiyorlar. Ama bu bağlamda da yollarımız birbirimizden ayrılıyor.

Burjuva kadınları için siyasal hak, işçilerin sömürülmesi temeli üzerinde kurulmuş bir toplumda daha elverişli, daha güvenli biçimde yaşamlarını sürdürmenin bir aracı olacaktır. İşçi kadınlar için ise siyasal haklar, özlenen işçi devletine giden dikenli yokuşta atılacak yeni bir adımdır.

Burjuva feministleriyle kadın işçilerin izlediği yollar uzun zamandır birbirinden kopmuş durumda. Yaşamın bu iki gruba verdiği amaçlar arasında çok büyük bir ayrım var. Kadın işçi ile bayar sermayedar arasında, kadın hizmetçi ile hanımı arasında çok büyük bir çıkar ilişkisi bulunmata... Bu yüzden aralarında bir bağ, bir uzlaşma, bir yakınlaşma kurulmasını gerektirecek ortak hiçbir noktaları yok. Ve gene bu yüzden, erkek işçilerin, kadınların özel "Kadınlar Günü" kutlamaları yapmaları, kadın işçiler konferansları düzenlemeleri ve özel

yayınlar çıkarmalarından kaygı duymamaları gerekir.

İşçi sınıfının kadınları tarafından gerçekleştirilecek her türlü özel çalışma, tümüyle kadın işçilerin bilincini pekiştirme ve onları daha iyi bir gelecek için savaşımın saflarına çekmeyi amaçlıyor... "Kadınlar Günü" kutlamaları ve diğer titiz etkinlikler bölünmeye değil, işçi sınıfının bütünleşmesine hizmet ediyor.

Bırakınız, ortak bir sınıf hedefine giden yolda hizmet verirken, kendilerine özgü haklar için de savaşmak, tüm kadın işçileri mutlu kılsın ve onları Kadınlar Günü kutlamalarında neşe ve umutla bir araya getirsin.

Pravda, No: 40 (244)
17 Şubat 1913
St. Petersburg

ANNELİĞİN KORUNMASI YOLUNDA İLK ADIMLAR (1917-1918)

Anne ve çocuğun korunması ile ilgilenecek özel bir daire kurulması düşüncesi daha Ekim günlerinin sıcaklığı sürerken ortaya atılmıştı. Ekim Devrimi'nin hemen sonrasında yapılan Birinci Kadın İşçiler Konferansı'nda, böyle bir dairenin temel çalışma ilkeleri ve annelerle, gebe kadınlara özel yardım girişimlerine ilişkin gündem maddeleri üzerinde tartışmalar yapıldı.

Parti Merkez Komitesi'nin bir üyesi olarak benim yaptığım öneri üzerine, konferansın toplanması kararlaştırılınca, biz de *Rabotnitsa* (Kadın İşçi) dergisinin yazı kurulu üyelerinden bir grup kadın Bolşevik olarak hazırlık çalışmalarına başladık. Rusya'daki kadın sanayi işçileri temsilcilerini ilk kez bir araya getirecek olan bu konferansın, Bolşevikler'i destekleyerek Sovyetler'in ve devrimin zaferi için çalışan kadın kitlelerini yeniden birleştirmek gibi büyük bir görevi vardı. Yalnızca Petrograd'daki fabrika'lardan 500'den fazla kadın işçi katıldı konferansa. Aynı zamanda Moskova, İvanovo-Voznesensk Tula ve Kaluga'dan da delegeler gelmişti.

Konferansın hazırlıkları büyük bir coşku içinde yürütüldü ve *Rabotnitsa* dergisi ile bu derginin yüreğindeki iki kadın, Klavdia Nikolayeva ve Konkordia Samoiloova'nın çevresinde bir grup oluşturan kadın işçiler başta olmak üzere, uyanan kitlelerin büyük ilgisini gördü.

Konferansta Bolşevik kadın işçilerin temel istemleri dile getirildi ve onaylandı. Bu istemler arasında en sık yer

alanlardan biri de anneliğin korunması ve desteklenmesine ilişkin olanlardı. Ekim Devrimi'nin ortasında, henüz Petrograd çevresi askeri birliklerden temizlenmemişken, Menşeviklerin kendi ilan ettikleri bir birlikten Sosyalist devrimcilerden oluşan bir grubun birlikte Petrograd Kent Duma'sında oturdukları, günlerde Bolotnaya Caddesindeki bir apartmanda, kadın işçiler biraraya gelip Sovyet hükümetinin çalışan kadınları ve bebeklerini korumak için alması gereken ivedi önlemler üzerine ciddi tartışmalar yapıyorlardı.

6 Kasım 1917'de, Parti Merkez Komitesi'nin bir üyesi ve konferans hazırlık komitesi sekreteri olarak anneliğin korunmasına ilişkin bir konuşma yaptım. Daha sonra, bu konuşmada yer verdiğim tezlerin tartışma gündemini oluşturmasına karar verildi. Konferansa katılan kadın işçiler, konuşmayı büyük bir dikkatle dinlediler ve tartışmalara etkin biçimde katıldılar. Daha sonra Sosyal Güvenlik Bakanlığı adı altında birleşecek olan Sosyal Refah Halk Komiserliği ile Çalışma Halk Komiserliği de, tartışılan tezleri çalışmalarında yol gösterici ilkeler olarak benimsediler.

Şimdi yürürlükte olan, anneliğin korunması ve desteklenmesi yasası Birinci Kadın İşçiler Konferansı'nda kabul edilen tezlerle karşılaştırılırsa, konferansta dile getirilen istemlerin, Sovyetlerin bu konudaki yasal düzenlemelerine nasıl bir temel oluşturduğu daha iyi görülecektir.

Bu nedenle, anne ve çocuğun korunup gözetilmesi konusundaki ilk girişimin doğrudan kadın işçilerden geldiğini söyleyebiliriz. O dönemde Sovyetlerin yönetimine etkin biçimde katılan kadın sayısı oldukça azdı. Ama sovyet yönetiminin güç kazandığı ilk günlerden başlayarak, anneliğin

kadınlara getirdiği yükün hafifletilmesi konusunda bizzat kadınların yönetime yapıcı katkılarda bulunmaları sağlandı.

Sovyet hükümetinin ilk aylarında anneliğin korunması ve desteklenmesine yönelik önlemler adı geçen iki Halk Komiserliği tarafından alınmaya başladı. Çalışma Halk Komiserliği bu konuda yeni toplumsal yasalar çıkarılmasına çalışırken, Sosyal Refah Halk Komiserliği de çalışan annelerin desteklenmesi amacıyla çıkarılan bu yasaların uygulamaya geçirilmesiyle ilgileniyordu.

Sosyal Refah Halk Komiserliği'nin ilk girişimi Petrograd ve Moskova'daki çocuk evlerini korumak ve "melek yuvalarını" anne ve çocukların en iyi biçimde yararlanabilecekleri yerler haline dönüştürmek oldu.

Komiserlik, var olan tüm kreşler, rehberlik merkezleri ve devrim öncesi bazı hayır kuruluşları tarafından açılmış, sayısı pek az olan çocuk yuvalarının denetimini de üstlendi.

Bu kurumların sorumluluğunu üzerine alıp Sovyet politikası doğrultusunda işletilmelerini sağlamak amacıyla, Sosyal Refah Halk Komiserliği, ilk olarak fabrikalarda çalışan kadın işçilerin de aralarında olduğu bir grup kadını toplumsal araştırma kurulu adı altında birtakım incelemeler yapmakla görevlendirdi.

Bu kurulun ilk görevi ise anne ve çocuğun korunması ile ilgili her türlü kuruluşun ve buralarda çalışan personelin belirlenip denetlenmesi oldu.

1917 Aralık ayında, yani egemenliğin proleteryanın ellerine geçmesinden tam altı hafta sonra, Halk Komiserliği Annenin ve Çocuğun korunması ile doğrudan ilgilenecek bir dairenin

kurulmasına karar verdi. Bu dairenin başkanlığını da, aynı zamanda Sosyal Refah Halk Komiserliği yönetim kurulu başkanı olan Doktor Korolyov üstlendi.

Sovyet hükümeti, dünyada anneliği kadının toplumsal bir görevi olarak resmen ve yasal bir biçimde kabul eden ve bir işçi cumhuriyetinde kadınların her zaman çocuk doğurmak ve yetiştirmeyi topluma karşı bir sorumluluk olarak görmek ve getirdikleri temeline dayanan yasalar yapmış ilk hükümettir. Annelere destek sağlanması konusuna da bu temel bakış açısından yaklaşmıştır.

Sovyet yönetiminin ilk aylarında, Halk Komiserliği, annelerin yükünün hafifletilmesi ve çocuk ölümlerinin azaltılması için çaba gösterebilecek türden kurumların yeniden örgütlenmesi çalışmalarına başlamıştı. 20 Ocak 1918'de, Sosyal Refah Halk Komiserliği yeni bir yasa çıkararak doğumlarının yeniden düzenlenmesi için girişimlere başladı. Söz konusu yasa, mevcut tüm doğumevi, klinik ve jinekolojik tedavi merkezlerinin Anne ve Çocuğunun Korunması Dairesi'nin denetimine verilmesini sağladı. Yasa ayrıca, bebek bekleyen annelere ilke çerçevesinde hizmet götürülmesini de öngörüyordu.

1) Gereksinmesi olan tüm annelere ve anne adaylarına bedelsiz tıbbi yardım yapılacak, doğumlarının kapıları öncelikle işçi, köylü ve memur kadınlara açık tutulacak;

2) Doktorların maaşları, varlıklı kadınların daha iyi hizmet görmek için ek para vermelerini önlemek amacıyla, doyurucu bir düzeye tutulacak;

3) Anne adaylarıyla yeni anne olanların, özellikle de yoksul kadınların, genç ebe ve stajyer doktorların deneyim kazandığı "bilim kurbanları" olmaları önlenecek. Yasada, "kimsenin annelik gibi güç ve kutsal bir görevi yerine getiren bir kadını bir "bilim kurbanı", bir deney tahtası durumuna düşürmeye hakkı yoktur" denilmekteydi. Yasa, aynı zamanda, süresi 1 yıl olan ebelik eğitimini de iki yıla çıkarıyor ve ebelerin ancak eğitimlerinin ikinci yılında doğum sırasında asistanlık yapmalarına izin verilmesini öngörüyordu.

Dairenin aldığı ikinci önlem, doğum öncesi ve sonrası dönemlerde anne ve çocuğun bakımıyla ilgilenen tüm kurumlar ile küçük çocukların yetiştirilmesi amacıyla çalışan yuva ve kreşlerin tek bir devlet kuruluşu kapsamında birleştirilmesi oldu. 31 Ocak 1918'de, Halk Komiserliği tarafından alınan bir başka karar ile Anne ve Çocuğun Korunması Dairesi'nin Sovyet Cumhuriyeti için ruhsal ve fiziksel açıdan güçlü yurttaşlar yetiştirmeye yönelik bir kurumlar bütünü oluşturması planlandı. Aynı karar çerçevesinde, bir Annelik Sarayı kurulması, ayrıca Moskova ve Petrograd'daki tüm doğumevleriyle çocuk yuvalarının Moskova ve Petrograd Çocuk Enstitüleri haline dönüştürülmeleri de planlandı. Çocuk yuvalarının adları da "Çocuk Sarayları" olarak değiştirilecekti.

Anne ve Çocuğun Korunması Dairesi'nin giderek artan etkinlikler bütünü ile işçi kadınların bu etkinlikleri coşkuyla karşılamaları, Halk Komiserliği'ni, söz konusu çalışmalarda kadın ve erkek sendika temsilcileri, sağlık ve sosyal sigorta kurumları, Petrograd bölge sovyetleri ile *Rabotitsa* dergisi yazı kuruluna da yer vermeye yöneltti.

31 Ocak kararıyla, daire başlıca üç amaca ulaşmak için etkinlik gösteren bir komisyona dönüştü. Bu amaçlar şöyle sıralanıyordu:

1) Çocuğun korunup gözetilmesi, çocuk ölümlerinin azaltılması,

2) Çocuğun sosyal aile anlayışına uygun özellikler taşıyan bir çevrede yetiştirilmesi, bu amaçla kurulacak anne ve çocuk bakımevleri, kreş ve yuvaların çocuklara yaşamlarının ilk günlerinden başlayarak bir toplumsallaşma eğitimi verilmesi,

3) Çocuğun fiziksel ve ruhsal olarak kendisini en iyi biçimde geliştirebileceği sağlıklı bir çevrenin yaratılması.

1918 yılının Ocak ayında, bu kararların yayımlanmasından bir süre önce, Anne ve Çocuğun Korunması Dairesi, bir "Anne ve Çocuk Gözetim Sarayı" kurma çalışmalarına girişmişti bile. Bu "saray", eskiden beri çocuk yuvası olarak hizmet veren bir Gençlik sarayı ile Petrograd Ebelik ve Jinekoloji Kliniği'nin bir Annelik Sarayı'na dönüştürülmesiyle oluşturulacaktı. Komisyonun ve dairenin planlarına göre, Anne ve Çocuk Gözetim Sarayı'nda, konuya ilişkin sergilemelerin yapılacağı bir müze, örnek kreşler, rehberlik merkezleri, bebekler için bir beslenme dispenseri ve bir çocuk eğitim merkezi yer alacaktı... Bu amaçlar için çok elverişli olan Nikolayevsky Enstitüsü de binasını yeni saraya devredecekti.

Aleksandra Kollontay

Yaşamımdan ve Çalışmalarımdan,
Moskova, 1974.

TOPLUM VE ANNELİK KİTABINA ÖNSÖZ

Çağdaş gerçekliğin ortaya çıkardığı sayısız sorunun içinde, hiç kuşkusuz insanlık için en yaşamsal ve ivedi önemde olanı, büyük ölçüdeki kapitalist üretim sisteminin yarattığı annelik sorunudur. Anne ve çocuğun korunması ve gözetilmesi, sosyal politikacıları, devlet adamlarını, sağlık uzmanlarını, istatistikçileri, işçi sınıfı temsilcilerini ilgilendirdiği gibi, kendi yaşamlarını kazanmak zorunda olan on milyonlarca annenin omuzlarında da ağır bir yük oluşturuyor.

Cinsellik ve evliliğe ilişkin sorunlarla içiçe, "psikolojik bunalım" gibi şiirsel deyişler ardına gizlenen çözümsüz sorunlar, doyuma ulaştırılmayan gereksinimler arasında, omuzlarındaki ağır yükü güçlükle taşıyan yorgun bir annenin soylu ve trajik görünümü belirginleşmektedir. Yeni Malthusçular, sosyal reformistler ve insanıcı görüş savunucuları bu önemli soruna bir çözüm getirmekten uzak kalmış, annelere bebeklerinin yitik cennetlerinin yeniden yaratılması için yakaran ilahiler okumaktan öteye gidememişlerdir.

Bu arada çocuk ölümleri sayısı artmakta ve düzensiz doğum oranları, devletin gereksinimlerini karşılayacak bir düzeyde belirli bir yükselme göstermek yerine, düzenli bir düşme eğilimi göstermektedir. Ulusal sanayinin çıkarları ve ulusal ekonominin gelişmesi sürekli genç, taze emek arzıyla yakından ilişkilidir; bir ülkenin askeri gücü de sağlıklı, güçlü erkek nüfusunun sürekli artışına bağlıdır. Eğer nüfus artışı

Fransa'da her on yılda düşme göstermekle kalmayıp, bir de üstelik nüfusun kendisi reel bir azalma gösteriyorsa ne yapılmalı? Bu kaygı verici gelişmeler karşısında değişik ülkelerdeki devlet otoriteleri birbirleri ardından küçük çocukların korunması ve "modern düzenin ruhuna aykırı" da bulunsa, devlet tarafından annelik sigortası ödenmesi ilkelerine dönüyorlar. Gerçekte bu sigorta uygulaması, günümüz toplumsal yapısı ile keskin bir çelişki oluşturmakta, evlilik kurumunun temelini torpillemekte ve özel aile hakları ile ilişkileri konusundaki temel anlayışa karşı gelmektedir. Ancak devletin "daha yüksek" çıkarları adına ve gerekliliğinin baskısıyla, yöneticiler ileri bir adım atıp burjuva dünyasının temsilcilerinin geleneksel anlayışlarına böylesine ters düşen bir önlemi alabilmişlerdir. Toplumsal terazinin diğer kefesinde, işçi sınıfı içinde ise, anne ile çocuğun korunması ve gözetilmesi her zaman memnuniyet ve coşkuyla karşılanan bir girişim olmuştur.

Toplumsal kolektif (devlet) tarafından annelik sigortası sağlanması ve çocuğun korunması için gerekli önlemlerin alınması, ücretli işçiler sınıfının ivedi ve yaşamsal gereksinimlerinden doğmuş bir gerekliliktir. Toplumun temel yapılanması içinde, kadınların zorunlu profesyonel çalışmaları ile cinsiyetleri gereği yüklendikleri doğal annelik görevi arasındaki acılı çelişkinin çözümlenmesine en çok gereksinim duyan işçi sınıfıdır. Açıklık kazanmış bir düşünceden çok, güçlü bir sınıfsal güdü ile hareket eden işçi sınıfı, bu çelişkinin çözümlenmesi için kolları sıvamıştır.

İlk başta el yordamıyla ilerlemiş, doğru yolu hemen bulamamış da olsa, işçi sınıfının örgütlü kesiminin anneliğinin

savunulması çağrısında bulunan ilk ve tek grup olduğu tartışma götürmez. Üstelik örgütlü işçiler, bu çağırışı yaptıklarında, diğer sınıfların temsilcileri sorunun varlığını bile reddetmekte, işçilerin getirdiği çözüm önerilerini de çocukça bir ütopya olarak değerlendirmekteydi. Enternasyonal'in 1860'ların sonlarındaki ilk Kongresi'nden başlayarak sosyalistler kadın işçilerin cinsiyetlerinin birer temsilcisi ve birer anne olarak da korunmaları gereği üzerine durmuşlardır. Örgütlü işçiler de, aynı dönemde bu soruna ilgi göstermeye başlamışlardır. İşçilerin ilk başta ortaya attıkları çözüm önerileri ve önlemlerin ir anlamda çelişkili ve tutarsız olduğu ve hareket içindeki temel eğilimlere karşılık gelmediği söylenebilir. Ancak işçi sınıfı hareketi ile kadın emeğinin kullanımındaki artışın birbirine sıkı sıkıya bağlı olduğunun açıkça anlaşılmasıyla birlikte, kadın ve erkek işçilerin bu konu üzerindeki talepleri de doğru tanımını bulmuştur.

Bugün sosyalistlerin anne ve çocuğun korunmasına ilişkin olarak ortaya attıkları istemlerin tümü sosyalist hareketin esas görevleriyle büyük bir uyum içindedir. Toplumsal ilişkilerin geçirdiği evrim, bu alandaki egemen eğilimin uzun süre aile üyelerinin onsuz olunmaz görevleri gibi değerlendirilen bazı yükümlülüklerin devlete devredilmesi yönünde olduğunu açıkça göstermektedir.

Sonuç olarak yaşanan, ayrı bakış açılarından olaya yaklaşan ve ayrı nedenlerden hareket eden devlet otoriteleri ile sosyalistlerin aynı ve tek bir çözüme ulaşmalarındaki, bu da, annelik için devlet korunması ve yardımının gerekli olduğudur. Bugün varolan görüş ayrılıkları önceden olduğu

gibi annelik sigortası ilkesinin tanınmasına ilişkin anlaşmazlıklardan değil, ama bu sosyo-politik önlemin uygulanma alanı ve biçimine ilişkin yaklaşımların farklılıklarından kaynaklanmaktadır. Annelik sigortasının verilmesi yolunda ilk adımların atıldığı ülkelerde bile, devlet otoriteleri hala burjuvaziye sayısız ödün vererek, yaptıkları yardımları en fazla sınırlamaya çalışıyorlar. İşçi sınıfı temsilcileri ise köktenci çözümler getirebilecek önlemlerin alınması gerektiğini savunuyor ve bir elini anneyle çocuğa uzatıp diğer eliyle hem annenin, hem çocuğun zararına işleyen emek sömürsü sistemi için, çalışan hükümetlerin getirdiği sözde reformları sert biçimde eleştiriyorlar.

Anneliğin devlet sigortası aracılığıyla korunması ve gözetilmesi yeni yeni gündeme alınan bir sorun. Zaten bu toplumsal önlemin kendine özgü bir yanı da, pratiğin teoriyi öncelemesinden kaynaklanıyor. Anneyi yasalar yoluyla koruma konusundaki ilk girişim 1878'de İsviçre'de gerçekleştirildi. Resmi annelik sigortası ise ilk kez 1883 yılında Almanya'da sağlık sigortasına ilişkin yasaya bebek sahibi annelerin durumunu ele alan özel bir madde eklenmesiyle başladı. Ne var ki, bu iki girişim de, çalışan annelerin çıkarlarına hizmet edilmesi ya da doğrudan insanı birtakım kaygılarla gerçekleştirilmedi. İkisinin nedeni de devlet otoritelerinin ilk kez ciddi bir kaygıyla tanık oldukları bir gelişmenin, çocuk ölümlerinin özellikle de sanayi bölgelerinde çok yüksek oranlara ulaşmasının ve bu bağlamda silahlı kuvvetleri beslemeye yönelik insan kaynağında sıkıntı çekilmesinin sonucuuydu. (1870'lerde Almanya'nın sanayii bölgelerinde bebek ölümleri oranı yüzde 65'e varmaktaydı).

Bugün anne ile çocuğun gözetilmesi sorununa giderek artan bir ilgiyle yaklaşıldığı gerçeği bir yana, yaşama sistemi açısından en ileri ülkelerde bile bu görevin yeterince yerine getirildiğini söyleyemeyiz. Devlet otoriteleri kendilerine yalnızca yeni doğum yapan annelere yardım gibi dar kapsamlı bir görevle sınırlamak için çaba gösteriyorlar. Böylece çalışan bir anne, yaşamının geri kalan bölümünde annelik görevini de normal bir şekilde yerine getirmesini olanaksız kılacak güçlükteki yaşam ve çalışma koşullarıyla karşı karşıya bırakılıyor. Dahası, anne ile çocuğun korunması ve gözetilmesi konusu, işçi sınıfının emeğine ve yaşamına yönelik diğer reformlarla sıkı sıkıya ilintili olarak bütün bir sosyal politikanın birbirinden ayrılmaz yönlerini oluşturmaktadır. Eğer bir anne çocuğunu doğurduktan sonra yaşamının geri kalan bölümünde sermayenin sınırsız sömürüsüne hedef olacak, tüm enerjisini harcamasına neden olan uzun iş günleri boyunca çalışacak ve bir bütün olarak işçi sınıfı, sürekli açlık sınırda varolmayı sürdürecekse, anne ile çocuğun kendilerine uygulanan göreceli bir gözetim programından dikkate değer bir kazanım sağlamaları olası mıdır?

Anne ile çocuğun korunması ve gözetilmesi sorununa tatmin edici bir çözüm, ancak ve ancak, köktenci mali ve ekonomik reformların zaman geçirilmeksizin uygulamaya konulması ile sağlanabilir ki, bu da devlet otoritelerinin kabullenmeye hiç yanaşmadıkları bir yoldur. İktidar çevreleri, işçi sınıfı kadınına yardım elini sadece devlete yeni bir yurttaş kazandırma anında uzatmayı öngörerek, diğer zamanlarda onu sermayenin acımasız sömürü çarkları arasında bırakmaktadır.

Öte yandan, annelik sorununa diğer konulardan tümüyle yatılmış bir biçimiyle yaklaşan reformistler de örgütlü işçi sınıfının hem kendi sınıflarının bir üyesi, hem de yarımların yaratıcısı bir anne olarak yaklaştığı çalışan kadına yönelik istemlerini reddetmekle aynı hatayı işlemektedir.

Anne ile çocuğun korunması ve gözetilmesi, işçi sınıfı tarafından getirilmesi istenen toplumsal reformlar ağının yalnızca bir bölümünü oluşturmaktadır ve bu Sosyal Demokratların annelerin desteklenmesi amacıyla alınmasını önerdikleri önlemlerin en önemli özelliğidir. Bu önlemler annelik sorununa kalıcı bir çözüm getirilmesi yolundaki idealizme bizi götürecek merdivenin birbiri ardına eklenen basamaklardır. Çünkü annelik sorunu, temel sınıfsal amaçlarla sıkı sıkıya ilintilidir ve sözkonusu sınıfın en temel hedefi gerçekleşmedikçe çözümlenemez. İşte, annelik sigortası sosyalist programın ayrılmaz bir parçasını oluşturduğu ve bu sorun herşeyden çok işçi sınıfının çıkarlarını ilgilendirdiği için, sosyalist düşüncenin annelerin desteklenmesi ve çocukların gözetilmesi konusunda teorik açıdan pek birşey yapmamış olması çok şaşırtıcıdır. Sosyalist literatürde, gelecek için büyük önem taşıyan ve çok temel bir sorun olan annelikten başka, bu denli dağınık biçimde ele alınan bir konu daha yoktur. Burada da pratik, teoriyi öncelemiş ve sosyalistlerin anne ile çocuğun korunması ve gözetilmesi konusundaki istemleri biçimlenmeye başlamıştır.

Annelik sigortası ve çocuk yetiştirme görevine ilişkin olarak birbirinden farklı bakış açıları geliştirilmiştir. Ancak bunlardan işçi sınıfının çıkarlarıyla en iyi çakışanı, anneliğin desteklenmesini, hem kadın işçinin omuzlarındaki yükün

hafifletilmesi, hem de yeni kuşakların gözetilmesi görevinin bireylerden topluma geçmesine yönelik bir önlem olarak gören yaklaşımdır. Bunun işçi sınıfı çıkarlarına en yakın görüş olduğu, hem cinsiyetler arasındaki ilişkilerin geleceği konusundaki ideallere, hem de toplumun ve bireyin karşılıklı yükümlülükler içinde olacağı, farklı bir emek anlayışına dayalı yeni bir sosyal sistemine en iyi biçimde karşılık gelmesinden de anlaşılmaktadır.

Ancak bu görüş, yalnızca, günümüzde mevcut aile yapısının önlenemez bir biçimde yıkılarak toplumun gelecekteki tarihsel evrimi içinde başkalaşacağını kabul ettiğimiz zaman anlam kazanmaktadır. Aile yaşamı, geleneksel anlamda güçlü, istikrarlı ve düzenli olsa, kadın eskisi gibi yoğun biçimde evde, ailesi için çalışsa, anneliğin desteklenmesi diye bir sorun zaten hiç ortaya çıkmamış olacaktır.

Annelik sorunu büyük ölçekli kapitalist üretimin bir ürünüdür; ivedi çözüm bekleyen diğer pekçok toplumsal rahatsızlıkla birlikte modern toplumun karşısına çıkmıştır. Annelik sorunu, emek sorunu ile birarada varlanmış ve toplumun yoksul kesimlerinden kadınlar emzirdikleri bebeleri göğüslerinden ayırıp, emeklerini pazara çıkarmak zorunda kaldıklarından bu yana artarak süre gelmiştir.

Son birkaç yüzyılda, ekonomik ilişkilerin geçirdiği hızlı evrim, eski sosyo ekonomik bağları kökten değiştirmiş ve doğrudan doğruya ailenin örgütlenme biçimini de etkileyerek, eski aile yapısının çözülmesine neden olmuştur. Günümüze dek ulaşan aile yapısının eskiden kendine özgü ekonomik

ilkeleri vardı. Bir aileyi en güçlü kan bağından bile daha sıkı biçimde birarada tutan şey, ailenin üzerine kurulu bulunduğu üretim ilişkileriydi. Ailenin bir ekonomik birim olduğu, toplumun en küçük ekonomik birimini oluşturduğu ve üstelik yalnızca tüketici değil, aynı zamanda üretici/yaratıcı konumunda da bulunduğu günlerde, aile, sahip olduğu temel üretim aracı durumundaki toprağın ortaklaşa kullanımını sayesinde kendi üyelerine gereken herşeyi üretebilmekteydi. Gençlerin yetiştirilmesi, maddi olarak desteklenmesi ve eğitilmesi ailenin doğal ve vazgeçilmez görevlerindendi. Bir ailenin ekonomik ve sosyal gelişmesini sağlayabilmesi için, kendi içinde sürekli bir taze emek akışına gereksinimi vardı. Bu nedenle de genç kuşaklara karşı duyulan sorumluluğun aile içinde somutlanması ve ailenin bu genç kuşakların desteklenmesi/yetiştirilmesi yükümlülüğünü tek başına üstlenmesi hiçbir şekilde şaşırtıcı değildi.

Ancak günümüz burjuva düzeninde, toplumsal bir birim olan ailenin artık hiçbir üretici işlevi kalmamıştır, dolayısıyla yeni kuşakların sorumluluğunu özel olarak aile birimlerine yüklemenin haklılığı da savunulabilirliğini yitirmiştir.

Ailenin ekonomik bir birim niteliğini yitirmesi ve bu bağlamda sürekli genç emek donanımına gerek duyulmaması, öte yandan yetişkinlerin de yaşamsal gereksinimlerini artık salt kendi ailelerinden değil, daha geniş kapsamıyla toplumdaki karşılayabildikleri gerçeği gözönünde tutulduğunda, çocuklara ve onları dünyaya getiren annelerine bakmanın da doğrudan toplumun bir sorumluluğu olduğu anlaşılacaktır. Ancak böyle bir önerme, yalnızca büyük çoğunluğunu oluşturan insanların çıkarlarını gerçekten gözeten bir toplum yapısı için anlamlı

ve kabullenilebilir olacaktır. Oysa sadece tekellerin çıkarlarına hizmet eden, kendilerini çocuklarla annelerinin sorumluluğundan tümüyle bağımsız sayıp, hazır emek gücünden yararlanmaya çalışan devlet otoriteleri, günümüzde hala ailenin insanlık tarihinin ve ekonomik gelişmesinin çok daha önceki bir aşamasında geçerli olan görevlerini sürdürerek, anne ve çocukların bakımı sorumluluğunu tek başına özel olarak üstlenmesini istiyorlar. Böylesine uygunsuz ve çelişkili bir durum ancak tarihsel olarak ortaya çıkabilirdi, nitekim, çocuklarla annelerinin yazgısına karşı toplumun ilgisini derece derece artırarak bu mantıksız gelişmeyi durduracak olan da, gene tarihtir.

Modern toplumun çocuklarla annelerinin yazgısı gibi önemli bir soruna ilişkin bu düşüncesiz ve kayıtsız tutumu, gelecek kuşaklar için de büyük bir boş vermişlik, yoksama anlamı taşımaktadır.

Öte yandan, milyonlarca annenin desteklenmemesi, toplumun çocukların bakımına karşı ilgisizliği; günümüzde kadınların profesyonel çalışması ile anneliğin sağlıklı bir biçimde bağdaştırılmamasından kaynaklanan çelişkinin ve genelde annelik sorununun temel nedenidir. Böylesi bir çelişkinin iki olası çözümü vardır: 1) Ya kadın evine dönecek ve ulusal ekonomik yaşama herhangi bir biçimde katılmaktan vazgeçecek, 2) Ya da annelik sigortası ve küçük çocukların bakımı da içinde olmak üzere öyle sosyal önlemler alınacak ki, kadın doğal görevi olan anneliği profesyonel/mesleki sorumluluklarını terketmeden, ekonomik bağımsızlığını yitirmeden ve sınıfının amaçları doğrultusunda mücadeleye etkin katılmadan çekilmeden yerine getirebilsin.

Tarihin tekeri tersine döndürülemeyeceğine göre, birinci çözüm yolu hükümsüz sayılmalıdır. Kadınların zorla, emeklerinin artık düzenli ve yaygın biçimde kullanıldığı ekonomik yaşamdan çekmek mümkün olsa bile, bu ölemler biçimi ailenin yaşadığı değişim ve parçalanmayı durduramayacaktır. Bu yüzden, atışları giderek yavaşlayan aile yüreğine dönen bir kadın, yoksulluğa, çok sayıda çocuğun beraberinde getireceği sorunların çokluğu ve acısına karşı, bugün yaşanan geçiş sürecinde olduğundan daha da korunmasız kalacaktır.

Bu nedenle, bize yalnızca örgütlü işçi sınıfı tarafından geliştirilen ikinci çözüm yolu kalıyor. Bu yol, sigorta konusuna işçi sınıfı kadınlarının omuzunda annelik yükünün, hem çocukların yazgısına, hem de doğrudan doğruya annelerin çıkarlarının gözetilmesine toplumun gösterdiği ilgiyi arttırma yöntemiyle, hafifletilmesini öngörmektedir. Toplumsal ilişkilerin gelecekte göstereceği tarihsel gelişmenin genel yapısını kavramış olan bir kişi, mutlaka, annelik sigortasının yalnızca geçici işsizlik sorununa bir çözüm getirme ve sağlık sigortası ile bütünleşme amacı taşımadığını ya da annelere devlete verdikleri hizmet karşısında sunulan bir ödül anlamına gelmediğini, tüm bunlarla birlikte ve bunlardan daha önemli biçimde, gelecek kuşağın sorumluluğunu devletin/toplumun eline devretme yolunda bir adım oluşturduğunu ve bu anlamda da, kadınların özgürlüğü uğruna alınmış bir ölemler olacaktır.

Annelik sigortasına böylesi bir yaklaşım, sosyalist hareketin temel ilkelerini izlemekte ve sınıf mücadelesinin içindeki işçilerin yaşamında giderek biçimlenen yeni bir cinsel

ahlak anlayışına da karşılık gelmektedir.

Eğer çıkar ilişkileri, evliliğe karar aşamasında belirleyici etken olmasa, işçi sınıfı içinde cinsiyetler arası ilişkiler ne kadar değişik olurdu! Gerçekte, evlilik kurumunu, onun bir parçası haline gelen ve sevgiyle hiçbir ilintisi olmayan hesaplardan bağımsız kılmanın tek yolu, anneliğin mantıklı ve kapsamlı biçimde desteklenmesidir.

Eğer her çalışkan kadın sağlıklı koşullarda, kendisi ve çocuğu için her türlü bakımın sağlandığı bir ortamda, yaşamının ilk haftalarında çocuğu ile gerektiği gibi ilgilenebildiğinden, herhangi bir ücret kaybı olmaksızın onu emzirebileceğinden emin olarak, doğum yapma olanağına kavuşturulursa, bu amaçlanan hedef doğrultusunda ilk adımı oluşturacaktır.

Eğer kadın işçilerin korunmasına ilişkin yasal düzenlemeler iş gününü kısaltır, emziren annelere ara tatilleri sağlar, genç kızlara daha sınırlı çalışma saatleri getirir, kadın fizyolojisini olumsuz etkilemiş olası üretim tekniklerinin değiştirilmesi, tehlikeli çalışma biçimlerinin yasaklanması gibi maddeleri içerirse, bu da hedef doğrultusundaki üçüncü adım olacaktır.

Son olarak eğer toplum, başka deyişle devlet, annelere gebelik, doğum ve doğumdan sonraki ilk yıllar süresince kendisinin ve çocuğunun tüm gereksinimlerini karşılayabilmesine yetecek maddi desteği sağlarsa, ileriye doğru dördüncü ve çok önemli bir adım daha atılmış olur.

İşçi sınıfı bugün şu görevi yerine getirmekle yükümlüdür;

yalnızca kadınların omuzlarındaki yükü hafifletmeye değil, aynı zamanda yeni doğan çocuğun bakımına, bu bağlamda, genççik bir yaşamın prematüre ölümün pençeleri arasından kurtulmasına da yarayacak reform ve önlemlerin getirilmesi. Annelik sorunu, işçi sınıfının yazgısıyla yakından ilişkilidir ve bu sınıfın kadınlarının olduğu kadar erkeklerinin de sorunun çözümünde çıkarları vardır. Ancak, annelerin desteklenmesi ve çocukların gözetilmesi konusunda temel toplumsal bir ilkenin yerleşmesi halinde, işçi sınıfı içindeki kadın erkek ilişkileri bugün onları yozlaştırmaya hizmet eden burjuva niteliklerden tümüyle arınacaktır. Ancak böyle bir arınma, yeni bir ahlak anlayışının gündeme gelmesini kolaylaştıracak ve hareketin gerektirdiği kadın erkek ilişkilerinin kurulmasını sağlayacaktır. Bu ilişkiler, "birbirlerinden ekonomik bağımsızlığını tam olarak sağlamış iki aynı cinsiyet arasında giderek gelişen bir yoldaşlık" da anlatımını bulmaktadır.

Annelik sigortası konusuna hangi açıdan bakarsak bakalım, ister yalnızca devletin çıkarları açısından, isterse sınıfsal bakış açısıyla ya da tüm insanlığın çıkarlarını gözetken bir açıdan konuya yaklaşalım, ulaştığımız sonuç her zaman tek ve aynı olacaktır; annelik sigortası ivedi ilgi bekleyen ve geliştirilip iletilmesi gereken bir sosyal politika sorunudur.

Bu durum modern toplumsal ilişkiler bütünü içinde, ne kadar gerçek ve kalıcı bir çözüme ulaştırılabilirse, insanlık tarihinin yeni çağlarına uzanan yol da o kadar kısılacaktır.

Toplum ve Annelik
Petrograd, 1916.
(Kısaltılmış biçimde)

GE - SAM KÜLTÜR BASIN
Yayın Film Turizm Eğitim Hizm.
Ticaret Limited Şirketi
İstiklal Cad. Pınarlı Han No: 88110
K:5/10 Beşiktaş - İSTANBUL
Beyoğlu V.D.: 369 010 19 37

BİRİNCİ KADIN İŞÇİLER KONGRESİ

Vladimir İlyiç, kentlisiyle köylüsüyle tüm kadınların sosyalist devletin kurulması çalışmalarına kitleler halinde katılımını ilk sağlayanlardan biridir.

Bu bağlamda, Sovyetler Birliği tüm dünyada kendine özgü bir konum sahibidir. Başka hiçbir ülkede bizimkine benzer bir deneyim yaşanmamıştır.

Dünyanın tüm ülkelerindeki kadınlar, hakları için savaşım vermiş ve vermekte, bu arada da burjuva yönetimlerinin güçlü karşı koyuşu ve açık tepkisiyle karşılaşmaktalar. Pekçok ülkede hakları uğruna kahramanca savaşan kadınlar var, ancak kadının sahip olabileceği hakların büyük bölümüne henüz ulaşmadı.

Kadınların, hükümetlerinden çalışma, eğitim ve anneliğin korunması gibi konularda istemde bulunmaları, buna karşılık, hükümetin kendiliğinden geniş bir iş alanını kadınlara açması ve aynı zamanda, onların bir anne olarak çıkarlarını da iyi biçimde gözetmesi bugün ülkemizin yaşadığı bir başka özgünlüktür. Bu durum, anayasanın gereğidir.

... Birinci Kadın İşçiler Kongresi, Sovyetler Birliği'ndeki milyonlarca kadın arasında partinin yürüttüğü çalışmalara bir başlangıç oluşturdu. Kongreye katılanlar arasında Vladimir İlyiç de vardı...

Ekim Devrimi'nin ilk günlerinden başlayarak, Sovyet yönetimi kadınlara tam ve eşit haklar tanıdı, ancak tüm kadınlar bu haklardan gerektiği gibi yararlanamadılar.

Kadınlar arasında, sınıf bilincinden yoksun olmanın bir sonucu olarak, anti-sovyet görüşteki kişiler tarafından kandırılanlar oldu.

Vladimir İlyiç'in bir gün şöyle dediğini çok iyi anımsıyorum:

"İç savaşta en kararlı, en cesur biçimde dövüşen biri, yuvasına döndükten sonra, hergün karısının yakınmalarını dinler ve siyasal bilinçten tümüyle yoksun bu kadında Sovyet egemenliği için verilen savaşın keskin ve muhalifini görürse; bu savaşçının nice çatışmada bilenmiş inancı bile yıpranabilir, karşı devrimcilerin önünde başını hiçbir zaman eğmemişken, karısının önünde susup onun zararlı etkisi altına girebilir."

"İşte bu nedenle", diye sürdürmüştü Vladimir İlyiç, "çalışan kadın kitlelerini, Sovyet egemenliğinin devrim düşmanları karşısındaki sağlam siperlerine dönüştürmeliyiz. Her kadın, Sovyet gücü için savaşmanın, kendisi ve çocuklarının hakları için savaşmakla aynı anlama geldiğini kavramalı."

1918'in sonbaharında, Parti, kadınlar arasında etkinlikler başlatmak üzere ülkenin çeşitli yerlerinde gruplar görevlendirdi. Bu gezilerden birinde Anuçkina adlı bir tekstil işçisinin beni evine davet ettiğini anımsıyorum. Bana bir bardak çay verdi; evinde ekmeek yoktu, şeker yoktu ama, büyük bir coşku vardı bu kadında. Konuşmamız sırasında, yoldaş Anuçkina artık işçi ve köylü kadınların biraraya gelerek bir kongre yapmaları zamanının geldiğini söyledi. Bu düşünceyi çok beğenmiştim, Moskova'ya dönüşümden

Merkez Komitesi'ne aktardım.

Vladimir İlyiç de bu düşünceyi onayladı ve sonuna dek destekledi.

"Elbette", demişti, "ayrı kadın örgütleri kurulması düşünülemez, ama parti içinde kadın nüfusunun bilinçlilik düzeyini yükseltme sorumluluğunu üstlenecek uygun bir organ geliştirilebilir. Böylelikle, kadınlara Sovyet devletinin kurulması, yani daha iyi bir geleceğin oluşturulması yolunda haklarını nasıl kullanabilecekleri öğretilir. Kadınlar, köy ve kentlerdeki yerel sovyetlere çekilmeli, buralarda görevler almalı, yeni bilgiler edinebilmeliler. Sovyetlerde ya da fabrikalarda devlet için çalışanların annelik yükünün hafifletilmesi için çaba gösterecek kurumların oluşturulmasına önem verilmeli".

Vladimir İlyiç'in ortaya attığı bu öneri ve düşüncelere, 1918 yılının 16-21 Kasım tarihlerinde düzenlenen Birinci Kadın İşçiler Kongresi'nin çalışma temelini oluşturdu.

Nadejda Konstantinova Krupskaya, İnessa Armand ve benim de aralarında bulunduğum 20 üyeden oluşan bir grup olarak, kongre için çeşitli konularda bildiri ve konuşmalar hazırladık.

Bana kadınlarla parti çalışması yapma yöntemleri ve parti içinde kadın kurulları oluşturma yollarına ilişkin bir bildiri hazırlama görevi verilmişti. Bu bildiri kongrede onaylandı ve on yıldan beri parti içinde çalışmalarını sürdüren kadın kollarının kuruluş temelini oluşturdu. 1921 yılında yapılan İkinci Kadın Komünistler Uluslararası Konferansı'nda da,

Komitern üyesi tüm partiler için yol gösterici bir bildiri olarak kabul edildi.

Kongre ilk toplandığında, böyle bir olayın anlam ve önemi henüz herkes tarafından anlaşılmış değildi. Rikov, Zinoviyev ve diğerlerinin bu işe karşı çıktıklarını anımsıyorum. Ancak Vladimir İlyiç böyle bir kongrenin gerekli olduğunu sürekli vurgulamaktaydı. Çalışmalarımızı nasıl gittiğini ve kadınların hazırlıklara nasıl bir ilgi gösterdiğini de yakından izliyorduk.

İlk kongrenin hazırlık çalışmaları hiç de kolay olmadı. Posta hizmetleri kötü işliyor ve parti komitelerine kadın delege göndermeleri konusunda yaptığımız çağrılara bir türlü yanıt alamıyorduk. Kafamızdan 300 kadar kişinin geleceğini hesaplamıştık. Ama gerçek katılım sayısı 1147 oldu. Bunu öğrendiğimizde ise Birinci Sovyetler Evi kongre için ayarlanmıştı bile. Ve yalnızca 300-500 kişiye yetecek kadar yiyeceğimiz vardı. O gece Podçufarova ve Baranova bana telefon ettiler: "Delegeler geldi, kimse durumdan hoşnut değil, ekme yok, şeker yok, çay yok..."

Vladimir İlyiç kongrede yapılan çalışmaları izliyor, prezidyum üyesi Nadejda Konstantinovna ona hergün, yapılanlara ilişkin bilgi veriyordu. Nadejda, delegeler arasında koyun postundan ceketler giyen ve kulakları eleştiren yoksul köylü kadınların yanı sıra birçok iyi hatibin de bulunduğunu anlatınca, Lenin gelip onları göreceğini söyledi.

Kongreye hiç beklenmediği bir anda, yoldaş Soboleva'nın konuşması sırasında geldi Lenin. Biz Soboleva'dan konuşmayı kesmesini isteyince, Vladimir İlyiç bitirmesi için ısrar etti.

Ancak artık hiç kimsede, Soboleva'yı dinleyecek hal kalmamıştı.

19 Kasım'da, Vladimir İlyiç, çalışmalarımıza temel oluşturan tarihsel konuşmasını yaptı. Kongre, Lenin'in çalışma yöntemleri, kadınların ve küçük çocukların korunması gibi birçok konudaki önerilerini kabul etti.

Vladimir İlyiç, her zaman kadınlara devlet yönetiminde görev almak ve aynı zamanda anne olabilmek olanağının tanınması gerektiğini savunurdu. Kadınlar çok değerli bir yaratıcı güçtüler ama, onların anne olma hak ve görevleri de vardır. Annelik başlıca toplumsal yükümlülüklerden biridir.

Yalnızca Sovyetler Birliği'nde yaşayan kadınlar değil, dünyanın tüm kadınları bilmelidir ki, kadınların bağımsızlık hareketinin fikri Lenin tarafından atılmıştır. Yasal hakların elde edilmesi yeterli değil, kadınlar uygulamada da tümüyle eşit ve bağımsız olmalılar. Kadınların özgür olması demek, onlara çocuklarını diledikleri gibi yetiştirme şansı tanımak, annelik görevini toplum yararına çalışmakla birleştirmek demektir.

Vladimir İlyiç Lenin, Anılar
1900-1922
Moskova, 196

EKİM DEVRİMİ BATI'DAKİ KADINLARA NELER GETİRDİ

Ekim Devrimi'nin Sovyetler Birliği'ndeki işçi kadınların bağımsızlığı amacı çerçevesinde gerçekleştirdikleri herkesçe bilinmekte, açık ve tartışılmaz bir nitelik taşımaktadır. Ancak Devrimin diğer yerlerdeki, burjuva ülkelerindeki kadınların eşitlik-bağımsızlık hareketini nasıl etkilemiş olduğu, üzerinde durulması gereken bir konudur. Devrim, işçi sınıfının sorumluluk ve amaçlarını taşıyan bir "yeni kadın" tipinin yaratılmasına ne ölçüde katkıda bulundu?

Hiç kuşkusuz, Avrupa ve Kuzey Amerika ülkelerinin yoksul kesimden ve orta sınıftan kadınlarını devlet kademelerinde ve sanai üretiminde çeşitli görevler almaya yönelten Dünya Savaşı, kadınların eşitlik-bağımsızlık savaşının da gelişmesine neden oldu. Kadın işgücünün giderek genişlemesi, aile yaşamında benzeri görülmedik değişimlere yol açarken, burjuva ülkelerindeki kadınların yaşam biçimini de yakından etkiledi. Ancak Ekim Devrimi'nin oluşturduğu güçlü örnek olmaksızın, kadın hareketinin bugünkü düzeyine ulaşmasını sağlayan gelişmeleri kaydetmesi de pek mümkün olmayacaktı. Ekim Devrimi, kadınlara yepyeni bir değer, bir nitelik kazandırmıştır. Artık toplumsal bir yarar unsuru, bir emek birimidir kadın, Ekim Devrimi'nin ilk günlerinden başlayarak, kadınların enerjisine binlerce yıl düşünüldüğü gibi yalnızca kocaları ve aileleri tarafından değil, tüm bir toplum, tüm bir sosyal bileşke ve devlet tarafından da gereksinme duyulduğu anlaşıldı.

Ne var ki, bu görüngenün, önlenmesi olanaksız bir tarihsel

gerçeklik biçiminde ortaya çıkması ve yeni bir kadın tipinin oluşumunun yepyeni bir işçi toplumunun kurulmasıyla sıkı sıkıya ilintili olması, burjuvazinin kabul edemeyeceği ve kabul etmek istemeyeceği bir olguydu. Eğer büyük değişim gerçekleştirilmiş olmasaydı, bugün hala yaşamını emeğiyle kazanan kadın, "geçici" bir görüngenü olarak değerlendirilecek, kadının yerinin ailesi içinde, eve ekmek getirmekle yükümlü kocasının arkasında olduğu savunulacaktı. Kadınların sorumluluk ve mesleklerine ilişkin değerlendirmelerde meydana gelen bu köktenci değişim, dünyanın birçok yerinde yaşayan kadınların davranışlarını da etkiledi. Artık bu "yeni kadın" tipine her yerde, dünyanın her köşesinde rastlamak olasıdır. Yeni kadın, belki üretim güçleri emperyalist devletlerin emrindeki sömürge ve yarı-sömürge ülkeler dışta tutulmak kaydıyla, her yerde göze çarpan bir kitlesel görüngenüdür. Emperyalist güçlerce sömürülen bu ülkelerde bile, ulusal kurtuluş savaşımı ile anti-emperyalizm amaçlarında birleşildikçe, yeni kadın tipi bu toplumsal savaşımın içinde de yoğrulmaktadır. Kadınların işbirliği olmadan toplumsal gruplar ve sınıflar arası savaşımı kazanmak olanaksızdır.

Yeni kadın, herşeyden önce, enerjisini yalnızca özel bir aile ekonomisinin çıkarları uğruna harcamakla kalmayıp, toplumsal yarar da sağlayan son derece önemli ve bağımsız bir emek birimidir. Bu kadınlar, kendi iyilikleri ve çocuklarının varlığının doğrudan doğruya kendi tutumlarına, çalışmalarına ve yeteneklerine bağlı olduğunun bilincindedir. Hem eylemsel, hem de tinsel açıdan değişen yaşam koşullarına uyum sağlamaktalar. Tinsel açıdan, o eski sabırlı, kendisini tümüyle kocasına ve ailesine adanmış uysal varlık

kimliğinden sıyrılıyor kadın, artık ne eskisi gibi "duygusal", ne de "başı eğik ve sabırlı" olmak durumunda. Kendi gücünden emin, eylemlerinde kararlı ve duygularının bu kararlılığı bozmasına izin vermeyecek kadar mantıklı olabilmeli yeni kadın...

Kadınlar etkinliklerinin ve çabalarının yanısıra, nitel gelişimlerine de önem vererek, hatta sağlık durumlarını, fiziksel güçlerini geliştirerek, işçi pazarındaki değerlerini arttırmaktalar. Yeni kadın işçi tipi geçmiştekenden, sınıfsal bağlarına ilişkin güçlü duyguları ve bilinci ile de ayrılıyor. Bu kadın tipi siyasetle içiçe sürdürmekte yaşamını. Bir kez daha yinelemekte yarar var: Savaş çok sayıda kadını siyasal savaşım saflarına çekmiş olsa da, kadınların toplum içinde ve toplum için çalışmaya başlamalarıyla birlikte, "etkin" birer yurttaş olarak tanımlanmaları gereğini sistemin yasalarıyla ve tüm uygulama alanlarında ortaya koyan olgu, devrim olmuştur. Sovyetler Birliği'nde kadınların durumundaki büyük yükselme, çeşitli toplumsal grupları kadınları kendi saflarına çekme eğilimine sürükledi. Hemen her ülkede kadınların siyasal katılımı son on yıl içinde eşine rastlanmadık bir artış gösterdi. Kadınlar artık birer hükümet üyesi olarak görev yapabiliyorlar. İşte Danimarka Eğitim Bakanı Bayan Bang, işte İngiltere'de Ramsay Mc Donald kabinesinin üyesi Margaret Bondfield... Kadınlar diplomatik görevler almakla kalmıyor, büyük devrim hareketlerinin arkasında da yer alabiliyorlar. İşte Sun Yat-sen'in eşi Sun-Tsin-lin... Ve kadınlar dairelere başkanlık etmeyi, ekonomik örgütlerin sorumluluğunu yüklenmeyi, siyaset belirleyici görevler almayı öğreniyorlar...

Bu yeni kadın-yurttaş, toplumsal yararlılık gösteren kadın işçi tipi, tüm dünyayı etkileyen o büyük kasırga esmese ortaya çıkabilir miydi? Devrim gerçekleşmeseydi, diğer ülkelerdeki işçi kadınlar gerçek bağımsızlıklarının tek yolu olan sınıfsal savaşımında böylesine büyük adımlar atabilirler miydi? Bu soruları kendisine sorarak durup biraz düşünen herkesin yanıtı "hayır" olacaktır. İşte bu nedenle dünyanın her yanındaki kadın işçiler, onuncu yıldönümünün tüm dünya işçileri için büyük bir şenlik, büyük bir sevinç kaynağı olduğunu duyumsamaktalar.

Ogonyok dergisi, sayı: 41.

9 Ekim 1927

EKİM DEVRİMİ GÜNLERİNDE KADIN SAVAŞÇILAR

Büyük Ekim Devrimi'nin gerçekleştirilmesine katılan kadınlar kimlerdi? Tek tük, birbirinden habersiz birkaç kişi mi? Hayır. Devrim bayrağını ve Sovyetleri, çarist teokrasinin yıkımtıları arasından çıkarıp yepyeni bir geleceğe ulaştıran sloganın ardında bir iki tane değil, onlarca, yüzlerce, binlerce adsız kadın kahraman vardı.

Geçmişe dönüp baktığımızda, savaşın yakıp yıktığı yoksul köylerde, açlıktan kırılan kentlerde devrime yaşam veren bu kadınları görebiliyoruz. Başlarında bir örtü, bazı bazı da kızıl bir eşarp, eski bir etek, sırtlarında yamalar içinde kışlık bir ceket... Genciyle yaşlısıyla işçi kadınlar, asker karıları, köylü kadınlar, kentlerdeki yoksul ev kadınları... O zamanlar pek az rastlanmakla birlikte eğitilmiş, kültürlü, meslek sahibi kadınlar... Ve o günlerde bile, sosyalizm bayrağını Ekim zaferine taşıyanlar arasında aydın kadınlarımız, öğretmenler, memurlar, lise ve üniversitelerdeki kız öğrenciler, doktorlar... Neşeyle, umutla, amaçla yürüyen kadınlar... Gönderildikleri her yere çekinmeksizin gidenler. Cepheye mi? Bir asker şapkası takıp. Kızıl Ordu'nun savaşçıları arasına katılıverirlerdi. Eğer kollarında bir kırmızı bant görürseniz anladınız ki Gaçina'da Kerensky'e karşı savaşan Kızıllara ilk yardım götürüyorlar. Ordu haberleşmesini sağlıyorlar. Ve her zaman neşeyle, yaşadıkları önemli an'a inanarak ve büyük bir devrim sınıfının küçük birer üyesi olduklarının bilinci ile çalışıyorlar.

Köylerde kocaları cepheye gönderilen kadınlar, toprakları

sahiplerinin ellerinden alıp, aristokratları yüzyıllardır yuvalandıkları deliklerden çıkardılar.

İnsan, Ekim olaylarını anımsadığı zaman, belirli insanların yüzleri değil kitleler canlanıyor gözünde. Kalabalık kitleler, dev insan dalgaları. Ama nereye bakarsak bakalım, mutlaka kadınları görüyoruz. Toplantılarda, mitinglerde, gösterilerde, her yerde...

O zamanlar, belki isteklerinin ne olduğunu, ne için uğraş verdiklerini henüz tam olarak bilmiyorlardı, ama emin oldukları tek bir şey var, o da artık savaş istemedikleri. Artık ne toprak sahiplerini ne de zenginleri başlarında görmeye dayanamadıkları... 1917 yılında, bir insanlık okyanusu kabardı, coştı, taştı ve bu okyanusun büyük bir bölümünü kadınlar oluşturmaktaydı...

Bir gün tarihçiler, cepheye ölen, Beyazlar tarafından vurulan ve devrimi izleyen ilk yılların sayısız yoksunluğuna katlanan bu adsız kahramanların yaptıklarını yazacaklar.

Bu kadın kahramanlar, Büyük Ekim Devrimi sırasında işçilere yepyeni bir yaşam getirilmesi uğrunda yaşamlarını yitirdiler ve bugün genç cumhuriyetimiz, sosyalizmin temelini neşeyle, azimle kuran bu kadınların önünde saygıyla eğiliyor.

Ancak tüm bu baş örtülü, eski kasketli kadınlar denizi içinde, Büyük Ekim Devrimi ve önderi Lenin'i anlatan tarihinin özellikle dikkat çekmek gereği duyacağı kadınlarımız da olacaktır.

Bu kadınların ilki, dümdüz gri bir giysi içinde hep arka planda kalmaya özen göstermiş biri, Lenin'in sadık dostu

Nadejda Konstantinovna Krupskaya'dır. Bir toplantıya sessizce girip bir sütunun ardından tüm konuşulanları dinlediğini, tüm yapılanları izlediğini görebilirdiniz onun. Daha sonra bu toplantıya ilişkin bilgi vermek üzere Vladimir İlyiç'e giden Krupskaya, Lenin'e kendi yorumunu da iletir, çoğu zaman durumu doğru değerlendiren duyarlı yararlı bir düşüncenin oluşmasına katkıda bulunurdu.

O günlerde, Nadejda Konstantinovna insanların "Sovyetler güç kazanacak mı?" sorusunu tartıştığı o fırtınalı toplantılarda konuşma yapmaz ama Vladimir İlyiç'in sağ kolu olarak parti toplantılarında sık sık açıklamalarda bulunur, bazen yorumlar da yapardı. Bazı güçlü yoldaşların bile yüreksizleşebildiği, kuşkuya kapılabildiği tehlike anlarında Nadejda Konstantinovna hep aynı güçle davanın doğruluğuna ve zaferine inancını sürdürdü. Onun eşine az rastlanır bir alçak gönüllülüğün ardındaki bu sarsılmaz inancı, güçlü bağlılığı, Büyük Ekim Devrimi'nin büyük önderinin sağ kolunu tanıyan herkese sevinç ve güçlü bir umut verirdi.

Burada sözü edilmesi gereken bir başka kadın, Vladimir İlyiç'in partinin yeraltı etkinlikleri yıllarındaki yakın yoldaşı, Parti Merkez Komitesi sekreteri Yelena Dimitriyevna Stassova'dır. Aydınlık yüksek bir çehre, eşine pek rastlanmayan bir çalışma titizliği ve kapasitesi doğru kişiye doğru görevi verme yeteneği ile Yelene Dimitriyevna. Upuzun boyuyla bir heykel gibi her zaman dimdik olan bu kadın, ilk olarak Tavriçeski Sarayı'nda, daha sonra Kşesinskaya'nın evinde ve son olarak da Smolny'de çıkar karşımıza. Elinde sıkı sıkı tuttuğu bir not defteriyle çevresini saran gazeteci yoldaşlarına, işçilere, muhafızlara kadın işçilere ve parti

üyelerine bazen kısa açık yanıtlar, bazen kesin komutlar verir.

Stassova pekçok önemli konuda sorumluluk üstlenmiştir. O fırtınalı günlerde umutsuzluğa kapılan, yardıma gereksinmesi olan her yoldaşına el uzatmış sorunlarını çözümlmek için elinden geleni yapmıştır. Her zaman işi başından aşkındır ve her zaman işinin başındadır. Ancak kendini ön plana çıkarmaz hiç. Dikkatlerin odağı olmayı sevmez. Düşündüğü kendisi değil davasıdır her zaman.

Yelene Stassova'yı çarlık cezaevlerindeki hapislik günlerine ve sürgünlere götüren de, hep onun soylu sosyalizm davasına inancı olmuştur. Bu davaya giden yolda çelik çakmaktır o. Ama yoldaşlarının acı çektiğini gördüğü zamanlar da, yalnızca kadınlara özgü bir duygusallık, bir şefkat göstermekten geri durmamıştır.

Klavdia Nikolayeva son derece alçak gönüllü bir kadın işçiydi. 1908 yılında Bolşeviklere katıldı ve bu yüzden sürgüne gönderildi, hapse girdi. 1917'de Leningrad'a döndü ve çalışan kadınlar için ilk dergi olma niteliğindeki Kommunistka'nın beyni durumuna geldi. Hala genç ateşli ve sabırsızdı. Ama sıkı tuttuğu bayrağı elinden hiç düşürmüyor, kadın işçilerin, asker eşlerinin ve köylü kadınların partiye katılmaları gerektiğini savunuyordu. Haydi kadımlar iş başına! Sovyetleri ve sosyalizmi savunmaya haydi!

Mitinglerde konuştuğu zaman, biraz sinirli, biraz kendine güvensiz olmasına karşın, pek çoklarının kendisini büyük bir dikkatle izlemesini sağlardı. O kadınların devrim hareketine yaygın biçimde katılımlarını sağlayan yolda bir kilometre taşıydı. Her türlü güçlüğü omuzluyor, hem Sovyetler ve

sosyalizmin zaferi, hem de kadınların bağımsızlığı için iki cephede birden savaşıyordu.

Klavdia Nikolayeva ile 1921 yılında devrimin kendisine verdiği görevin başında ölen Konkordia Samoïlovna, birbirlerine özellikle Leningrad'daki kadın işçi hareketinin kaydettiği güç ve önemli aşamalarla, ayrılmaz biçimde bağlanmışlardı. Konkordia Samoïlovna büyük özveriyle çalışan bir parti işçisi, kadın işçilerin yüreklerini fethetmeyi bilen bir konuşmacıydı. Onunla birlikte çalışmış olanlar Konkordia'yı hep anımsayacaklar. Giyimide, davranışlarında yalın, verilen kararların yerine getirilmesi konusunda ise hem kendisine, hem başkalarına karşı katı bir tutum içindeydi.

Ekim Devrimi'ne hazırlık döneminde çok önemli parti görevleri üstlenen Inessa Armand'dan da söz etmeliyiz. Tüm dişliliği, zarafeti içinde, inançlarındaki sarsılmazlığı oruyabilen bu kadın, doğru bildiği şeyi en çetin muhalifler karşısında bile sonuna dek savunurdu. Inessa Armand, devrimden sonra kadın işçi hareketinin yaygın biçimde örgütlendirilmesi için çalıştı ve bugün düzenli yapılan delege konferansları onun yaratışı oldu.

Varvara, Nikolayevna Yakovleva da Ekim Devrimi'nin Moskova'daki karar günlerinde büyük yararlılık gösterenlerden biridir. Parti liderlerine yakışacak bir kararlılıkla engellerin aşılması için savaştı. Pek çok yoldaş, onun bu kararlılığı ve sarsılmaz cesaretinin diğerlerini de yüreklendirdiğini, yeniden azme kavuşturduğunu söyler. İleriye, zafere doğru yürüme azmine!

İnsan, Büyük Ekim Devrimi'ne emeği geçen kadınları düşününce, sanki sihirli bir el belleğinin köşelerinden yeni

yeni yüzler, tükenmek bilmez adlar çıkarıyor. Bugün, devrimin hazırlıklarında büyük bir özveriyle görev alan ve Petrograd yakınlarındaki birinci cephede Kazaklar tarafından öldürülen Vera Slutskaya'dan söz etmeden edebilir miyiz?

Gene devrim görevi başında ölen, her zaman savaşa hazır Yevgenia Bosh'u unutabilir miyiz?

Burada Vladimir İlyiç Lenin'in yaşamı ve eylemleriyle yakından ilgili iki kişiyi, kızkardeşleri ve yoldaşları Anna İliniçya Yelizarova ile Maria İlyiniçna Ulyanova'yı anmamak olur mu?

Ya Moskova'da bir demiryolu atelyesinde çalışan, yaşam dolu, tezcanlı yoldaş Varya? Ya Leningrad'lı tekstil işçisi Fyodorova'nın savaşıırken bile korkusuzca, kesintisiz gülümseyen yüzü?

Herkesi teker teker sıralamamız olanaksız; böyle bir işe kalkışsak kimbilir kaç kişiyi unuturuz! Ekim Devrimi'nin kadın kahramanları koskoca bir ordu oluşturuyor. Ve adları unutulsa da bu kadınların, devrimin zaferindeki, bugünkü Sovyetler Birliği kadın işçilerinin haklarındaki, kazanımlarındaki büyük payları unutulmuyor.

Tartışmasız, apaçık bir gerçektir ki, kadınların katılımı olmasaydı, Ekim Devrimi zaferle sonuçlanamazdı. Sağolsun devrim günlerinde bayrağımızın altında toplanan kadın işçiler!

Jensky Jurnal

(Kadın Dergisi)

No: 11, Kasım 1927

(kısaltılmış biçimde)

ÜLKESİNİN TAM VE EŞİT BİR YURTTAŞI OLARAK SOVYET KADINI

Kadınları devletin kuruluşunda ve yönetiminde etkin katılıma yöneltmek konusunda elde ettiğimiz benzersiz başarılar herkesçe bilinmektedir. Bu gerçek genel bir kabul görmekte, düşmanlarımız tarafından bile tartışma konusu yapılmamaktadır. Sovyet kadını ülkesinin tam ve eşit bir yurttaşdır. Devletimiz, yaratıcı etkinliğin her alanını kadınlara açarken, onların çocuk doğurmak, analık etmek ve evinin hanımı olmak gibi doğal yükümlülükleri bulunduğunu da gözardı etmemiş ve bu yükümlülüklerin yerine getirilebilmesi için gerekli koşulları sağlamıştır.

Yasalarımız başından beri, anneliği bireysel bir sorun gibi görmemiş, bunun etkin ve eşit kadın yurttaşın toplumsal görevlerinden biri olduğunu kabul etmiştir. Bu görüş, anayasamızda da ifadesini bulur. Devletimiz, annelik görevinin aksamasına meydan vermeden kadın emeğinden etkin ve yaygın biçimde yararlanmanın yolları gibi önemli ve karmaşık bir sorunu çözümleyebilmiştir.

Lenin'in kadınların bağımsızlığını yaşama geçirmenin ve kadın-erkek eşitsizliğini uygulamada en aza indirmenin önemli araçlarından saydığı halk kantinleri, çocuk yuvaları, kreşler, izci kampları, oyun alanları vb. yerlerin kurulmasına büyük önem verilmiştir. Sovyetler Birliği'nde yarısı kırsal kesimlerde olmak üzere, yedi binden fazla rehberlik merkezi anne ve çocuklara hizmet vermektedir. Yirmi binden fazla kreş kurulmuştur. Burada, Çarlık Rusyası zamanında, örneğin 1913 yılında ülkede yalnızca 19 kreş ve 25 çocuk yavaşı

bulduğunu ve bunların devlet desteğinden yoksun olarak, hayırsever kuruluşlar tarafından işletildiğini anımsatmak yararlı olacaktır.

Şimdi devletimiz annelere giderek artan bir maddi destek sağlamaktadır. Kadınlar doğum öncesi ve sonrasında uzun süreli ücretli izin kullanabilirler ve bu süre içinde işlerini yitirmeleri söz konusu olmaz.

Çok çocuklu aileler ile bir tek ebeveyni olanlar özel devlet yardımından yararlanmaktadır. 1945 yılında devletin bu amaçla yaptığı yardım toplamı 2 milyar rubleyi geçmiştir. "Kahraman Anne" ünvanı şimdiye dek yalnızca Rusya Federatif Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nde 10 binden fazla kadına verilmiş, "Annelik Onur Nişanı" ve "Annelik Madalyası" gibi ödüller ise 1 milyon 100 bin kadına sunulmuştur.

Sovyet kadını, devleti tarafından kenidisine gösterilen güven ve ilgiye layık olduğunu kanıtlamıştır. Kadınlarımız gerek savaş öncesi barışçı ve yaratıcı üretim etkinliğinde, gerekse Nazi işgalcilerine karşı silahlı savaşım yıllarında ve şimdi de yeni beş yıllık kalkınma planımızın belirlediği amaçlar doğrultusunda büyük bir özveriyle çalışmış ve çalışmaktadırlar. Kadınların işgücünün çoğunluğunu oluşturduğu pekçok sanayi sektörü belirlenen hedeflere ilk ulaşılan alanlar arasındadır. Savaş yıllarında tarımsal üretimin tüm yükünü omuzlarında taşıyan köylü kadınlarımızın elde ettiği büyük kazanımlar da kayda değer niteliktedir.

Bizim kadınlarımız, uzun yıllar erkeklerin tekelinde kalan birçok meslek alanında ustalıklarını sergilemişlerdir. Kadın

pilotlarımız, kadın makine mühendislerimiz, kadın tornacılarımız, kadın tamircilerimiz, en karmaşık makinelerin işletilmesinden sorumlu vasıflı kadın işçilerimiz vardır.

Sovyetler Birliği'nde kadınlar, bilim, sanat ve kültür alanında ilerlemek için erkeklerle aynı düzeyde çaba harcamakta, ulusla eğitim ve sağlık hizmetleri alanlarında özel bir yer sahibi olarak çalışmaktadırlar.

Bundan 30 yıl önce, çalışan toplam 2 milyon 300 bin kadından 1 milyon 300 binin köle/hizmetçi, 750 bininin de vasıfsız tarım işçisi olarak görev aldığı ve hemen hiç kadın mühendis, kadın bilim adamı bulunmayan bir ülkede, bugün tam 750 bin kadın öğretmen, 100 bin kadın doktor ve 250 bin kadın mühendis çalışmaktadır. Kadınlar yüksek öğrenim kurumlarında okuyan öğrencilerin yarısını oluşturmaktadırlar, 33 binden fazla kadın laboratuvar ve araştırma merkezlerinde, 25 bin kadın akademik ünvan sahibi olarak öğretim kurumlarında çalışmakta, bilim ve meslek alanlarındaki üstün başarıları için devlet ödülü alan kadınların sayısı ise tam 166.

Sovyetler Birliği'nin kadınları, ayrıca, siyasal haklarını da yaşama geçirmeyi başardılar. SSCB Yüksek Sovyeti'nde 277 kadın milletvekili görev yaparken, toplam 256 bin kadın kırsal, kentsel, bölgesel birimlerle, sosyalist cumhuriyetlerin yönetiminde etkin biçimde çalışmaktadır...

Sovyetler Birliği'nin kadınları hükümetlerinden çalışma hakkı, eğitim hakkı ya da anneliğin korunması hakkı talep etmek durumunda değildirler. Çünkü devletin, hükümetin kendisi, kadınları çalışma alanına çekmekte, onları toplumsal yaşamın her alanında en yaygın biçimde etkinlik göstermeye

yöneltmekte ve anneleri koruyup ödüllendirmektedir.

Nazi işgali yıllarında, Sovyet kadınları da tüm diğer demokratik ülkelerin kadınları gibi, kendi gözleriyle gördükleri, nazizme karşı, bu ideolojiden geride hiçbir iz kalmayacak şekilde savaşmak gerekmektedir. Yalnızca bu bilinçlenme bile dünyayı yeni savaşların tehdidinden koruyabilecektir.

Demokrasi ve sürekli barış uğruna, gericiliğe, faşizme karşı savaşım bugün bize düşen en büyük görevdir. Kadınları bu en temel ve en önemli görevden ayrı tutarak onları yalnızca ve yalnızca dışı birer yaratık olarak gören feminist örgütler, kadınların demokratik hareketini yıpratmaktan başka bir işe yaramıyorlar. Oysa kadınların eşitliği, ancak demokrasinin zaferiyle gerçekleşebilecek bir özdendir.

Biz Sovyet topraklarının kadınları, tüm enerjimizi yaratıcı, üretici emeğe, beş yıllık planda belirlenen temel görevlerimizle adıyoruz. Çünkü böyle yaparsak, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği'nde ve dünyanın her köşesinde barışın siperlerini güçlendireceğimizi biliyoruz.

Aynı zamanda gericilerin eylemlerine karşı tetikte olmak ve onların demokrasi saflarını yıpratma planlarını bozmak zorunda olduğumuzun bilincindeyiz.

Tüm demokratik güçlerin birliği gericiliğe karşı, dünyanın her yerinde özgürlük ve barış için savaşımın en güçlü silahı olacaktır.

Sovyet Kadını, No: 5

Eylül Ekim 1946

(kısaltılmış olarak)

olanağı tanıyordu... Ancak kadın işçi ve özellikle de köylülerin büyük çoğunluğu partililere ve Sovyet gücüne korkuyla yaklaşıyor, onların kimliğinde yalnızca eski düzenlerini, yerleşmiş geleneklerini yıkan, kilise ile devlet yönetimini birbirinden ayıran "tanrısız" insanlar görüyor, onların çocukları annelerinden ayırmak, yetiştirilmeleri için devlete teslim etmek isteyen "katı yürekli" kişiler olduklarını sanıyorlardı.

Yoksulluk ve açlık da kadınların bu kör inançlarını pekiştiriyor, onların ailelerine sosyalizme karşı düşünce ve davranışlar aşılmasını kolaylaştırıyordu.

1918 yılının sonbaharında Çekoslovakların desteğiyle düzenlenen karşı-devrim girişiminden sonra, Parti, kadın işçilerin Sovyet yapılanmasına katılmaları ve sınıf bilincine kavuşturulmalarının ne denli ivedi bir sorun olduğunu artık anlamıştı. Sovyetlerin kurulması hareketinin dışında kalan kadınlar, doğrudan doğruya karşı-devrimi destekleyen bir unsur haline dönüşmekteydiler.

Sosyalizmin çıkarları için kadın işçilerin kazanılarak safalarına katılmalarının sağlanması büyük önem taşıyordu. Sosyalizmin propagandası tek başına kadınları hareket içine çekmekte yetersiz kalmıştı. Kadın işçilerle, yoksul kadın köylülere ulaşmakta özel bir yaklaşım biçiminin izlenmesi zorunluuydu. Kadınlar arasında onları kendi konumlarını anlamaya ve doğru değerlendirmeye yöneltecek ve kadınların çıkarlarının işçi yönetimiyle mi yoksa burjuvazinin yönetimine dönüşle mi, daha iyi gözetileceğine ilişkin bir fikir edinmelerini sağlayacak bir çalışma yöntemi

başlatılmıyordu.

Moskova'daki bir grup Partili kadının önderliğinde ve Rus Komünist Partisi Merkez Komitesi'nin tam desteğiyle, 1918 yılının Kasım ayında Birinci Tüm Rusya Kadın İşçi ve Köylüler Kongresi toplandı. Kadın işçilerle köylülerin ayrı ayrı düzenledikleri toplantılarda seçilen binden fazla delege kongrede hazır bulundu. Bu kongre yalnızca propaganda açısından önem taşııyordu, aynı zamanda Rus Komünist Partisi içinde tüm ülkede kadınlar arası çalışmaları örgütleyecek bir mekanizmanın kurulması için de temel oluşturdu. Amacı, işçi cumhuriyetinin kuruluş çalışmalarına kadın nüfusun da kitleler halinde katılımını sağlamak olarak belirlenen böylesi bir mekanizmanın oluşturulması, parti içinde de resmen benimsenen bir girişimdi artık.

İlk başta, parti komitelerinin denetiminde örgütlenen Kadın İşçiler Arasında Propaganda Çalışmaları Komisyonları sözkonusu girişimin sorumluluğunu da üstlendi. Komisyonların ortak sloganı olan "yalnızca sözcüklerle değil, eylemlerle de propaganda", kadın işçi ve köylülerin, Sovyet sistemi içinde, yaratıcı uygulamalarda çalışmaları sağlanarak bilinçli ve etkin parti üyelerine dönüştürülmesi amacını dile getiriyordu. Bu görüşten hareketle, komisyonlar parti ile düşünsel olarak geri kalmış kadın işçi kitlelerini birbirine bağlayacak yeni bir organ geliştirdiler. Bu organ, Kadın Temsilciler Konseyi idi. Her kuruluş, her atelye çalıştırdığı her elli kadın işçi için bir temsilciyi delege olarak bu konseye gönderecekti. Her delegeye üç ay süre için seçilecek ve bu üç ay içinde her hafta düzenli olarak katıldığı konsey toplantılarında, güncel politik olaylar, Sovyet yönetiminin

kurulma çalışmaları, toplumsal eğitim, halk mutfaklarının etkinliği, anneliğin korunması ve kadınların aile yaşamı içinde eşitlik ve bağımsızlık mücadelesinin devlet tarafından nasıl desteklendiği gibi konularda bilgi edinme olanağı bulacaktı. Delegeler yalnızca konsey toplantılarına katılmakla da kalmıyor, ayrıca kendilerine uygulamalı etkinliklere katılma görevi de veriliyordu. Bu etkinlikler, emeğin korunması, yaşam koşullarının iyileştirilmesi, anneliğin korunması gibi konularda görevli komisyonlara üyeliğin yanısıra, devletin işleyişine ilişkin bilgi edinilmesi amacıyla, çeşitli parti kuruluşlarında incelemelerde bulunulması, çeşitli parti kampanyalarında görev alması gibi değişik konuları kapsıyordu. Partinin kadınlar arasında düzenlediği etkinliklerin sayısı arttıkça, bu etkinlikleri daha düzenli, daha verimli ve işlevsel kılmaya zorunluluğu da doğdu. Bu amaçla, 1919 yılının Ağustos ayında, Kadın İşçiler Arasında Propaganda Çalışmaları Komisyonları parti tarafından çeşitli dairelere ayrıldı. Bugün, bu daireler Merkez Komitesi'nden yerel komitelere kadar her parti biriminde karşımıza çıkıyor.

Kadınların çalışma daireleri yalnızca kadın işçi ve köylülerin devlet yönetimine katılmalarının sağlanması yoluyla etkin birer parti üyesi olmaları amacını taşıyor, aynı zamanda sosyalizmin kurulmasına ilişkin önerilerin oluşturulması ve parti ve devlet organlarının kadınların özgürlüğüne yönelik görevleri üstlenmeleri sonucunu da doğuruyor. Bu çerçevede, söz konusu dairelerin girişimiyle kürtaj yasallaştı ve Sekizinci Sovyetler Kongresi'nde ortaya atılan, kadın işçilerin ekonomik yönetim ve üretiminin her sektöründe görev alarak kalkınmaya hizmet etmelerinin sağlanması biçimindeki öneri kabul edildi. Bu dairelerin

çalışmaları sonucu, fuhuşa karşı bir kampanya sürdürülmesi için bir dairelerarası komisyon kurulması ve anne ile çocuğun gözetilmesi için özel komisyonlar oluşturulması da kararlaştırıldı. 1920 Nisanında, çalışma zorunluluğuna ilişkin yasanın tartışılması sürerken, bu komisyonlar annelerin fiziksel gücü, sağlığı ve çıkarlarının korunmasına ilişkin pek çok yasa maddesi önerdiler. En sonunda, bu yılın Nisan ayında, kadın dairelerinin girişimiyle hazırlanan bir yasa tasarıısı Halk Komiserleri Konseyi'nin onayından geçti. Söz konusu tasarı, kadın işçi ve köylülerin, komitelerin ve kurumların yönetimlerinde iki ay süreyle görev almalarını ve bu yolla devlet örgütü içinde yeni yaşam biçiminin yerleşikleşmesi ve bürokratik unsurlardan arındırılmasına hizmet etmelerinin yanısıra, kadınların kendi içlerinden yönetici kadroların yetişmesine önayak olmaları amacını da taşıyordu.

Parti içinde kadınlarla çalışmanın yürütülmesi ve kadınların işçisiyle köylüsüyle bir emekçi cumhuriyetinin kurulmasına etkin katılımlarının sağlanması amacıyla özel bir organın oluşturulmasının üstünden geçen ikibuçuk yıl içinde, büyük bir gelişme kaydedildi. Kadınların büyük çoğunluğunda görülen devrime ve sovyet düşüncesine ilişkin edilgin ve çekingen tutum, bugün yalnızca kadın kuruluşlarının henüz ulaşamadığı uzak köşelerde, azınlıkta kalan bir grupta gözlenebilir.

Parti üyelerinin yüzde 9-10'luk bir bölümünü bugün artık kadınlar oluşturuyor. Şubat-Mart aylarında yapılan son sayımlarda elde edilen rakamlara göre, 12 eyalette görev yapan 3842 kadın parti üyesinin toplumsal gruplara göre

dağılımı şöyle: Kadın işçiler 2406, aydınlar 1010, köylüler 426.

Bu eyaletlerdeki delege sayısı da 12.910'a ulaşıyor. En kötümser bir hesaplamayla bile, kadın işçi örgütleriyle ilişkisi olan ve dolayısıyla Komünist Parti'nin etkisi altındaki kadınların sayısı 70 bini aşıyor. Kadın işçilerin, ev kadınlarının ve köylülerin arasından seçilen bu 70 bin delege de, onları seçen 3 milyon kadar kadının partisi ile ilişkili olduğunu gösteriyor. Bu 3 milyon kadının herbiri temsilcileri aracılığıyla, ister üretim sektöründe, ister ulusal savunmada, isterse de günlük yaşamın ve yaşam standartlarının yeni sosyalist ilkeler doğrultusunda düzenlenmesinde olsun, şu ya da bu biçimde, devletin oluşturulması çalışmalarına etkin biçimde katılıyorlar. İşte bunun bir sonucu olarak, sözünü ettiğimiz 12 eyalette toplam 6390 kadın subotniklere (*) katıldı, 2975 kadın işçi ve köylü sovyet kurumlarında görev aldı.

Ekonominin rehabilitasyonunda, Kızıl Ordu'nun desteklenmesinde, tarımın geliştirilmesinde, çocuklara yardım ve hizmet götürülmesinde, petrol krizinin atlatılmasında ya da ulaşım sisteminin yeniden işler hale getirilmesinde ve buna benzer her çeşit uğraşta kadınların etkin ve uygulamalı katılımlarını sağlayan parti, yüzbinlerce partisiz kadın işçi ve köylüyü eğiterek hem Sovyet sistemi için taze güç haline getiriyor, hem de onları emekçi halkın cumhuriyeti ile komünizmin bilinçli savunucularına dönüştürüyor. Kadın kitlelerinin önemli bir bölümü artık karşı-devrimcilere siperlik

*Gönlüllü iş günleri

etmekten vazgeçti. Kadınlar arasında üç yıldır sürdürülen özel çalışmalar, onları yalnızca siyasal bir bilince ulaştırmakla kalmadı, kadınlara aynı zamanda yeni bir toplumun oluşturulmasına etkin biçimde katılma alışkanlığını da kazandırdı.

Devrimin hemen sonrasında, kadınlar Sovyetlere üye seçilebilme hakkı kazandılar. Ne var ki, kadın üyelerin seçimi gene de az rastlanan bir durum olma özelliği gösteriyordu. Kadınlara daha çok kendilerine verilen belirli görevleri yerine getirmekle yükümlü tutuluyor, karar vermeyi gerektiren yönetim işlerinde görevlendirildiklerine ise pek rastlanmıyordu. Bugün bile Sovyetlere üye olan köylü ve işçi kadınların sayısının fazla olduğu söylenemez. Örneğin, yukarıda sözünü ettiğimiz 12 şehirde yalnızca 635 kadın Sovyetlere üye bulunuyor, bu da ortalama her şehirde 52 kadının Sovyet üyesi olduğu anlamına geliyor.

Son yıllarda, kadın işçiler, özellikle halk kantinleri, sonucu gözler önüne serildi. Sözü geçen 12 şehir ruhumların denetlenmesinde etkinlik gösterdiler. Bu kurumlardaki bazı aksaklıklar, yönetim bozuklukları, yetersizlikler ve kimi zaman da küçük burjuva alışkanlıklarından kurtulamayan yöneticilerin yanlış yaklaşımları, hep kadın işçilerin dikkatli, özverili incelemeleri sonucu gözler önüne serildi. Sözü geçen 12 eyalette toplam 3436 kadın işçi bu denetleme kurullarında görev aldı.

Öte yandan, işçi cumhuriyeti yaralanan Kızıl Ordu askerlerinin iyileştirilmesi zorunluluğu ile karşı karşıya kalınca, kadın işçi dairelerinin denetimi altındaki Moskovalı

kadın işçiler; hemen 20-50 delegelik gruplar oluşturarak askeri hastaneleri haftada bir kez ziyaret edip denetlediler ve hafta sonlarında hastanelerin temizlenmesi, yaralıların giysilerinin onarılması gibi işlerde gönüllü olarak çalıştılar. Yeterli sayıda sağlık görevlisinin olmadığı yerlerde, bu delegeler yaralı ve hastaların taşınmasında, onlara gazete okuyup mektuplarını yazmaya dek uzanan pekçok hizmet verdiler. Sağlık Halk Komiserliği'ne göre, kadın delegelerin Moskova hastanelerindeki koşulların iyileştirilmesinin de oynadıkları rol de azımsanmayacak bir önem taşımaktadır.

Kadınların askeri işlere katılımına gelince, Sovyet cumhuriyeti bu konuda da, tümüyle yeni bir yaklaşım biçimi geliştirmiştir. Burjuvazi kadını her zaman yuvasını koruma göreviyle arka planda tutup, devleti ve yurdu savunma görevinin yalnızca erkeğe ait olduğunu dile getirmiştir. Burjuvaziye göre, "savaş, erkek işidir". Kadınları askeri kuvvetlere katmak, burjuvazinin hiçbir şekilde dayanamayacağı bir şeydir. Çünkü böyle bir girişim, ailenin yani özel mülkiyete dayalı sınıflı toplumun vazgeçilmez bir kurumun temelden sarsılması anlamına gelir.

Emekçi insanların devletinde ise kadın işçi ve köylülerin cumhuriyeti savunmak amacıyla orduya katılmalarına ilişkin olarak tümüyle farklı bir tutum geliştirilmiştir. Yaşamakta olduğumuz geçiş sürecinde, emekçiler devletin her yurttaşının birbirinden ayrılmayacak iki görevi vardır: Cumhuriyet için çalışmak ve cumhuriyeti savunmak. Ekim 1917'de gerçekleştirilen Büyük Devrim Rusya'da üretimin örgütlenmesi ve ulusal ekonomiye getirdiği köktenci değişimle birlikte değiştirilmiştir. İnsan kaynaklarının tümü

daha akılcı biçimde değerlendirilebilmek amacıyla hareket eden sosyalist devlet, artık kadınların gösterdiği etkinliklerden vazgeçmenin olanaksız olduğu bir aşamaya gelmiştir. Temel ekonomik sistemin, işçi sınıfının çıkarları uyarınca gerektirdiği gibi, daha çok kadın, ekonomik yaşamda yer almalı; aynı düşünceden hareketle, kadın işçi ve köylüler işçi sınıfının burjuva egemenliğine karşı kendisini savunmasına katkıda bulunabilmek amacıyla orduya ve köylülerin, askeri işlerle ilgilenmesi, burjuvazinin emperyalist savaşlar sırasında yaptığı gibi kısa dönemli siyasal bir önlem olmayıp, işçi sınıfının temel hedefleri doğrultusunda alınmış bir kararın sonucudur. Yaşamsal hedeflere yönelik mücadeleye emekçilerin katılımı genişledikçe, işçi ve köylülerin ordusu, devrimi daha başarılı biçimde koruyacaktır.

Doğrudan çatışmalara katılmış olan kadın işçi ve köylülerin kahramanlığı, ateş altında gösterdikleri cesaret, Genel Kurmayın açıklamalarında sık sık sözettği bir olgu olmuştur. Kızıl Ordu üyesi olup da öldürülen, yaralanan ya da tutsak düşen kadınların sayısı 1854'tür. Pekçok kadın savunmada gösterdiği yararlılıktan ötürü Kızıl Bayrak Nişanı ile onurlandırılmıştır.

Kadınlar aynı zamanda, beslenme hizmetlerinin örgütlenmesi konusunda da etkin bir rol oynuyorlar. Halk kantinlerinin kurulmasında, besinlerin kalitelerin kontrolünde, kantinlerin işletilmesi ve çocuklar için özel beslenme hizmetlerinin sağlanmasında görev alıyorlar. Bu alanda, bugün toplam 75 bin kadın hizmet veriyor.

Öte yandan, toplumsal eğitim alanında kadın işçiler dikkat çekici bir etkinlik gösteriyorlar. Sovyet politikasının bu alana yönelik uygulamaları, en geri kalmış kadın işçilerin bile anlayıp desteklediği girişimlerdir. Sayısız çocuk kurumu, çocuk yuvaları, kreşler, bakımevleri kadın işçiler tarafından işletiliyor. Kadın delegeler Sovyet hükümet organlarına yeni kurumların açılması ve var olanların geliştirilmesi için destek sağlıyorlar. Toplumsal eğitim alanında çalışan parti üyelerinin baskısıyla, bir zamanlar burjuvaziye sadık hizmetkarlar yetiştirme görevi gören öksüzler yurdu ve benzeri yerler kapatılıyor, yerlerine çocuk yuvaları, oyun bahçeleri gibi çocukların sağlıklı bir çevrede toplumsal eğitimin yeni yöntemleriyle yetiştirilebileceği ve çalışan annelerin çocuklarını gönül rahatlığıyla bırakabilecekleri kurumlar açılıyor. Bu arada, Sovyet Rusya'nın yalnızca büyük kentlerinde değil, küçük yerleşim birimlerinde de çocuk bakıcılığı, çocuk yuvası eğitmenliği, kreş işletmeciliği gibi konularda kurslar açılıyor, bu kurslara kadın işçilerin katılımı sağlanıyor.

Toplumsal eğitim konusunda kadın işçilerin gösterdiği etkinlik, kadın partililerin anne ve çocuğun korunmasını sağlamak için harcadıkları çaba ile birbirine sıkı sıkıya bağlı. Kadın kollarının girişimiyle, anne ve çocuğun korunmasına yönelik çalışmalar yürütmek üzere özel Destekleme Komisyonları kuruldu. Bu komisyonun başlıca görevi, anne ve çocuğun korunması yolundaki önlemlerin, teknik güçlükler ve ülkenin her yanında ekonomik gelişmenin eşit olmaması gibi sorunlara karşın, geniş bir biçimde uygulanmasını ve yalnızca az sayıda çalışan kadına değil, ülkenin her yanındaki kadınlara ulaştırılmasını sağlamak olarak belirleniyor.

Anneliğin korunmasının ön koşullarından biri ise fabrikalarda emeğin korunması için uygun örgütlenmelerin gerçekleşmesidir. Devrimle birlikte, Sovyet Rusya'da, "eşit işe eşit ücret" ilkesinin benimsenmiş olmasına karşın, bugün bazı kadın işçilerin düşük ücretler karşılığı çalıştığına tanık oluyoruz. Kadınların aranan bazı nitelikleri taşımaması, onların doğrudan düşük ücret kategorisine girmelerine neden oluyor. Öte yandan, fabrikalarda temizlik ve sağlık koşullarının sağlanması için de yapılması gereken çok şey var. Sağlıksız, tehlikeli çalışma koşulları kadın işçileri önemli ölçüde etkilemekte, buna karşı önlemler ise ancak Emeğin Korunması Komisyonları'nın baskısıyla alınmaktadır. Kadın işçiler bu komisyonlarda çalışmaya yöneltilmekte, emeğin korunmasına yönelik kararların uygulanmasının denetimini yapmaları ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi için çaba göstermeleri istenmektedir.

Son dört yıl içinde, kadın işçiler okuma-yazma kurslarında da önemli yararlılıklar gösterdiler. Partinin kadın işçi kolları, çok sayıda kadını bu alanda çalışmaya yöneltmek konusunda büyük başarı elde etti. Bazı illerde, her kurumda okuma-yazma oranının yükseltilmesi ile görevli bir kadın delege çalışmaktadır. Kadın delegeler, okullara teknik yardım sağlamakta, yetişkinlere okuma-yazma öğreten okullarda çalışmakta, böyle okulların kurulmasına da önyak olmaktadır.

Kadın işçiler Sovyet hukukunun uygulanmasında, yargıç ve jüri üyesi olarak görev alabilmektedirler. Şimdilerde özellikle ülkenin doğu kesimlerinde kadınların mahkeme jürilerine katıldıkları yaygın biçimde gözleniyor.

Sovyet yapılanmasının aşamalarında kadın işçilerin daha çok yararlık gösterebilmeleri amacıyla, ülkenin her yanındaki kadın kuruluşları kadın işçilerin çeşitli kurslara katılmalarını sağlıyorlar. Önceleri, kadınlar daha çok, Sovyet Rusya'da anne ve çocuğun korunmasına yönelik girişimlerden sorumlu ve bu girişimleri önemli bir düzeye getirmeyi başaran yoldaş Lebedeva'nın düzenlediği kurslara devam ederken, artık sağlık hizmetleri, hemşirelik ve okul öncesi çocuk eğitimi gibi konularda açılan kurslara da yaygın katılım gözleniyor.

Bunun yanı sıra, Sovyet kadınları parti çalışmasını konu alan öğretici kurslara da katılıyorlar. Ülkenin dört yanında açılan parti kurslarında, kadın kollarında yüzde onluk bir kontenjan ayrılmış durumda. 1920 yılında, on ilden 3484 kadın işçi ve köylü, kadın kollarının aracılığıyla bu kurslara gönderildi.

Geniş kitleler halinde kadın işçilerin, ev kadınları ve köylü kadınlarla etkin ve doğrudan işbirliği içinde, Sovyet yapılanmasında görev almaları ile kitlelerin parti ruhuna uygun biçimde eğitilmeleri birbirini bütünlemektedir. Bugün artık, parti ve kadın kuruluşları aracılığıyla yürütülen kitlesel eğitim çalışmaları ekonomik yapılanma ve üretimin canlandırılmasına yöneltilmiştir.

Sovyet Cumhuriyeti'nin yerine getirmekle yükümlü olduğu temel görevlerinden birinin üretimin canlandırılması ve ulusal ekonominin sosyalist ilkeler temelinde örgütlenmesi olması nedeniyle, kadınların bu çalışmaya etkin katılım göstermeleri, özel bir önem taşımaktadır.

Sovyet Rusya'nın evrensel zorunlu emek sistemine geçişi

kadınların durumunda tarihsel bir dönüm noktasıdır. Yeni emek örgütlenmesi sistemi şu ilkelere dayanmaktadır:

- 1) Devletin varolan tüm emek kaynaklarının, kadınları da kapsayacak biçimde, akılcı ve yaygın biçimde değerlendirilmesi,
- 2) Aile tüketimi ile bireysel ekonomik birimlerden, kolektif üretim ve tüketime geçilmesi,
- 3) Birleşik ve düzenli bir ekonomik plan çerçevesinde kadınların eski bağımlılığından ve tutsaklığından kurtarılması.

Cinsiyet ayrımı yapılmadan herkesin emek cephesine çağırılması, yaşamın ve erkek-kadın ilişkilerinin geleneksel yapısını tümüyle değiştirmektedir. Kadınların kapitalist patrona ya da ekmeleklerini kazanan kocalarına olan bağımlılığı bitmiştir. Şimdi yalnızca bir "patron" vardır, o da, kadın ve erkek işçilerin tüm işçi sınıfının çıkarları gereği saygı göstermek zorunda oldukları, Sovyet Emekçi Cumhuriyeti.

Kadın işçi ve köylülerin ulusal ekonominin sosyalist ilkeler çerçevesinde biçimlendirilmesi yolundaki etkinlikleri her geçen gün daha bir önem kazanıyor. Çalışan erkeklerin cephede savaşa gitmeleri üzerine Rusya'daki kadın işçiler de emek cephesinde, ekonomik cephede mücadelelerini güçlendirmişlerdi. Tüm Rusya Merkez Sendikalar Konseyi'nin rakamlarına göre, 5.5 milyon işçi, sendikalara üyedir. Bunların büyük bölümünü de temel sanayi dallarında çalışan kadınlar oluşturmaktadır. Kadın üyesi bulunmayan hiçbir sendika olmadığı gibi, kadınların etkinlik gösterdiği hiçbir çalışma alanı da yoktur.

Sendikalarda kadınlarla çalışmak üzere özel olarak seçilen örgütlendiricilerin desteği, üretim konulu konferansların yardımı, kadınların çalışma koşullarının iyileştirilmesine yönelik sendikal girişimlere yararlı katılımları gözönünde tutulduğunda, iki milyonluk kadın işçi ordusunun sosyalist üretim biçimlerinin bilinçli ve azimli bir kurucusu olacağına umutla inanabiliriz.

Kadın işçi ve köylülerin katılımı olmadan emek cephesinde bir zafer kazanılması olanaksız olurdu. Öte yandan, 70 milyon kadınınızın özgürlüğe kavuşması da, sosyalist ekonomik sistemin tam anlamıyla uygulamaya geçilmesi ve yaşamın yeni ilkeler doğrultusunda dönüştürülmesi olmaksızın gerçekleştirilemez. Erkek ve kadın işçilerin beyinlerinde ve yüreklerinde gerçekleşen büyük değişim, kadın işçi ve köylülerin ekonomik ve toplumsal yaşamın her alanında yaygın etkinlik göstermelerini kolaylaştırmaktadır. Yaşadığımız iç savaş, her iki cinsiyetten işçilerin azimlerini güçlendirmiş ve onlara Marks'ın kurtuluşlarının yalnızca kendi çabalarıyla gerçekleşeceği yolundaki, görüşünü öğretmiştir. Bugün Sovyet Cumhuriyeti'nin kurulmasına kadın işçiler tek tük değil, kitleler halinde katılıyorlar. Köylü kadınları da, işçilerin ardından belirgin bir uyanış süreci yaşıyor. Kentlerdeki yoksul kadınlar haklarının bilincine vardılar ve geleceklerini sosyalizmin geleceğini bağladılar. Partinin görevi, şimdi artık köylü kadınların beyinlerine ve yüreklerine giden yolu bulabilmektedir.

Ancak bundan sonra, köylü kadın "son köle" olma durumundan kurtulacak, Doğu'da yaşayan kadınlar çağdışı tutsaklarını aşabileceklerdir. Kadın kolları Doğu halkaları

arasında ve Sovyetler Birliği'nin doğudaki tüm cumhuriyetlerinde bu amaca yönelik çalışmalarını hızlandırmış, özellikle müslümanlarla, dağlı kadınların sosyalizmin ve Sovyet gücünün bayrağını yükseltmelerini sağlamak için çabalarını yoğunlaştırmıştır.

Kadınların fiziksel emek getirmeyen alanlarda da çalışması yolunda ilk adımlar atılmıştır. Kadınlar artık, öğretmen, sekreter, sağlık görevlisi, telefon ve telgraf santral memurleri, olarak da çalışabiliyorlar.

Geride bıraktığımız devrimci yıllarda, kadınların sosyalizmin bayrağı çevresinde birleştirilmesine yönelik olarak yapılanlara bakınca, bu güç uğraşta tatmin edici başarılar kazanıldığını görüyoruz. Bugün Sovyet yaşamının hiçbir alanı yoktur ki, bu alanda işçi sınıfı kadını etkinlik göstermiş olmasın. Dünün kadın işçisi ve köylüsü, bugünün askeri politik sorumluluklara sahip bir ordu çalışanı, bir ulaştırma görevlisi, anneliğin korunması dairesinin başkanı, toplumsal eğitim konusunda bir yetkili, bir kantin işletmecisidir. Ekonominin az gelişmişliği, açlık ve salgın hastalıklara karşı verilen mücadelede, her türlü girişime ve politik kampanyaya etkin biçimde katılmaktadır. Kadın işçi, gönüllü çalışmaların baş kişisidir ve görev ve sorumluluklarının onu çağırdığı her yerde, tam ve eşit bir yurttaş olarak bulunmaktadır.

Devrimin dört yılı süresince, kadın işçi hareketi, kendiliğinden örgütsüz, amatör ve bölünmüş niteliğini yitirmiş, geniş ölçekli, sistemli ve örgütlü bir görünüm kazanmıştır. Kadınların sıkı bir işbirliği olmadan proleteryanın

büyük sınıfsal görevini başarıyla yerine getirmesinin olanaksız olduğu apaçık, tartışma götürmez bir gerçektir. Şimdi partiye düşen görev, bu kadın gücünü en etkin, en yararlı ve en geniş biçimde kullanmanın yolunu bulmaktır. Kadının geniş biçimde bekleyen görev de, yeni toplumun kuruluş kuruluşlarını bekleyen görev de, yeni toplumun kuruluş kuruluşlarını, özellikle kadınları ilgilendiren temel ve ivedi sorunları gündeme getirerek zenginleştirmek ve aileleriyle burjuva dünyasının çağdışı ahlak anlayışının kurduğu kölelikten kadınların tümüyle kurtulmalarını sağlayacak çözümlerin getirilmesi için çalışmaktır.

Devrim hedefine ulaşmıştır. Kadınların eşitliği konusundaki tüm tartışmalar geçmişte kalmış, sağlam bir temel oluşmuştur.

Sovyet Rusya'da Kadın İşçi ve Köylü
Gosizdat, 1921
(kısaltılmış biçimde)

ALEKSANDRA KOLLONTAY'IN YAŞAMINDAN BAZI ÖNEMLİ TARİH VE OLAYLAR

(1872-1952)*

1872

19 Mart Aleksandra Mihailovna, soylu bir toprak sahibinin kızı olarak St. Petersburg'da dünyaya gelir.

1883

Aleksandra okul bitirme sınavlarını başarıyla vererek öğretmen olmaya hak kazanır. Bu arada, özel tarih ve edebiyat dersleri almaktadır.

1892

Ailesiyle ilk kez yurt dışına gider. Berlin ve Paris'i görür. Marksizm ile ilgilenmeye başlar. Komünist Manifesto'yu ve diğer bazı temel yapıtları okur. Sosyalist toplantılara katılmaya başlar.

1893

V. L. Kollontay ile evlenir.

(*) 1918'e dek olan tarihler, Rusya'da o dönem kullanılan ulusal takvime göre belirtilmiştir. Örneğin, Kerenski hükümetinin düşürülme ve Sovyet hükümetinin kurulma tarihi uluslararası takvime göre 7 Kasım 1917'dir. Ancak dönemin ulusal takviminde 25 Ekim'e rastladığı için "Ekim Devrimi" sözü kullanılmaktadır.

1895

Ünlü Rus araştırmacısı ve yazarı Nikolay Rubakin tarafından yönetilen Öğretim Rehberliği üyesi'nde, Maria Strakova'nın denetiminde çalışmaya başlar. Yelena Stassova ile dost olur. Kızıl Haç kuruluşunun çalışmalarına katılarak siyasal tutuklulara hizmet verir.

1896

İlkbahar Navra kentine giden Aleksandra, burada Rusya'nın en büyük fabrikalarından biri olan ve 12 bin işçinin çalıştığı Kerenholm tekstil fabrikasında erkek ve kadın işçilerin yaşamlarını inceleme olanağı bulur.

24 Mayıs-17 Haziran St. Petersburg'daki ünlü tekstil işçileri grevi sırasında, Aleksandra Kollontay grevciler için para yardımı toplar ve işçilerin örgütlü direnişlerini savunan bildiriler dağıtır.

1898

13 Ağustos Aleksandra Kollontay eşini terkederek İsviçre'ye gider. Burada, Zürih Üniversitesi'nin İktisadi ve İstatistik Bilimler Fakültesi'nde ekonomi ve toplumsal bilimler eğitimi görür.

Eylül Kollontay'ın ilk yazınsal çalışması basılır.

Dobroyubov'a Göre Eğitimin Temelleri adlı bir kitaptır bu.

1899

Yaz İngiltere İşçi Hareketi'ne ilişkin incelemelerde bulunmak üzere Londra'ya gider.

Sonbahar St. Petersburg'a döner. Yelena Stassova'nın evinde Kızıl Haç'a yardım amacıyla düzenlenen bir gecede, Rus revizyonistleriyle onların ideolojik önderi Pyotr Struve'ye karşı bir konuşma yapar. Bu, Kollontay'ın revizyonistlere yönelik ilk sert çıkışıdır.

Kış Yeraltı devrimci etkinliklere katılmaya başlar.

1900

Kollontay'ın Finlandiya'ya ilişkin ilk makaleleri bir Alman ekonomi dergisi olan Toplumsal Pratik'te yayımlanır.

1901

Yurtdışına gider ve Zürih'te Rosa Luxemburg, Paris'te Paul ve Laura Lafargue, Cenevre'de de Karl Kautsky ve Georgi Plekhanov ile kişisel ilişki kurar.

1901-1902

Ellen Malin takma adıyla yayımladığı makaleleriyle Fin sorununa yeni bir tartışma boyutu kazandırır.

1903

Ocak St. Petersburg'daki bir açık hava mitinginde ilk konuşmasını yapar. Kollontay, öğrencilere hitaben yaptığı bu konuşmada, Nietzsche'nin idealist felsefesinden sözeder ve idealizmi sosyalist bir dünya görüşüyle eleştirir.

Şubat Finlandiyalı İşçilerin Yaşamı adlı kitabı basıldı.

Yaz Yurtdışına kısa bir geziden sonra Rusya'ya dönüşünde propaganda çalışmalarına başladı. St. Petersburg'da

politik tartışma toplantıları düzenlemek, bildiriler yazmak, yasadışı yayınları saklamak ve dağıtmak gibi görevler üstlendi. Bu arada, Finli işçilerle Rus işçilerinin mücadelesini yakınlaştırmak için çaba gösterdi.

10 Ocak Lenin, Rusya'ya gönderdiği mektuplarından birinde, Aleksandra Kollontay'ın Vperyod (İleri) gazetesiyle çalışmaya çağırılmasını ister ve ekler: "Çünkü Finlandiya'ya ilişkin makalelere fena halde gereksinmemiz var."

Kasım Kollontay bir öğrenci gösterisine katılır ve tutuklananlara yiyecek götürülmesini sağlar. Bolşevik örgütün önerileri doğrultusunda, bir akşam okulunda coğrafya dersleri vererek, işçilerle ilişki kurar.

1905

9 Ocak Aleksandra Kollontay, işçilerle birlikte Kışlık Saray'a yürür.

İlkbahar Çarlık otokrasisine karşı silahlı mücadele çağrısı yapan bilburg Komitesi adına "Yasama Meclisi Nedir?" başlıklı broşürü hazırlar.

Mart Saymanlığını yürüttüğü Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi St. Petersburg Komitesi adına "Yasama Meclisi Nedir?" başlıklı broşürü hazırlar.

Nisan St. Petersburg'daki Tenişevsky Okulu'nun salonunda düzenlenen ilk kadınlar toplantısına katılır. Burada, devrimci sosyalist kadınların, kadın hareketinin burjuva üyeleriyle işbirliği yapamayacaklarına ilişkin bir konuşma yapar.

Temmuz Sınıf Mücadelesi Sorunu Üstüne başlıklı bir broşürü yayımlanır.

Eylül-Ekim Devrimci hareketin hızlandığı bu dönemde, Aleksandra Kollontay fabrikalardaki işçiler arasında propaganda çalışmalarını sürdürmektedir. Üniversitede, Tenişevsky Okulu'nda. Teknoloji Enstitüsü ve Halkevi'nde kalabalık dinleyici toplulukları önünde konuşma yapar. Teknoloji Enstitüsü'nde düzenlenen Birinci St. Petersburg İşçi Temsilcileri Sovyeti Toplantısı'na katılır.

Aralarında Obrazovaniye (Eğitim), Fabrični Vestnik (Fabrika Haberleri), Raboçi Yezhegodnik (İşçinin Yıllığı) gibi dergilerinde bulunduğu bazı yasal marksist yayınlarda yazar. Parti komitesinin kendisine verdiği görev doğrultusunda çeşitli bölgelerdeki fabrikaları gezerek konuşmalar yapar.

8 Kasımdan sonra St. Petersburg'da Bolşeviklerle Menşeviklerin ortak bir toplantısında ilk kez Lenin'le karşılaşır ve onun konuşmasını dinler.

Kasım ortaları Novaya Zizn (Yeni Yaşam) gazetesinin yazı kurulu toplantısında, Lenin ve Krupskaya ile buluşur. Lenin'e parti yoldaşlarından bir mektup iletir.

1906

18 Ocak İdealist filozofların Sosyal Demokratların ahlak anlayışlarına yönelttikleri eleştirileri yanıtlayan "Etik ve Sosyal Demokrasi" başlıklı makalesi yayımlanır.

Sonbahar Finlandiya'ya yaptığı kısa bir gezi sırasında Risa Luxemburg ile buluşur. Çeşitli makalelerinden oluşan

bir derleme Finlandiya ve Sosyalizm adıyla yayımlanır.

22-23 Eylül Manheim'deki Dördüncü Kadın Sosyal Demokratlar Konferansı'na katılır.

23-29 Eylül Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin Mannheim'deki Kongresi'ni izler ve August Bebel, Karl Liebknecht, Clara Zetkin gibi parti üyeleriyle dostluğunu pekiştirir.

1907

İlkbahar Aleksandra Kollontay, St. Petersburg tekstil işçileri sendikasında çalışmaya başlar.

17 ve 19 Ağustos Stuttgart'daki Uluslararası Kadın Sosyalistler Konferansına Rusya temsilcisi olarak katılır ve kadınların seçme seçilme hakkına kavuşturulmasına yönelik uluslararası hareket konusunda Clara Zetkin'in görüşlerini destekleyen bir konuşma yapar.

18-24 Ağustos Stuttgart'taki İkinci Enternasyonal'in yedinci Kongresi'ne katılır ve gene kadınların seçme-seçilme haklarını konu alan bir konuşma yapar.

Sonbahar Rusya'ya dönüşünde, St. Petersburg'daki kadın işçilerin örgütlenmesi için yoğun çaba harcar. "Kadınların Karşılıklı Yardımlaşma Cemiyeti" yasal adı altında bir kadın işçi kulübü kurar. Feminist harekete ve kadın işçileri bekleyen görevlere ilişkin konuşmalar yapar.

1908

İlkbahar-Yaz Bir yandan Birinci Tüm-Rusya Kadınlar

Kongresi'nin hazırlıkları sürerken, Aleksandra Kollontay Kadın Sorununun Toplumsal Temeli kitabı üzerinde de çalışmaktadır. Bitirince, o sıralarda Capri adasında yaşayan Maksim Gorki'ye göndererek, kitabı eleştirmesini ister.

Eylül Kollontay'a Sosyal Demokrat Parti'ye üye olması, Finlandiya ve Sosyalizm adlı kitabı ve Tekstil İşçileri Sendikası için propaganda çalışmasında bulunduğu gerekçeleriyle resmi suçlamalar yöneltilmektedir. Bunların sonucunda Kollontay etkinliklerini yeraltına kaydırır.

Ekim-Kasım Feministlerin St. Petersburg'da düzenleyecekleri Birinci Tüm-Rusya Kongresi için yoğun hazırlıklar sürmektedir.

10-13 Aralık Kollontay, Birinci Tüm-Rusya Kadınlar Kongresi'ne katılır.

13 Aralık gecesi Tutuklanmamak için yurtdışına kaçmak zorunda kalır. Bir sürgün yaşamı başlamıştır artık.

1909

Ocak Kadın Sorununun Toplumsal Temeli kitabı basılır. Kollontay, Berlin'in hemen dışında, Grünewald'a yerleşir ve Alman Sosyal Demokrat Partisi'ne üye olur, çalışmalarını bir propagandacı, gazeteci ve konuşmacı olarak sürdürür.

Nisan Propaganda çalışmalarında bulunmak üzere, Alman Sosyal Demokrat Partisi tarafından Ren nehri kıyısındaki kasaba ve köyler ile Pfalz eyaletinin çeşitli bölgelerine gönderilir. Bazı sanayi kentlerinde de

konuşmalar yapar.

Nisan sonu-2 Mayıs Clara Zetkin ile bir parti görevi çerçevesinde Londra'ya gider. Burada İngiliz İşçi Hareketi'nin önderleriyle ilişki kurar.

Mayıs Berlin'e döner ve Almanya'nın çeşitli yerlerine propaganda gezilerini sürdürür.

Kış İkinci Enternasyonal'in Sekizinci Kongresi'nde ve Uluslararası Sosyalist Kadınlar Konferansı'nda, St. Petersburg Kuzey Sanayii Bölgesi'nde lifli maddeler üretiminde görevli kadın ve erkek işçilerin sendikal temsilcisi olarak, görev alır.

1910

26-27 Ağustos Danimarka'nın başkenti Kopenhag'da yapılan Uluslararası Sosyalist Kadınlar Konferansı'na katılır. Anne ve çocuğun gözetilmesi sorununa ilişkin bir konuşma yapar. Daha sonra Clara Zetkin ile birlikte, 8 Mart'ın her yıl Uluslararası Çalışan Kadınlar Günü olarak kutlanmasını önerir. Kadınların Sosyalist Hareketi-Uluslararası Sekreteryası'na üye seçilir.

28 Ağustos-16 Eylül Kopenhag'da iken, İkinci Enternasyonal'in Sekizinci Kongresi'ne de katılır. Kongrenin bitiminden sonra Danimarka ve İsveç'te çeşitli toplantılarda konuşmalar yapar.

1911

Şubat-Mart İtalya'nın Bolonya kentinde, Menşevik Parti okulunda, Finlandiya sorununa ilişkin dersler verir. Ayrıca ailenin kökeni konusunu da işler.

İlkbahar Berlin'den Rus göçmenlerinin merkezi olan Paris'e taşınır. 1918-1930 yılları arasında Sovyet Rusya Dışişleri Halk komiserliği görevini yürütecek olan Georgi Çiçerin, burada Siyasi Göçmenlere Yardım Bürosu'nun sekreterliğini yürütmektedir. Aleksandra Kollontay bu büronun görevlisi olarak Fransa, Belçika, Almanya ve diğer Avrupa ülkelerini gezer, konuşmalar yapar ve bu etkinliklerde topladığı bağışları büronun fonlarına aktarır. Paris dışındaki Passy'da yerleşmiştir. Burada Avrupa İşçi Sınıfının Arasında kitabını yazar. Fransız Sosyalist Partisi'nin çalışmalarına etkin biçimde katılır.

Ağustos-Eylül Fransa'nın güneyinde kocaları işçi olan kadınlarla birlikte fiyat artışlarını protestoya yönelik bir grevi örgütler; meydanlarda, lokantalarda, pazar yerlerinde konuşmalar yapar.

3 Aralık Paris'te Paul ve Laura Lafargue'in cenaze törenine katılır ve tören sırasında bir konuşma yapar.

1912

Şubat-Mart Belçika Sosyalist Partisi tarafından propaganda çalışmalarında bulunmak üzere iki kez Belçika'ya davet edilir. Belçika'da bulunduğu sıralarda, Çiçerin'in isteği üzerine Ruslara yönelik konuşmalar da yapar. Borinage bölgesindeki kömür madeni işçilerinin 6 haftalık grevinin örgütlenmesine yardımcı olur. 21 günlük bir süre içinde çeşitli toplantılarda toplan 19 konuşma yapar.

İlkbahar İsveç Sosyalist Gençlik Ligi ile İsveç Sosyal

Demokrat Partisi'nin sol kanadından bir grubun çağrısı üzerine, İsviçre'ye gider ve ülkenin çeşitli yerlerinde konuşmalar yapar.

1 Mayıs Stockholm'de kalabalık bir mitingde yaptığı konuşmada mihtaristlerin kışkırtıcı politikalarını gözler önüne serer.

Yaz İsviçre Sosyal Demokrat Partisi sol kanadı ve parti lideri Fritz Platten'in çağrısı üzerine İsviçre'ye gider. Kadın sorunu üzerine konuşmalar yapar.

Eylül İngiltere'de düzenlenen sendikalar kongresine katılır ve işbirliksel hareket kapsamında kadınların rolü üzerine incelemelerde bulunur. Toplam ve Annelik kitabı için kaynak toplamak amacıyla British Museum'da da çalışmalar yapar.

24-25 Kasım İkinci Enternasyonal'in Basel'deki kongresine katılır. Avrupa İşçi Sınıfının Arasında adlı kitabı Maksim Gorki tarafından yönetilen Znaniye (Bilgi) yayınevi tarafından Rusça olarak basılır. Kollontay bu kitabında Almanya, İngiltere, Danimarka ve İsviçre'deki işçi sınıfının yaşamı ve mücadelesine ilişkin izlenimlerini dile getirmektedir.

1913

Şubat Rusya'da Kadınlar Günü kutlamalarının düzenlenmesi çalışmalarına etkin biçimde katılır ve Uluslararası Kadınlar Günü kapsamında gazetelerin özel sayılar hazırlamaları için çaba gösterir. İsviçre Sosyal Demokrat Partisi'nin sol kanadı tarafından, Kadınlar Günü hazırlıkları ve kutlamalarına katılmak üzere

İsviçre'ye davet edilir.

İlkbahar Berlin'e döner. Yeni Kadınlar broşürü ile kadın sorununa ilişkin bir dizi makale yayımlar.

Yaz-Sonbahar (Kasım ortalarına kadar) British Museum'da çalışmalarını sürdürür. Toplum ve Annelik kitabını yazar. "Bebel House"da kadın işçilere ders verir.

Kış Almanya'ya döner. E. Federu ile birlikte Avrupa İşçi Sınıfı Arasında kitabını Almanca'ya çevirir. Ancak savaşın çıkması kitabın basılmasını önleyecektir.

1914

Mayıs sonu Viyana'da bir Uluslararası Sosyalist Kadınlar Konferansı düzenlenmesi konusunu tartışmak üzere toplanan Uluslararası Kadınlar Bürosu Sekreteryası'nda Rusya'yı temsil eder. Berlin'de kadın işçilerin savaş ve militarizm karşıtı bir miting düzenlemeleri çalışmalarına katılır. Polisin gelmesi üzerine, mitingde konuşma yapamaz, ancak hazırladığı metin, Davidova imzasıyla bir başkası tarafından okunur.

21-31 Temmuz Kohlgrube'de Viyana'daki Uluslararası Kadınlar Konferansı için hazırlıklarını sürdürür.

1 Ağustos Savaşın ilan edildiği gün, Kohlgrube'den Berlin'e döner.

3 Ağustos Alman makamları tarafından tutuklanır.

4 Ağustos Reichstag (Alman Parlamentosu, Ç.N.) üyesi Karl Liebknecht'in ısrarıyla serbest bırakılır. Savaş, barış ve devrim konularında Rosa Luxemburg, Clara Zetkin

ve diğer Alman sosyal demokratlarıyla görüşmeler yapar.

Eylül ortaları Karl Liebknecht'in yardımıyla, diğer Rus sosyal demokratları ile birlikte Almanya'dan ayrılır. Danimarka'ya gider ve orada, Danimarka Sosyal Demokrat Partisi ile ilişkiye geçerek propaganda çalışmalarına başlar.

Ekim Danimarka makamlarınca aranır, bunun üzerine, İsveç'e gider ve savaş karşıtı etkinliklerini sürdürür.

Ekim sonu-Kasım başı Stockholm'e gelir, takma bir adla Carlto Oteli'ne yerleşir. Burada İsveç Sosyal Demokrat Partisi'nin sol kanadındaki kişilerle biraraya gelerek tartışmalar yapar. İsveç Sosyal Demokrat basını için makedeleler yazar, konuşmalar yapar.

Kasım ortaları Anti-militarist propaganda yapmakla İsveç'in devlet güvenliğini tehdit ettiği gerekçesiyle tutuklanır. Stockholm'den tutuklu olarak Malmö Kalesi'ne gönderilir.

Kasım sonu İsveç'ten sınır-dışı edilir ve Danimarka'ya gider. Kopenhag'dan Lenin'e yazdığı bir mektupta, tutuklaşımın öyküsünü anlatır, sosyalist basında çıkan makalelerinden ve yaptığı konuşmalardan sözeder.

1915

Ocak Tarafsız ülkelerdeki sosyalistlerin Kopenhag'da düzenlediği bir toplantıya konuk olarak çağrılır. Burada İsveç, Norveç, Hollanda ve Danimarka'dan gelen sosyalistlerle karşılaşır ve onlardan Lenin'in "Sotsial-Demokrat" gazetesinin 33'üncü sayısında Rus Sosyal

Demokrat İşçi Partisi Merkez Komitesi adına yazdığı "Savaş Manifestosu"na ilişkin bilgi alır.

Şubat başları Norveç Sosyal Demokratlarının çağrısı üzerine Norveç'e gider ve Oslo yakınında Holmen Kollen adında küçük bir köye yerleşir. Burada Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi Merkez Komitesi ile ilişkiye geçer ve Lenin'in istekleri doğrultusunda, İskandinav Sosyal Demokrasininin sol unsurlarının değerlendirilmesine yönelik çalışmalara başlar. Lenin ile St. Petersburg arasındaki haberleşmenin İskandinav ülkeleri üzerinden yapılmasını sağlar.

8 Mart Norveç'te katıldığı bir kadınlar mitinginde yaptığı konuşmada savaşı protesto eder.

24 Mart İsviçre'nin Bern kentindeki Uluslararası Sosyalist Kadınlar Konferansı'na Lenin'in politikasını destekleyen bir bildiri gönderir.

1 Mayıs Oslo'daki İşçi Bayramı mitinginde konuşur.

21-28 Mayıs Trondhjem'deki Norveç Sosyal Demokrat Parti Kongresi'ne katılır. Onun önerisi üzerine Kongre, Dördüncü Eyalet Dumasının Sibiry'a da sürgünde bulunan Bolşevik üyelerine dayanışma mesajı gönderir.

Yaz Kommunist dergisiyle işbirliği yapmaya başlar ve Lenin'in isteği üzerine "Savaşa Kimin Gereksinimi Var?" başlıklı bir broşür yazar.

Temmuz-Ağustos Zimmerwald'daki Uluslararası Sosyalist Konferansına hazırlanırken, Lenin'le de düzenli olarak mektuplaşmaktadır. Lenin'in bu konferans için

hazırladığı bildiri taslağını Norveççe ve İsviçre'ye çevirir. Taslağı Norveç sosyal demokratları ile de tartıştıktan sonra Lenin'e geri gönderir.

Eylül Lenin'in bizzat yayına hazırladığı "Savaşa Kimin Gerekisini Var?" adlı broşür, İsviçre'ye parti dış temsilciliği, Rusya'da da Merkez Komite tarafından basılır. Amerikan Sosyalist Partisi'nin Alman kolu tarafından Zimmerwald ilkelerini ve savaş karşıtı görüşlerin propagandasını yapmak üzere Amerika Birleşik Devletleri'ne çağrılır.

8-13 Eylül Lenin Kollontay'a mektup yazarak, ondan Sosyalizm ve Savaş kitabını İngilizce'ye çevirmesini ister. Lenin, bu kitabın İngilizce olarak yayımlanmasını Amerika'da savaş karşıtı, enternasyonalist literatürün gelişmesi ve Sosyalist Propaganda Ligi ile ilişki kurularak Parti için finansman sağlanması açısından yararlı olacağını düşünmektedir.

8 Ekim Kollontay, New York'a varır ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki propaganda turuna başlar.

1916

6 Mart Amerika Birleşik Devletleri'nden Norveç'e döner.

14 Mart-Ağustos Lenin ile Krupskaya'ya bir mektup yazarak Amerika gezisine ilişkin rapor verir. Ayrıca Rusya'da ve dış basında yayımlanmak üzere makaleler de gönderir. Rusya ile ilişki kurulmasını sağlar, yasadışı yazı ve bildirilerin ülkeye sokulması için çalışır, yeraltı etkinliklerini artırır. Toplum ve Annelik kitabı St. Petersburg'da basılır.

Ağustos sonu Amerika Birleşik Devletleri'ne ikinci gezisini yapar. İpek dokuma sanayiinin merkezi olan Paterson'da bir süre kalır.

Eylül-Aralık Amerikan Sosyalist Hareketi içinde etkin biçimde yer almaya başlar. Bu arada yazmayı da sürdürmektedir.

1917

29 Ocak Amerika'dan Norveç'e döner.

28 Şubat Çara Kimin Gerekisini Var? ve Onsuz Olmak Mümkün mü? başlıklı iki propaganda broşürü yazar.

1 Mart Rusya'daki burjuva demokratik Şubat devrimini haber alır. İsviçre'de olan Lenin'e bir mektup yazarak, İskandinavya'dan ülkelerine dönmek isteyen Bolşeviklerin nasıl bir tavır izlemesi gerektiği konusunda bilgi ister.

3 Mart Lenin'e bir başka mektup yazan Kollontay, devrimden sonra, güçlenen Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nin Merkez Komitesi ile işbirliği yapmak üzere İskandinavya'da bir büro kurulup kurulamayacağını sorar.

Christiania'da Sosyalist Gençlik ligası ile Zimmerwaldçuların sol kanadında yer alan grupların düzenlediği ve Rusya'daki devrime adanan bir mitingde konuşma yapar.

9 Mart'tan kısa bir süre sonra Lenin Kollontay'a "Uzaktan Mektuplar" da yer alacak ilk makalelerini gönderir ve bunları Pravtuplar'nın Petrograd'daki yazı işleri

müdürlüğüne yollamasını ister.

18 Mart Norveç'ten Petrograd'a döner.

19 Mart Lenin'in Uzaktan Mektuplar başlığında toplanan makalelerini Pravda'nın yazı işleri müdürlüğüne götürür ve kendisi de gazetede çalışmaya başlar.

21 Mart Pravda Aleksandra Kollontay imzalı ilk makalesini yayımlar. "Kadın İşçiler ve Yasama Meclisi"dir bu makalenin başlığı.

23 Mart Kollontay Petrograd'da yapılan "Devrim Şehitleri" cenaze törenine katılır. Pravda'da da "Özgürlük Savaşçılarına Saygı Borcu" başlıklı makalesi yayımlanır.

26-27 Mart Rus Sosyal Demokrat Partisi'nin Petrograd Komitesi Askeri Kurul'unda bir konuşma yapar.

27 Mart Bolşevik Askeri Örgütü tarafından Petrograd sovyetine üye seçilir.

Mart İşçi ve asker temsilcileri Petrograd Yüksek Komitesi'ne ve sovyet kapsamındaki Bolşevik gruba üye seçilir.

3 Nisan İsviçre'den dönen Lenin ile Krupskaya'yı Finlyandskaya İstasyonu'nda karşılar.

4 Nisan Tavriçevski Konferansı'na katılır, daha sonra Lenin'in Nisan Tezleri'ni okuduğu Menşevikler ile Bolşeviklerin ortak toplantısında da bulunur ve Nisan Tezleri'ni savunan bir konuşma yapar.

24-29 Nisan Rus Sosyal Demokrat Partisi'nin Yedinci Tüm-Rusya Konferansı'na Petrograd örgütünün temsilcisi

olarak katılır.

Nisan Fabrikalarda, kırsalalarda, askeri kulüplerde, Baltık filosunda görevli denizcilerin katıldığı toplantılarda ve kadın işçilere hitaben konuşmalar yapar.

Mayıs *Rabotnitsa* (Kadın İşçi) dergisinin yazı işlerine katılır.

15-18 Haziran Finlandiya Sosyal Demokrat Partisi'nin Dokuzuncu Kongresi'ne Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi Merkez Komitesi'nin temsilcisi olarak katılır ve Fin Sosyal Demokratlarına İkinci Enternasyonal'den ayrılma çağrısı yapar.

3-24 Haziran Birinci Tüm-Rusya Sovyet Asker ve İşçi Temsilcileri Kongresi'ne katılır ve milliyetler sorunu ile Finlandiya'daki gelişmelere ilişkin konuşmalar yapar.

21 Haziran Birinci Tüm-Rusya Sendikalar Konferansı'na katılır ve kadın işçilerin sendikal harekete katılımının gerekliliğine ilişkin bir konuşma yapar. Petrograd'da 4 bin kadın işçinin katıldığı bir grevi örgütler.

Haziran sonu Zimmerwald Birliği'nin bir konferansında parti Merkez Komitesi'ni temsil etmek üzere İsveç'e gider.

Temmuz başı Kerenski Hükümeti tarafından tutuklanır.

26 Temmuz-3 Ağustos Cezaevindeki Kollontay, Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nin 6. Kongresinde, Parti Merkez Komitesi'ne üye seçilir. Kongre aynı zamanda cezaevine haber göndererek, kendisinin onursal başkan ilan edildiğini bildirir.

21 Ağustos Maksim Gorki ve G. Krasin'in istemi ile 5 bin

rublelik bir kefalet ödenerek cezaevinden çıkarılır, ev hapsine alınır.

Eylül Kadınlarla Çalışma Bürosu'nun kurulması hazırlıklarına önyak olur.

Eylül sonu-Ekim Petrograd'da Birinci Kadın İşçiler Konferansı'nın toplanması çalışmalarını sırasında Parti Merkez Komitesi'ndeki kadın işçiler öncü grubuna başkanlık eder.

10 Ekim Merkez Komitesi'nin olağanüstü toplantısına katılır. Silahla eylem kararı alınır bu toplantıda.

11 Ekim Petrograd Sovyeti'nde bir konuşma yaparak Kurucu Meclis'ten ayrılınması ve yasama gücünün tümüyle Sovyetlere devredilmesi çağrısında bulunur.

22 Ekim Petrograd Sovyeti'nin gününde, fabrika ve askeri birimlerde partinin diğer ajitatorlarıyla birlikte kitlelere seslenir.

24 Ekim Yasaklanmasına karşın yayını sürdürülen Pravda gazetesi Kollantay'ın "Kadın İşçiler Konferansı'nın İvedi Ödevleri" başlıklı makalesine yer verir.

24 Ekim'i 25 Ekim'e bağlayan gece (6-7 Kasım) Aleksandra Kollontay Smolny'deki devrim karargahındadır.

25 Ekim (7 Kasım) Petrograd Sovyeti'nde düzenlenen bir işçi temsilcileri toplantısına katılır.

25-26 Ekim (7-8 Kasım) Sovyetlerin İkinci Kongresi'ne katılır ve Halk Komiserleri Konseyi'ne seçilir. Devlet Refahı Halk Komiseridir artık.

5 (18) Kasım Petrograd'daki Birinci Kadın İşçiler Konferansı'nda anne ve çocuğun gözetilmesine ilişkin bir konuşma yapar.

Aralık "Çalışan Anne" ve "Kadın İşçiler ve Yasama Meclisi" başlıklı broşürleri yayımlanır.

1918

2 Mart Tüm-Rusya Merkezi Yönetim Komitesi tarafından, İsveç, İngiltere ve Fransa'ya giderek Rusya'da devrim sonrası duruma ilişkin bilgi verecek diploması heyetin başkanlığına getirilir.

6-8 Mart Rus Komünist Partisi Merkez Komitesi'nin üyesi olarak, Parti'nin Yedinci Kongresi'ne katılır ve Brest Barış Anlaşması'nın imzalanmasına karşı çıkan bir konuşma yapar.

14-16 Mart Sovyet Prezidyumunun bir üyesi olarak Dördüncü Sovyetler Kongresi'ne katılır Kongre'den sonra Halk Komiserliği görevinden ayrılır.

İlkbahar-Yaz Komünist Parti Merkez Komitesi'nin kararıyla, propaganda çalışması yapmak üzere Volga yöresine gönderilir.

Sonbahar Komünist Parti Merkez Komitesi'nin, kararıyla bu kez kadın işçiler arasında propaganda etkinlikleri yürütmek amacıyla tekstil sanayiinin gelişkin olduğu Orekhovo-Zuyevo ve Kineşma bölgelerine gider.

16-21 Kasım Birinci Tüm-Rusya Kadın İşçi ve Köylüler Kongresi'nin çalışmalarına katılır ve Kongre'ye "Aile ve Sosyalist Devlet" başlıklı bir bildiri sunar.

Kış Komünist Parti Merkez Komitesi'nin kadınlar arasında propaganda çalışmaları yürütmek üzere kurduğu bir komisyon çerçevesinde, çalışmalarını Moskova'da sürdürür. Pravda, İzvestia ve Kommunar gazetelerinde yazar. Yeni Ahlak ve İşçi Sınıfı, Aile ve Komünist Devlet, Devrimden Sonraki Bir Yılda Kadın İşçi ile Uluslararası Kadın İşçiler Konferansları adlı kitapları yayımlanır.

1919

2-6 Mart Üçüncü Enternasyonal'in Birinci Kongresi'ne katılır ve kadın işçilerin komünist harekete katılımına ilişkin bir bildiri sunar.

8-23 Mart Komünist Parti'nin Sekizinci Kongresi'nde Merkez Komitesi Kadınlar Komisyonu'nu temsilen, kadınlarla parti çalışması konusunda bir konuşma yapar.

Nisan Komünist Parti Merkez Komitesi'nin kararıyla sınırda ve Komsomol'da propaganda çalışması yapmak üzere Ukrayna'ya gider. Konkordia Samoilova ile birlikte Karkov'daki kadın işçileri örgütler. Tüm-Ukrayna Sendikalar Kongresine metal işçileri sendikasının delegesi olarak katılır.

Mayıs Donban, Bahmut ve Lugansk'ta çalışır.

Haziran Kırım Cumhuriyeti siyasi liderliğine aday gösterilir.

Temmuz-Ağustos Ukrayna Propaganda Halk Komiseri olarak görevlendirilir. Kiev'de Vatan Haini Olmaktansa Yiğit Bir Savaşçı Ol, Cephedeki Kadın İşçi ve Köylüler, Kadın İşçiler Hakları için Nasıl Mücadele

LİD. 31
Asmalı Mecidi Solyalı Sok. No. 26/7
Etmeli başlıklı broşürleri yazar. TÜNEL — İSTANBUL
31 Ağustos-Eylül General Denikin'in ilerlemesi üzerine, Kiev'den ayrılmak zorunda kalınca Komünist Parti Merkez Komitesi'nde kadın işçi ve köylülere yönelik çalışmalarda bulunmak üzere Moskova'ya döner. Rus Komünist Gençlik Ligi Merkez Komitesi'nde parti Merkez Komitesi'nin ve kırsal kesimdeki kadınlarla çalışma dairesinin temsilcisi olarak görev alır.

Sonbahar 1919-Kış 1920 Parti Merkez Komitesi'nin Kadınlar Kolu başkanlığına getirilir. Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın fuhuşla mücadele konusundaki daireler arası komisyonuna da üye olur.

1920

22-29 Aralık Sekizinci Tüm-Rusya Sovyetler Kongresi'nde, Tüm-Rusya Merkezi Yönetim Komitesi'ne üye seçilir. Kadın İşçilerin Uluslararası Günü başlıklı broşürü yayımlanır.

1921

Şubat-Temmuz Moskova'daki Sverdlov Üniversitesi'nde bir dönem boyunca "Kadın ve Ekonomik Evrim", Sosyalist Ahlak ve Evlilik İlişkileri" konulu dersler verir.

8-16 Mart Komünist Parti'nin Onuncu Kongresi'ne katılır. Kongrede Lenin, çeşitli muhalif grupları, bu arada liderleri arasında Kollontay'ın da bulunduğu "İşçilerin Muhalefeti" grubunu da sert biçimde eleştirir. Ayrıca Kongreye hazırlık olarak bastırılan ve Kollontay'ın yazdığı "İşçi Muhalefeti Nedir?" başlıklı broşürü de

katkılarından dolayı Lenin Nişanı ile onurlandırılır.

Haziran Kerenski Hükümeti'nin İsveç bankalarında tuttuğu altın rezervlerinin SSCB'ye dönüşünü öngören bir anlaşmanın imzalanmasını sağlar.

1935

20 **Mayıs** İsveç-SSCB kültürel işbirliği derneğinin kurulmasına önayak olur ve bu derneğin yönetim kuruluna onur üyesi olarak seçilir.

9-22 **Eylül** Milletler Ligası'nın XVI'nci toplantısına katılan Sovyet delegasyonunda yer alır. Kadınların siyasi ve ekonomik konumunu araştırmak üzere kurulan komisyona üye olur.

1936

20 **Eylül-1 Ekim** Milletler Ligası'nın XVII'nci toplantısına katılan Sovyet delegasyonunda yer alır.

12 **Eylül-12 Ekim** Milletler Ligası'nın XVII'nci toplantısına da katılır ve kadınlar komisyonunda çalışır.

1940

Ocak-Mart Finlandiya ile savaş sırasında bir mütarekenin imzalanmasında etkin rol oynar.

1942

4 **Nisan** SSCB Yüksek Sovyeti Predizyumu'nun kararı ile 70'inci yaş gününde, Sovyet devletine verdiği hizmetlerden ötürü Emeğin Kızıl Bayrağı Nişanı ile onurlandırılır.

1943

16 **Eylül** SSCB Yüksek Sovyet Prezidyumu'nun kararıyla, Kollontay'a "Olaganüstü ve Tam Yetkili Büyükelçi" ünvanı verilir.

1945

5 **Eylül** Büyük Anayurt Savaşı (1941-1945) süresince Sovyet Hükümeti tarafından kendisine verilen görevleri başarıyla yerine getirmesinden ötürü, ikinci kez, Emeğin Kızıl Bayrağı Nişanıyla onurlandırılır.

1946-1952

SSCB Dışişleri Bakanlığı danışmanı olarak yoğun çalışmalarda bulunur.

1952

9 **Mart** Aleksandra Kollontay sekseninci doğum gününden kısa bir süre önce geçirdiği bir kalp krizi sonucu ölür.

Kadın özgürlüğü hiç de yeni bir konu değil. Cinsiyete bağlı rol ayrımının, tarihsel gelişim içinde kadına yakıştırdığı ikincil konum, insanlığın bir türlü gideremediği kamburlarından birisi. Yüzyıllardır süren hak arama kavgaları kadına pekçok alanda eşitlik sağlasa da, "erkeğe göre" eşitlik kavramı ne insanın eşitliğini getirdi ne de kadın ve erkeğin birbirlerine geleneksel bakışını değiştirebildi.

Kadınlar gerçekten ne zaman ve nasıl özgür olacaklar? Aleksandra Kollontay, kadın özgürlüğü sorununda ilk akla gelen adlardan biri. Ulkemiz okuyucularının da yakından tanıdığı bu mücadeleci insan, her şeyden önce yaşamı ve yaptıklarıyla örnek bir kişidir. 1917 Ekim Devrimi öncesinde ve sonrasında, kadın sorunu ve sosyalist devrim için etkin görevler aldı, burjuva kadın hareketi ve feminist kadın hareketi ile işçi sınıfının kadınların özgürlüğü mücadelisinin "birleşik bir kadın hareketi"ne dönüşmeyeceğini gösterdi. 1917'den önceki kadın hareketinin her kazanımı, bağımsızlık ve toplumsal eşitliğin geçerli olduğu bir toplum biçimine insanları ulaştıracak merdivende yeni bir basamak oluşturdu. Kadının toplum içindeki ikincil konumuna, öncelikle yaşamı ile karşı çıkan Kollontay, Ekim Devrimi sonrasında yeni toplumun tam ve eşit bir yurttaşı olarak mücadelesini sürdürdü. Onun düşünceleri bugün de ışık tutmaya devam ediyor.